

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 94/2021

Elinvoimaisen maatilan avaimia

Lapin maatalojen kehitystarpeita

Rauno Kuha, Ville Hallikainen, Antti Hannukkala, Johanna Leppälä,
Reijo Rajavaara, Jaana Sorvali ja Ulla-Maija Uusitalo

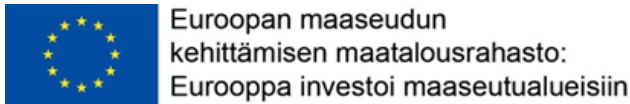
Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 94/2021

Elinvoimaisen maatilan avaimia

Lapin maatilojen kehitystarpeita

Rauno Kuha, Ville Hallikainen, Antti Hannukkala, Johanna Leppälä,
Reijo Rajavaara, Jaana Sorvali ja Ulla-Maija Uusitalo

Luonnonvarakeskus, Helsinki 2021

Viittausohje:

Kuha, R., Hallikainen, V., Hannukkala, A., Leppälä, J., Rajavaara, R., Sorvali J. & Uusitalo, U-M. 2021. Elinvoimaisen maatilán avaimia : Lapin mautilojen kehitystarpeita. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 94/2021. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 78 s.

Rauno Kuha, ORCID ID, <https://orcid.org/0000-0002-3530-8238>

Tástá julkaisusta on ilmestynyt tiivistelmä:

Kuha, R., Hallikainen, V., Hannukkala, A., Leppälä, J., Rajavaara, R., Sorvali J. & Uusitalo, U-M. 2021. Lapilainen mautila ja mautilametsätalous : Repullinen eväitä ja tiivistelmä julkaisusta Elinvoimaisen mautilán avaimia. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 96/2021. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 19 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-344-2>

ISBN 978-952-380-339-8 (Painettu)

ISBN 978-952-380-340-4 (Verkkójulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkójulkaisu)

URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-340-4>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Rauno Kuha, Ville Hallikainen, Antti Hannukkala, Johanna Leppälä, Reijo Rajavaara, Jaana Sorvali ja Ulla-Maija Uusitalo

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2021

Julkaisu vuosi: 2021

Kannen kuva: Johanna Leppälä

Painopaikka ja julkaisumyynti: PunaMusta Oy, <http://luke.juvenesprint.fi>

Tiivistelmä

Rauno Kuha¹⁾, Ville Hallikainen¹⁾, Antti Hannukkala¹⁾, Johanna Leppälä¹⁾, Reijo Rajavaara²⁾, Jaana Sorvali³⁾ ja Ulla-Maija Uusitalo⁴⁾

¹⁾Luonnonvarakeskus, Ounasjoentie 6, 96100 Rovaniemi. rauno.kuha@luke.fi

²⁾Suomen metsäkeskus, Metsätieto- ja tarkastuspalvelut, Ounasjoentie 6, 96100 Rovaniemi

³⁾Luonnonvarakeskus, Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki

⁴⁾ProAgria Lappi, Raidetie 1, 96900 Rovaniemi

Maatalous on koko itsenäisen Suomen historian ajan 1900 luvun lopulle saakka ollut Lapin maaseudun elinvoimaisuuden keskeinen ylläpitäjä. 1960-luvulla käynnistynyt maatalouden rakennemuutos on viimeisen viiden vuosikymmen aikana muuttanut maaseudun elinkeinorakennetta todella paljon. Maatilyrittäjyys lukumääräisesti on vähentynyt ja tilojen koko on voimakkaasti kasvanut. Muutoksesta huolimatta maatilataloutta harjoitetaan edelleen koko maakunnassa. Pohjoisimmat maatilat sijaitsevat Utsjoella.

Sen lisäksi, että maatalousyrittäjien määrä on vähentynyt, maatalouden alueellinen rakenne on muuttunut ja muuttuu jatkuvasti. Lounaisessa Lapissa (Simo, Keminmaa, Tornio, Ylitornio, Tervola) maatilojen koko on kasvanut enemmän kuin muualla Lapissa ja tuotantomäärät ovat kasvaneet. Tuotannon määrän kasvaminen on kompensoinut lounaisen Lapin tilojen lukumääräisen pudotuksen. Tällä alueella tuotetaan yli puolet Lapin maidosta ja naudanlihasta. Keski- ja Etelä-Lapissa (Pello, Rovaniemi, Kemijärvi, Ranua, Posio) maatalouden rakenne poikkeaa jonkin verran Lounais-Lapista. Maatilat ovat viljelyalaltaan pienempiä ja tuotannon määrä on huomattavasti vähäisempi. Maatilyrittäjyyden vähenemä tällä alueella tulee lähivuosina olemaan voimakkaampi, kuin Lounais-Lapissa.

Pohjois- ja Itä-Lapissa maatalouden muutos on ollut kaikkein voimakkain. Tilojen määrä on lukumääräisesti pudonnut paljon ja erityisesti nautakarjatalouden määrä on voimakkaasti laskenut. Elinvoimaisia, vahvoja tiloja on, mutta niiden etäisyydet toisistaan ovat suuret ja tilojen keskinäisen yhteistyön tekeminen tällä alueella on vaikeampaa. Maidon ja lihan tuotannon kokonaismäärä on laskenut. Toimivien tilojen kokoluokan kasvu ei tällä alueella ole kompensoinut sivulla tuotannon kokonaismäärän laskua.

Suuri kysymys Lapin maataloudessa on lopettavien maatilyrittäjien määrä ja ikäluokka, sekä uusien maatilyrittäjien määrä. Maatilarekistereiden tarkastelussa merkitsevää on, että suuri osa lopettajista kuuluu ikäluokkaan 41–50 vuotta. Tämä ikäluokka on se, jossa ammattitaito on hyvä, terveys on yleensä hyvä ja toiminnan kehittämisen mahdollisuudet suuret. Toinen suuri kysymys on, että kun maatilyrittäjien resurssit ovat samanlaiset, miksi toinen pärjää ja toinen ei?

Tämän tutkimuksen ydintavoite oli rakentaa tilatesti, työkalu, jolla voitaisiin löytää vastaus Lapin maatilyrityksen menestymistä vaikeuttaviin tekijöihin. Mitkä ovat ne tekijät, jotka haittaavat tilan tuloksen saavuttamista, estävät toiminnan kehittämistä ja mihin asioihin tilalla on syytä erityisesti kiinnittää huomiota? Vastausten löytämiseksi valikoitiin Lapin maatilarekisteristä aktiivitulojen joukko, joka toimi tutkimuksen kohderyhmänä. Näitä tiloja lähestyttiin tutkimuskyselyllä. Tutkimuskyselyä täydennettiin haastattelulla, joka kohdennettiin otannalla niille tiloille, jotka eivät olleet vastanneet kyselyyn. Kokonaisvastaajamääräksi saatiin 148 vastausta.

Tutkimustuloksissa nousi keskeisesti esille yrittäjien työhyvinvointi. Maatilyrittäjät olivat sitoutuneita ammattiinsa, pitivät siitä ja kokivat työnsä tärkeänä. Tästä huolimatta jaksaminen nousi

esille. Jaksamisessa tilan ulkopuolelta tuleva paine oli vaikuttava tekijä. Tutkimuksen yhtenä osakokonaisuutena oli maatilametsätalous. Lapin mautiloilla on keskimäärin 200 ha metsämaata. Kyselyssä tiedusteltiin, miten yrittäjä metsäänsä hoitaa ja mikä merkitys metsätuloilla on tilan tulon muodostuksessa. Yllättävää tuloksissa oli, että metsänhoito ei mautiloilla ollut siinä tärkeysluokassa, kuin sen antama mahdollisuus on. Huomattavalta osalta puuttui metsäsuunnitelma ja hakkuurästä oli runsaasti.

Tutkimuksen tavoite, tilatesti, rakennettiin analyysitulosten pohjalta. Tavoitteeksi määriteltiin, että testin tulee olla mahdollisimman selkeä, yksinkertainen ja helposti käytettävä. Testin rakentamiseen käytettiin paljon aikaa ja sitä testattiin mautiloilla. Se tarkastelee mautilan toimintoja asiakokonaisuuksina. Näitä asiakokonaisuuksia analyysitulosten pohjalta valittiin testiin kymmenen. Asiakokonaisuuksia ovat tilan tuotantosuunnat, peltoviljely, tuotantoeläimet, sosiaalisuus, työhyvinvointi ja terveys, talouden seuranta, vieras pääoma, yrityksen tulot, tulevaisuuden suunnittelu ja metsätalous. Jokaisen asiakokonaisuuden alle on laadittu muutama kyseistä asiaa käsittelevä tarkentava kysymys. Kysymyksen asettelu on laadittu niin, että vastauksesta voidaan päätellä kyseisen asiakokonaisuuden tilanne mautilayrityksessä.

Tilatesti on rakenteeltaan ja toimintamalliltaan ylätasolla toimiva havaintotyökalu. Mikäli testissä löydetään asioita, joistakin testin asiakokonaisuuksista, jotka ovat esteenä tilan kehittymiselle ja tulokselle, voidaan yrittäjän suostumuksella kyseiseen asiaan kohdistaa erityisasiantuntijan toimenpiteitä. Tilatestiä testattiin 14 mautilalla ja näissä testeissä se havaittiin toimivaksi.

Lapin mautilojen elinvoimaisuuden ja alkutuotannon turvaamiseksi on tärkeää, että voidaan tunnistaa mautilojen hyvinvointia ehkäisevät tekijät. Tähän nyt valmistunut työkalu sopii hyvin. Tämä työkalu tulee olla mahdollisimman monen mautilojen kanssa tekemisissä olevien tahojen käytettävissä. Sitä voi mautilayrittäjä käyttää myös itsenäisesti omalla tilallaan.

Mautilayrittäjiin ja yrittäjiksi aikoviin vaikuttaa hyvin vahvasti se, miten maataloudesta käydään keskustelua julkisuudessa. Julkisuudessa käytävä keskustelu koetaan maataloutta syyllistäväksi ja maatalous elinkeinoksi, jolla ei tule toimeen. Tällainen ei voi olla vaikuttamatta siihen, kuinka saadaan uusia yrittäjiä alalle ja siihen, miten alalla jo toimivat ajattelevat yrittämisen jatkamisesta. Vaikka tutkimus osoittaa, että yrittäjät ovat sitoutuneita ammattiinsa ja kokevat sen tärkeäksi, on mukana joukko yrittäjiä, joilla on paineita omassa yritystoiminnassaan. Näitä voivat olla muun muassa henkinen hyvinvointi ja talousvaikeudet. Tällöin vahva negatiivinen viesti voi olla laukaiseva tekijä päätökseen lopettaa yritystoiminta.

Kustannukset lähtivät keväällä 2021 voimakkaaseen nousuun, joka näkyi energian, lannoitteiden ja rakennuspuutavaran hinnassa. Mautilayrittäjien vastatessa tutkimuskyselyyn voimakas kustannusten nousu ei ollut vielä tapahtunut. Tästä johtuen vuoden 2021 kustannustaso ei näy tämän tutkimuksen mautilayritysten tuloksessa. Hintojen nousu tulee näkymään tiloilla vuoden 2021 tuloksessa. Mautilayritykset ovat myös vuoden 2021 aikana jäädyttäneet investointeja, erityisesti niitä, jotka eivät ole yrityksen toiminnan kannalta kriittisiä.

Tämän tutkimuksen on toteuttanut Luonnonvarakeskus yhteistyössä Suomen metsäkeskuksen ja ProAgria Lapin kanssa. Tutkimuksen on rahoittanut Lapin ELY-keskus Manner-Suomen maaseudun keittämishjelmasta.

Asiasanat: Maatalous, mautila, maatilametsätalous, tilatesti

Abstract

Agriculture has been important in maintaining vitality of rural areas in Lapland from the independence of Finland until the end of the 20th century. Since the 1960s the structural change in agriculture has made notable change in the rural economic structure. Rural entrepreneurship has become rarer and at the same time the farm sizes have kept increasing. However, agriculture is still conducted in the whole region of Lapland with the northernmost farms located in Utsjoki.

The size of the farms has increased the most in the southwestern Lapland (Simo, Keminmaa, Tornio, Ylitornio, Tervola) and the production has increased. This has compensated for the decrease in numbers. The southwestern area of Lapland produces more than half of the milk and beef in Lapland. The structural change in agriculture is the largest in northern and eastern Lapland. The number of farms has decreased but vigorous farms still exist. It is challenging for the farms to collaborate due to large distances. The size increase of farms has not compensated the decrease in production in these areas.

One of the major questions of the future of agriculture in Lapland is the balance between the rural entrepreneurs who will end farming and the numbers of new entrepreneurs. Currently majority of the entrepreneurs ending farming are of 41 to 50 years of age. This is puzzling as the entrepreneurs in the age class are typically healthy, have good professional skills and good opportunities for developing their business activities. Another big question is why some entrepreneurs make it and some don't, even with similar resources?

The main aim of this study was to develop a tool to study the factors that hinder success of rural entrepreneurs. Which are the factors that prevent development of business activities, decrease profitability and where the entrepreneurs should focus to improve their business? To answer these questions a research survey was conducted among the rural entrepreneurs in Lapland. The survey was accompanied by interviews among entrepreneurs who did not answer to the survey initially. The total number of entrepreneurs answering to the survey was 148.

One of the central themes in the results was well-being. The rural entrepreneurs were found strongly committed to farming, they enjoyed their work and experienced it as important. Nevertheless, the pressure from the society affects the entrepreneurs and their abilities to cope.

Among the results a surprising finding was that the forest property of the farms is not utilized nearly as much as there would be potential. On average the farms have 200 ha of woodland, but still a notable number of the farms do not have a plan for managing the forests.

Based on the analysis of the survey results the tool for testing vitality of farms was developed. The aim was to make the tool as clear, simple, and easy to use as possible. Ten major themes were chosen based on the analysis and questions were developed under these themes with an aim to reveal possible problems within the farms. The chosen themes were: sections of production in the farm, field husbandry, animal husbandry, sociality, well-being and health, economy monitoring, credit capital, income, future planning and forest management. The testing tool is an observational tool that can be used to identify issues which can prevent development and success of the farm. In agreement with the entrepreneur, assistance from expert advisors can be targeted to take correcting measures, when needed. The testing tool can also be independently used by an entrepreneur. The tool was tested in 14 farms and its functionality was validated.

Public discussion and debate affect strongly rural entrepreneurs and people intending to become an entrepreneur. The current public discussion is experienced as making the rural entrepreneurs feel guilty about their profession, e.g. due to climate change issues, and viewing agriculture as an inviable livelihood. This cannot go without leaving a trace and influences people considering agricultural entrepreneurship as well as current entrepreneurs who ponder whether to continue or not. Even if the results of this study show that rural entrepreneurs are committed and highly motivated, they may still experience pressure in their work, e.g. related to mental health or financial difficulties. During difficult times strong negative messages may trigger the decision of ending entrepreneurship.

This study was conducted by Natural Resources Institute Finland in collaboration with Finnish Forest Centre and ProAgria Lapland. The study was funded by the Lapland Center for Economic Development, Transport and Environment.

Sisällys

Johdanto	9
1. Lapin maataloudesta ja metsätaloudesta	12
1.1. Lapin maataloudesta	12
1.2. Lapin maatalouden rakenteen muutos	14
1.3. Lapin metsätaloudesta	17
2. Aineisto ja menetelmä.....	19
2.1. Tutkimuksen kysymykset ja testilomake	19
2.2. Otanta ja kato	19
2.2.1. Otanta	19
2.2.2. Tutkimuskyselyyn vastanneet ja katoaineisto	20
2.3. Aineiston tilastollinen analyysi.....	21
2.4. Aineiston laadullinen analyysi.....	21
2.5. Tulosten yleistettävyys	22
3. Tulokset.....	23
3.1. Tilastollisen analysoinnin tulokset.....	23
3.1.1. Maatilojen tulonmuodostus ja velkapääoma sekä vastaajien ryhmittely näiden muuttujien perusteilla.....	23
3.1.2. Vastaajista muodostetut klusteriryhmät ja niiden toiminnan tarkastelua	24
3.1.3. Maatilayrityksen tulon muodostus ja tulonmuodostukseen vaikuttavia tekijöitä	28
3.1.4. Maatilametsätalous.....	30
3.1.5. Työhyvinvointi, työkyky ja jaksaminen, sekä niiden yhteys tilan toiminnan jatkumiseen.....	39
3.2. Laadullisen analysoinnin tulokset.....	43
3.2.1. Talous	43
3.2.2. Metsätalous	45
3.2.3. Terveys, työkyky, jaksaminen	46
3.2.4. Osaaminen	47
3.2.5. Motivaatio	48
3.2.6. Tulevaisuus.....	49
3.2.7. Vertaistuki.....	51
3.2.8. Palautuminen	51
3.2.9. Muuta palautetta ja kommentteja	52
4. Tilatesti.....	53
4.1. Tilatestin toiminnan vahvistaminen käytännössä.....	53

5. Tulosten tarkastelua	55
5.1. Talous	55
5.2. Ikä.....	55
5.3. Osaaminen.....	55
5.4. Työhyvinvointi.....	56
5.5. Metsätalous.....	56
6. Päätelmät ja jatkotoimenpiteet	57
6.1. Lopettajat.....	57
6.2. Epävarmojen joukko	57
6.3. Positiivisen imagon rakentaminen	58
6.4. Maatilayrityksen johtaminen	58
6.5. Työhyvinvointi.....	58
6.6. Maatilojen metsätalous	58
6.7. Tilatestin aktiivinen käyttöönotto.....	59
Viitteet.....	60
Liitteet	62

Johdanto

Maatilatalouden merkitys maaseudulle

Suomi on kaikilla elinkeinojen harjoittamiseen soveltuvilla mittareilla mitattuna erittäin heterogeeninen maa. Ilmastolla ja maaseutuelinkeinoilla tarkasteltuna se on sitä aivan erityisesti. Lämpösumma vaihtelee Suomen eteläisimmän kärjen 1 400 °C Suomen pohjoisimman kärjen 600 °C. Kasvukauden sadesumman osalta eroaa samaan tapaan: Suomen eteläisen kärjen sadesumma on 380 mm ja pohjoiskärjen sadesumma on 220 mm, ero on merkittävä. Tehollinen kasvukausi on myös pituudeltaan hyvin erilainen. Hangossa termisen kasvukauden pituus on n. 185 vrk, kun Utsjoella se on 105 vrk.

Maatalouden osalta Suomen tuotanto painottuu eri puolilla maata erilaisiin tuotantomuotoihin. Lypsykarjataloutta harjoitetaan vahvimmin Pohjois-Pohjanmaalla ja Pohjois-Savossa. Sika-talous on painottunut eniten Pohjanmaalle ja Varsinais-Suomeen. Kananmunan tuotantoa harjoitetaan erityisesti Varsinais-Suomessa ja siipikarjatuotantoa Etelä-Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Suomen viljantuotanto on vahvinta Varsinais-Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla. Lapin maatalouden erityispiirre ovat monialaiset maatilat. Lapissa maatalous on pääasiassa nurmituotantoon kytkeytyvää nautakarjataloutta, jossa tuotantona on maito ja naudanliha, sekä lammastaloutta. Erityispiirteinä Lapin maatalouden ja maaseudun osalta ovat porotalouden ja matkailun kytkeytyminen osaksi lappilaista maaseutua ja sen elinkeinoja. Lapin maatalous on aluerakenteellisesti eriytynyt voimakkaaseen Lounais-Lappiin ja pohjoisen ja itäisen Lapin vähenevän maatalouden alueisiin. Lounaisen Lapin alueella tilat ovat tuotantovolyymiltaan keskimääräisesti suuria ja peltoala on tarkoin käytettyä. Pohjoiseen ja itään siirryttäessä tilojen etäisyys toisistaan kasvaa, tilojen keskikoko pienenee ja nurmituotannon osuus on kasvava.

Maatilatalouden merkitys erityisesti harvaan asutun alueen infrastruktuurin ylläpitäjänä ja sen toimivuuden takaajana on merkittävä. Tällaista infrastruktuuria ovat muun muassa tiestö, sähköverkko, vesijohtoverkosto, viemärointi ja tietoverkko. Nykyisin infrastruktuurin ylläpito ja huolto perustuu olemassa olevaan käytön määrään. Kun käytön määrä vähenee, myös tarve huollolle vähenee, jolloin infrastruktuuri alkaa rapistua. Maaseudulla yritys käyttää alueellaan runsaasti erilaisia palveluita ja myös tarvitsee niitä. Palvelut ovat sekä julkisen, että yksityisen sektorin tuottamia. Lisäksi se tarvitsee ja tarjoaa työvoimaa. Maatila oman raaka-ainetuotannon kautta mahdollistaa myös jalostusrakenteen käynnistymisen ja kehittymisen maaseudulle. Se tuo ja vie pääomia. Pääomien tuonnin ja viennin suhde ratkaisee maatilan taloudellisen merkityksen paikallisesti. Harvaan asutulla alueella maatalouden sivuelinkeinoilla on erityinen merkitys. Maatila on erilaisten paikallisten raaka-aineiden lähde. Näitä ovat muun muassa elintarvikkeet ja puuraaka-aine. Maatilayritys tuottaa lähipalveluita kuten koneurakointia ja kiinteistöpalveluita vakituisille asukkaille ja loma-asukkaille. Maatila on harvaan asutulla alueella usein ainoa ulkopuolisten ostopalveluiden mahdollistaja, jolloin sen avulla saadaan paikallisesti suurhankintaedut alueelle.

Maatalous on osa ympäröivää yhteiskuntaa ja lähiyhteisöä. Maatila oman tuotantosuuntansa perusteella käyttää ympäröivän yhteisön palveluita ja tuottaa palveluita ympäröivälle yhteisölle. Tällöin maatilan merkitys osana yhteisöä kasvaa sen mukaan mitä merkittävämpi rooli sillä on osana oman asuinalueensa elinkeinorakennetta. Tämä tarkoittaa sitä, että maatilan merkitys vaihtelee sen mukaan, minkälaisessa toimintaympäristössä maatila sijaitsee ja mikä on maatilan tuotantorakenne. Maatila on osa kyläyhteisöä, halusi maatila tai kyläyhteisö sitä tai ei. Maatila ei ole vain tuotantoyksikkö vaan kyläalueen ulkoisen ja sisäisen kuvan rakentaja.

Maatilayrityksen menestystekijöitä

Lapin maatilataloudesta on tehty viimeisen kymmenen vuoden aikana useita tutkimuksia, joilla on pyritty selvittämään maatalojen menestystekijöitä, kehityksen suuntaa ja tarpeita erilaisille kehittämistoimille. Näissä tutkimuksissa on noussut esille toistuvasti havainto, että vaikka maataloilla on samanlainen resurssipohja ja toimintaympäristö, toiset tilat voivat hyvin ja toiset menestyvät huonommin. Syitä tähän ilmiöön on pohdittu paljon. Tämän tyyppisen ilmiön tarkastelu tilakohtaisesti vaatii menetelmän, jossa tilaa ja sen toimintaa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti, kaikki tilan toiminnan osa-alueet huomioiden. Tällaista työkalua maatilayrityksen toiminnan tarkasteluun ei ole tietävästi olemassa.

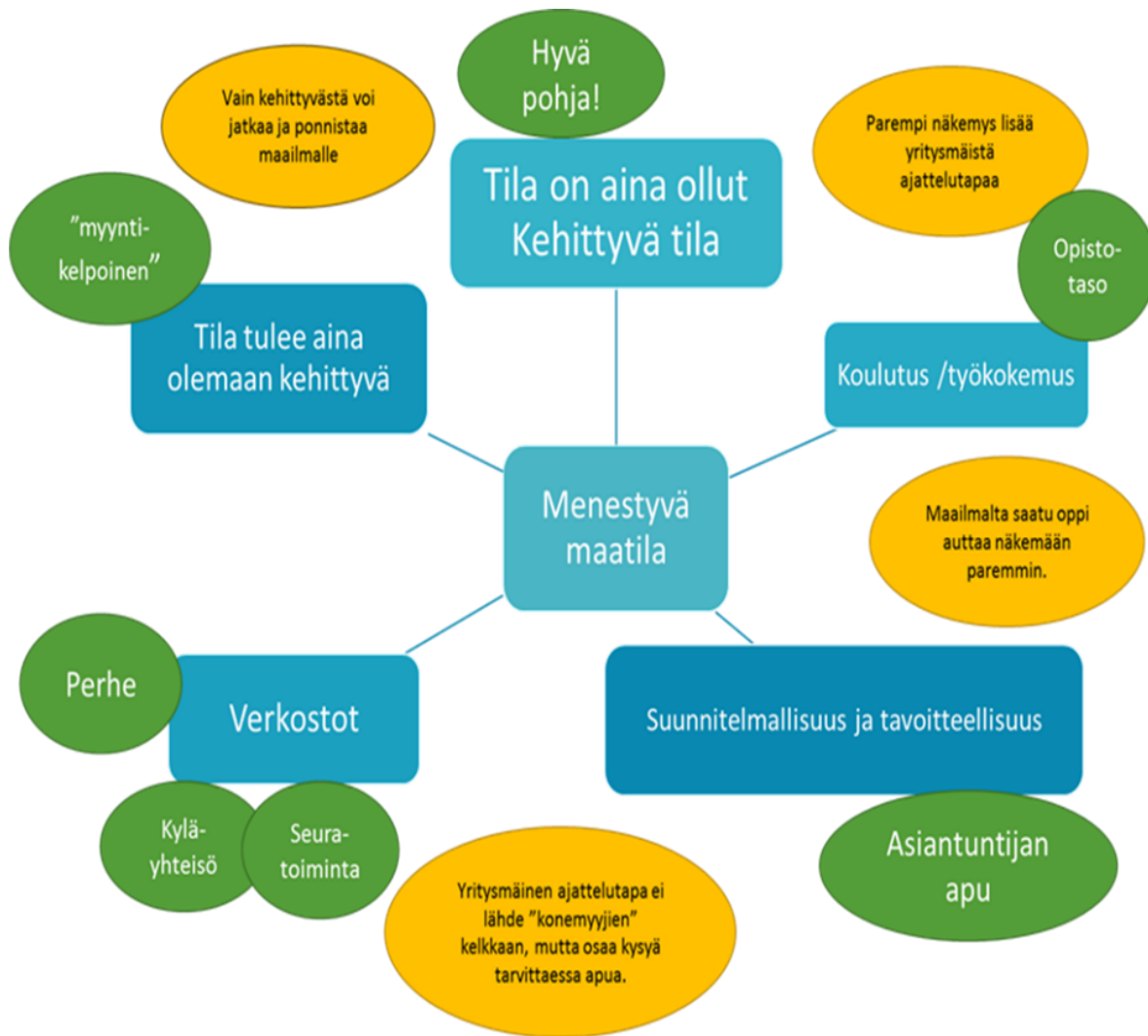
Tämän tutkimushankkeen ydintehtävä oli luoda työkalu, tilatesti, maatilayrityksen kokonaisvaltaiseen tarkasteluun ylätasolla. Tällaisen työkalun tehtävä on löytää edellä mainitut maatilayrityksen menestymisen esteet, jotta siihen voidaan ohjata erityisasiantuntijuutta yrittäjän tueksi. Hankkeen aluksi paneuduttiin aiheesta aiemmin tehtyihin tutkimuksiin, selvityksiin ja katsauksiin. Tämän jälkeen suunniteltiin ja toteutettiin kyselytutkimus Lapin maatilayrittäjille, tulokset analysoitiin ja niiden perusteella valikoitiin aihepiirit ja kysymykset tilatestiä varten.

Tämän tutkimuksen alussa tehtiin kirjallisuuskatsaus, jossa tarkasteltiin maatalan menestystekijöihin kytkeytyviä tutkimuksia Lapissa ja muualla Suomessa. Kirjallisuuskatsaukseen otettiin mukaan yhdeksän asiaa käsittelevää teosta. Näitä olivat: Maatilayrityksen menestystekijät (Rikkonen, Harmoinen, Teräväinen ProAgria 2008), Muuttuva ja menestyvä maaseutuyrittäjyys (Rantamäki-Lahtinen MTT 2013), Aito arktinen maatalous, Lapin maatalouden nykytilanteen ja tulevaisuuden tarkastelua (Kuha, Hallikainen, Hannukkala Luke 2018), Lapin keskikokoisten tilojen haasteita (Kuha, Hannukkala, Kujala, Pelimanni, Nurmos, Luke 2017), Uusi alku Maatalous on myös tulevaisuuden elinkeino (Karhinen MMM julkaisuja 2019), Maatalojen inhimillinen pääoma on tärkeä varanto (Kuhmoinen MTK 2008), Miten uudet liiketoimintamahdollisuudet voisivat toteutua maaseudulla? (Kuhmoinen MTK 2008), Liiketoiminnan kehittämistarpeet maatilayrityksissä (Rikkonen, Toikkanen, Väre MTT 2013), Lapin maatilat murrosvaiheessa (Kuha, Myllylä, Rantamäki-Lahtinen MTT 2014) ja Maatilayrityksen strategiat ja innovaatiot (Kuhmoinen Turun yliopisto 2012).

Toki tähän asiaan pureutuneita tutkimuksia löytyi paljon enemmän, mutta jo näiden aineistojen pohjalta on nähtävissä johtopäätösten toistuvuus menestyvän maatilayrityksen edellytyksille. Tutkimuksessa ”Lapin keskikokoisten tilojen haasteita” (Kuha ym. 2017) on kuva, jossa tulee hyvin esille menestyvän maatalan keskeisiä avainasioita (Kuva 1). Nämä samat tekijät, tai niihin vahvasti liittyvät, nousivat avainsanoina toistuvasti esille kirjallisuuskatsauksen kaikissa tutkimuksissa, selvityksissä ja artikkeleissa.

Kirjallisuuskatsauksen tuloksena seuraavat avainsanat nousivat esiin: Johtaminen, strategiat, hyvinvointi, infrastruktuuri, osaaminen, verkostot, yhteistyö, tuloslähtöisyys, perinteet, suunnittelu, talouden hallinta. Se mikä on mielenkiintoista, kirjallisuuskatsauksessa ei noussut esille vahvana, toki se mainittiin, oli tilan sijainti. Tätä asiaa tukee Lapissa tehdyt tutkimukset ja sitä tukee erityisesti Team Botnian kanssa tehty tutkimus Lapin keskikokoisten tilojen haasteita. Tässä tutkimuksessa erikseen otettiin esille tilan sijainnin vaikutus tilan tulokseen. Yhteenvedossa todettiin, tilan sijainti ei määrittele sitä, millaista tulosta tila tekee. Hyvä maatila voi sijaita kaikkialla Lapissa ja näin on itse asiassa tällä hetkellä. Maatilayrittäjyyttä harjoitetaan menestyksekkäästi kaikkialla Lapissa.

Tämä johdanto-osio on hyvä päättää kiteytykseen, joka esitetään Team Botnian laatimassa kuvassa menestyvästä maatilasta.

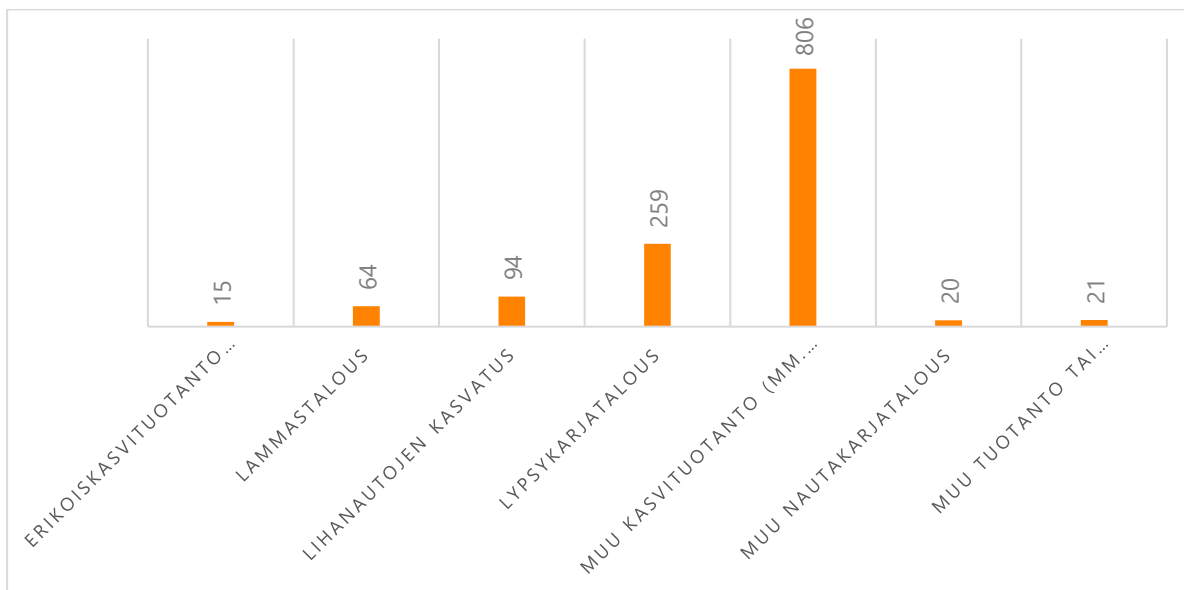
Kuva 1. Menestyvä maatila (kuva julkaisusta Kuha, Hannukkala, Kujala, Pelimanni, Nurmos. 2017).

1. Lapin maataloudesta ja metsätaloudesta

1.1. Lapin maataloudesta

Lapin maatalouden keskeinen runko on viimeisen 200 vuoden aikana aina ollut nautakarjalous. 1960-luvulla käynnistyi maataloudessa rakennemuutos, joka on jatkunut tähän päivään asti. Tilakokoko on kasvanut ja tilojen lukumäärä laskenut. Tilat ovat Lapissa erikoistuneet pääosin maidontuotantoon ja lihantuotantoon (Kuva 2). Tilakoon kasvua erityisesti lisäsi viljelyteknologian nopea kehitys, joka mahdollisti suuret tuotantomäärät aikaisempaa vähäisemmällä työpanoksella. Tämä teknologinen muutos on ollut keskeisenä tekijänä nopeassa maatalouden rakenteen muutoksessa. Tilojen lukumäärä on viimeisten vuosikymmenten aikana pudonnut rajusti. Vuonna 1981 yli kolmen hehtaarin tiloja Lapissa oli 9270 kpl, kun vuonna 2020 niitä oli 1 324 kpl (Ruokavirasto 2021). Tätä muutosta seurasi myöhemmin koko elintarviketeollisuuden arvoketjua koskeva rakenteellinen muutos. Nautakarjalouden tuotteita jalostavan teollisuuden muutokset koskettivat erityisesti Lappia. Meijerit ovat keskittäneet toimintaansa ja sama näkyy myös naudanlihan jalostuksessa. Lapin viimeinen meijeri sulki ovensa 2003. Jalostavan teollisuuden siirtyminen maakunnasta pois on vaikuttanut myös Lapin maatalouden alueelliseen rakenteeseen. Lapin maatalouden keskeisissä tuotantosuunnissa, maidon- ja lihantuotannossa on tilojen vähenemä idässä ja pohjoisessa ollut suurta verrattuna Kemi-Tornion seutuun.

Lappilaisen maatalouden keskeiset tuotantosuunnat, maidon- ja lihantuotanto ovat muuttuneet alueellisesti. Idässä ja pohjoisessa on tilojen suhteellinen vähenemä ollut suurta verrattuna Kemi-Tornion seutuun. Keski- ja Pohjois-Lapin tuotantotasoa on vielä ylläpitänyt keskikokoisten, 30–60 peltihehtaarin nautakarjatilojen määrä, mutta näiden osalta on myös muutosta ollut havaittavissa. Tuotannon alueellinen keskittyminen tulevaisuudessa näyttäisi jatkuvan. Vaikka Lounais-Lapissa kotieläintilojen lukumäärä on viime vuosina vähentynyt, on tuotannon määrä siellä pysynyt korkeana, johtuen tilayksiköiden kokoluokan kasvusta. Maataloustuotanto näyttäisi keskittyvän entistä enemmän alueelle, joka käsittää Simon, Keminmaan, Tornion, Ylitornion ja Tervolan. Pello, Rovaniemi, Ranua, Kemijärvi ja Posio ovat tämän tuotantoalueen reuna-vyöhykettä ja muu Lappi vaikuttaisi olevan selvästi vähenevää aluetta maataloustuotannon osalta. Tämä näkyy hyvin esimerkiksi siitä, että yksistään, Simossa, Keminmaalla, Torniossa ja Tervolassa tuotettiin vuonna 2020 52 % Lapin maidontuotannon kokonaismäärästä.

Kuva 2. Lapin maatalouden tuotantosuunnat 2020.

Lapin maatilojen keskip koko on kaikki maatilat huomioiden peltopinta-alaltaan 33 ha ja maatalousyrittäjien keski-ikä on noin 54 vuotta. Tuotantosuuntakohtaisesti peltopinta-alat vaihtelevat huomattavasti. Suurimmat peltoalat ovat nautakarjatiloi lla, keskimäärin hiukan yli 70 ha. Muun tuotannon tilojen on huomattavasti pienempi. Alla (Taulukko 1) on esitetty keskeisiä Lapin maatalouden tunnuslukuja, jotka ovat vuoden 2020 maatilatietokannasta (www.ruokavirasto.fi, www.stat.luke.fi).

Lapin maatalouden keskeisimpiä tuotantosuuntia ovat maidontuotanto, naudanlihan tuotanto, lammastalous, porotalous ja muu tuotanto, käytännössä heinän viljely. Alla (kuva 3) Lapin maatalouden tuotantomääristä keskeisten tuotantosuuntien osalta, sekä näitä tuotantosuuntia harjoittavien tilojen määrä.

Taulukko 1. Lapin maatalouden tunnuslukuja.

	Lukumäärä	Keskipinta-ala peltoa (ha)	Yrittäjän keski-ikä
Lypsykarja	259	74	50
Lihakarja	130	71	52
Lammastalous	64	34	52
Muu tuotanto (heinä)	806	16	57
Kaikki tilat	1 324	33	54

Lapin maatalouden tuotantomäärät

keskeiset tuotantosunnat

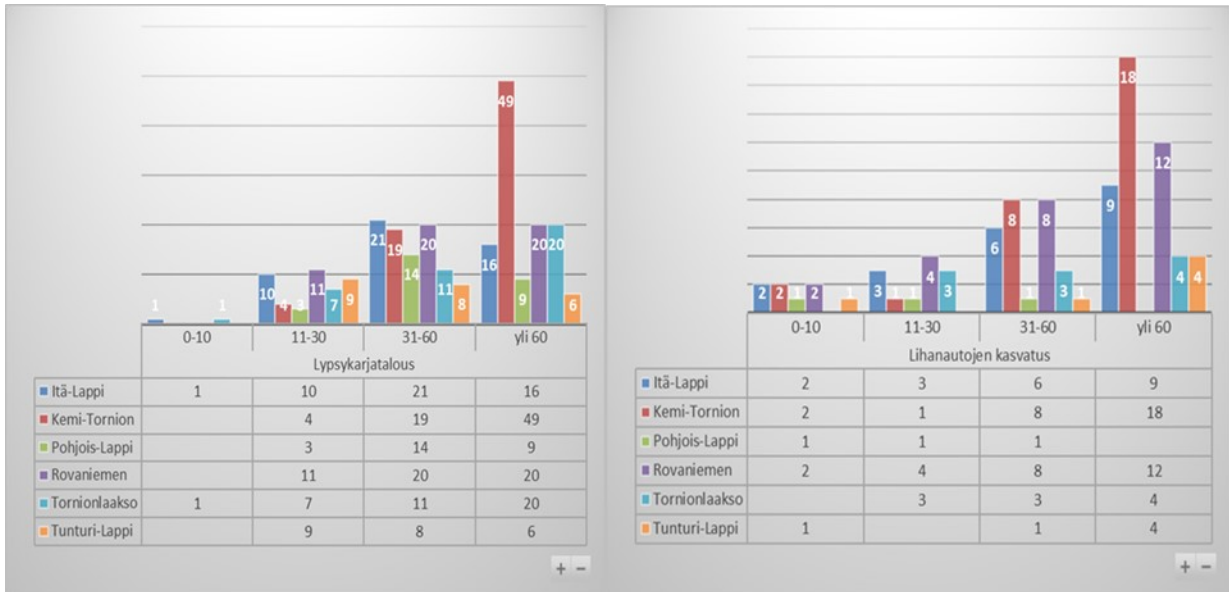

Kuva 3. Lapin maatalouden keskeisimmät tuotantosunnat. Luvut ovat vuodelta 2020 (www.ruokavirasto.fi, www.stat.luke.fi, www.paliskunnat.fi).

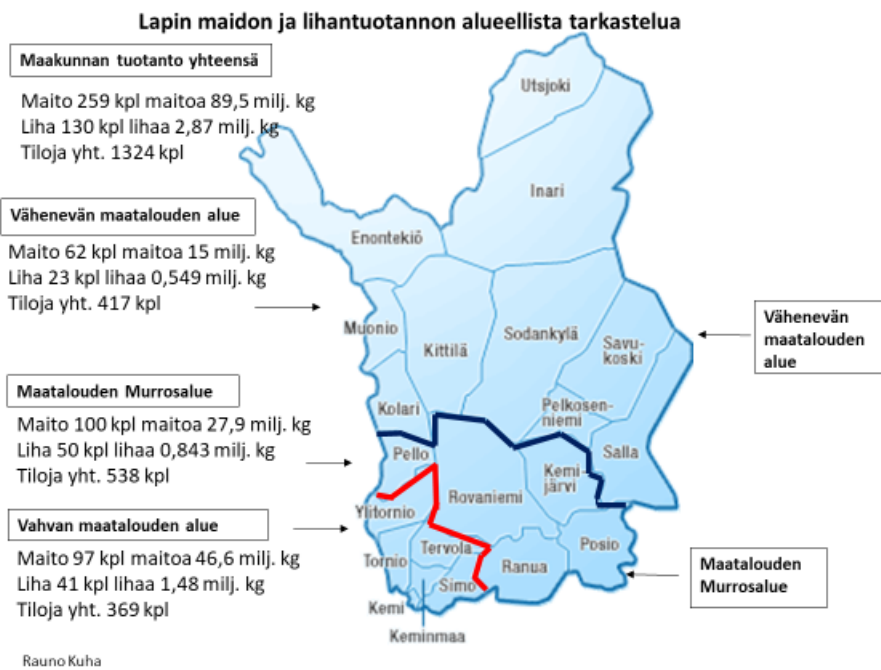
1.2. Lapin maatalouden rakenteen muutos

Lapin peltopinta-ala on 44 000 hehtaaria, joka on suurimmaksi osaksi nurmella. Nurmivaltaiselle viljelylle Lapissa on perustellut syyt. Lappi on Suomen ja koko EU-alueen pohjoisin maakunta. Lapin luonnonolosuhteet ovat arktiset. Kaamos kestää pohjoisimmassa Lapissa noin kaksi kuukautta ja yötön yö kesällä yhtä pitkään. Vuoden keskilämpötilat tammikuu/kesäkuu vaihtelevat lähes 30 astetta. Lumi- ja jääpeite kattaa maan ja vesistön keskimäärin seitsemän kuukauden ajan vuodessa. Arktisesta sijainnista huolimatta kasvintuotanto, erityisesti nurmi- kasvituotanto, Etelä-Lapissa myös avomaan puutarha-, sekä perunantuotanto, ovat mahdollisia Lapissa johtuen Golf-virran lämpövaikutuksesta, jolloin ilmasto meillä on leudompi, kuin muualla vastaavilla leveysasteilla. Nurmi on naudan ja poron keskeinen rehu. Nautakarjataloutta harjoitetaan kannattavasti koko maakunnassa pohjoisinta Lappia myöten. Suomen ja Euroopan Unionin pohjoisin maitotila sijaitsee Utsjoella.

Maatalouden rakenne elää ja on muuttuva niin kokoluokan, tuotantosuintien kuin aluerakenteenkin osalta. Oheinen kuva (Kuva 4) kertoo, miten maatalous Lapin maakunnassa on alueellisesti muuttunut ja miten muutos on etenemässä.

Kuva 4. Lapin lypsykarja- ja liharajatilat seutukunnittain ja kokoluokittain 2020.

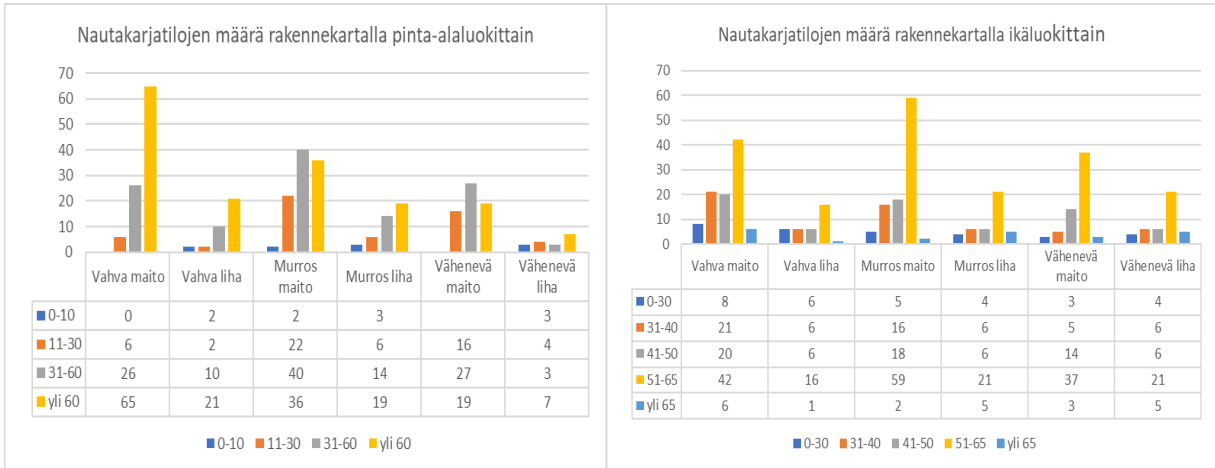

Kuva 5. Lapin maatalouden alueellinen rakenne.

Edellä esitetystä kartasta (Kuva 5) ja siihen kuuluvissa tietolaatikoissa on havainnollistettu Lapin maatalouden rakenne ja alueellinen jakautuminen. Lapin maatalouden kokonaistuotanto muodostuu suurimmalta osin maidon, naudanlihan, lampaan ja nurmen muodostamasta kokonaisuudesta. Kuvassa aluerakennetta on lähestytty päätuotantosuuntien maidon ja lihan näkökulmasta. Lapin alkutuotannosta puhuttaessa, on syytä huomioida myös porotalous. Porotalouden merkitys lapin maaseudun elinvoimaisuudelle on tärkeä ja on osa lappilaista alkutuotantoa ja osa maataloutta.

Lapin maatalouden tuotantorakenteessa tuotantosuintien välillä ja tuotannon volyymissa on tapahtunut huomattavaa muutosta viimeisten vuosikymmenien aikana sen lisäksi, että aluerakenteellinen muutos on ollut myös voimakasta. Erityisesti tämä muutos on ollut näkyvää nautakarjataloudessa. Maatilojen koko on kasvanut, tuotannon tilakohtaiset määrät ovat nousseet huomattavan paljon ja tilojen peltopinta- alat ovat kasvaneet. Yllättävää on, että huomattavan nopeasta tilojen lukumääräisestä pienenemisestä huolimatta tuotantomäärät ovat pysyneet lähes samalla tasolla, kuin huippuvuosina vuosituhannen vaiheessa. Kuten kuvassa 8 on nähtävissä, tuotannon määrä Lapissa oli suurinta vuosina 2001/02 106 miljoonaa kg. Vuoden 2019/20 tuotantomäärä oli hiukan yli 89 miljoonaa kg. Pudotusta 18 vuoden aikana maidon- tuotannossa on ollut 16 miljoonaa kg. Prosentteina tämä tekee noin 16 %:n pudotuksen.

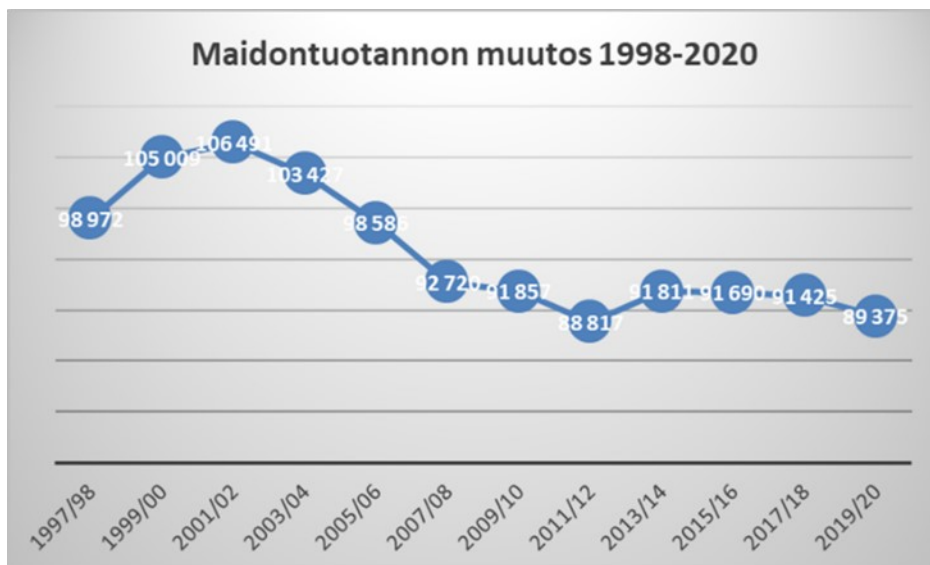
Alla olevat kuvaajat (Kuva 6) avaavat vielä lisää karttakuvaa, jossa Lapin maatalous on jaettu vahvan maatalouden, murrosalueen ja vähenevän tuotannon alueeseen. Kuvat esittävät nautakarjatilojen (maito ja liha) määriä alueittain ikä- ja pinta-alaluokittain. Kuvista on nähtävissä alueiden väliset erot. Vahvan maatalouden alueella tilat ovat suurempia ja nuoria viljelijöitä on hiukan enemmän. Pohjoiseen ja itään mentäessä tilat pienenevät ja yrittäjien ikä suhteessa kokonaismäärään nousee.

Kuva 6. Maidon ja lihan tuotanto ikä- ja kokoluokittain eri alueilla 2020.

Kuva 7. Maidontuottajien määrän muutos 2008–2020.

Kuva 8. Lapin maidontuotannon (1 000 kg) muutos vuosina 1997–2020.

Maidontuottajien määrän muutos vuosien 2008 ja 2020 välisenä aikana on ollut suuri (Kuva 7). Vuonna 2008 maidontuottajia oli 529. Vuoden 2020 tuottajamäärä oli 259 kpl. Pudotusta on ollut 270 kpl. Huomattava on, että maitomäärässä vastaava pudotusta ei näy. Vuoden 2008 tuotettu maitomäärä oli hiukan yli 92 miljoonaa kg ja vuonna 2020 maitoa tuotettiin 89,5 miljoonaa kg (Kuva 8). Tuotannon määrän muutos oli pieni verrattuna tuottajien määrän muutokseen (Kuva 7).

Lapin maatalojen tuottaman elintarvikkeen raaka-aineen vuotuinen rahallinen arvo on noin 70 milj. euroa (alv 0 %). Tästä summasta noin puolet on maitoa ja toinen puoli muodostuu porosta ja naudanlihasta. Lapissa kulutetaan elintarvikkeita noin 450 milj. euron arvosta vuosittain. Mikäli Lappi olisi täysin omavarainen niiden tuotteiden osalta, joita Lapissa voidaan tuottaa, olisi kuluttajatuotteina näiden arvo noin 210 milj. euroa. Avomaan puutarhatuotanto ja perunan viljely on Lapissa erittäin vähäistä. Kuluttajatuotteina mitattuna Lappi on omavarainen ainoastaan poronlihan, lampaanlihan ja nauriin osalta. Täysi omavaraisuus ei tosin ole mahdollista, eikä edes tavoiteltavaa. Lapin elintarviketuotannon ja jatkojalostuksen kehittämisen kannalta merkittävimpiä ovat maito ja naudanliha. Molemmissa puhutaan suurista määristä niin tuotannossa, kuin myös kulutuksessa. Lisäksi näille tuotteille on myös mahdollista rakentaa merkittävä maakunnallinen pohjoinen imago.

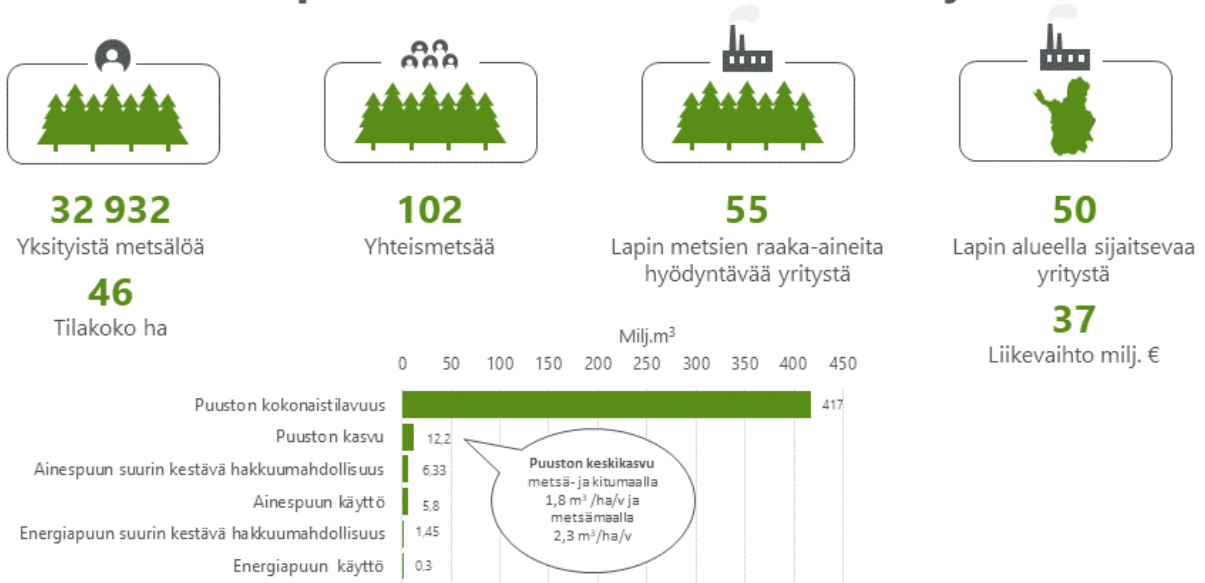
1.3. Lapin metsätaloudesta

Lapin maatilametsätalous erillisenä tutkimuskohteena on varsin vähän tutkittu alue. Tästä johon tuen maatilametsätalouteen liittyvää pohjatietoa on hyvin vähän. On kuitenkin hyvä tiedostaa, mikä on metsätalouden rooli taloudellisesti, elinkeinoina ja työpaikkoina Lapin maakunnalle. Lähes kaikilla Lapin maatiloilla on metsää, tosin sen määrä ja hyödynnettävyys osana tilan taloutta vaihtelee paljon. Tässä tutkimuksessa avataan metsätalouden roolia osana maatalan toimeentuloa.

Metsäteollisuus on Lapin toiseksi suurin teollisuuden ala, metalliteollisuuden jälkeen. Kuvassa 9 on koottuna Lapin metsätalouden tunnuslukuja. Koko metsäsektorin tuotos on Lapin alueella

noin 1,5 miljardia euroa, ja ala työllistää maakunnassa noin 3 600 henkilöä (Lapin maaseutuohjelma 2021–2027, Lapin liitto). Lapin maakunnan maapinta-ala on 9,266 miljoonaa hehtaaria, josta metsätalousmaata on 9,083 miljoonaa hehtaaria (sisältää suojelualueet) eli 98 prosenttia maa-alasta. Metsämaata on 4,96 miljoonaa hehtaaria, josta puuntuotantoon on käytettävissä 3,75 miljoonaa hehtaaria eli 75 prosenttia. Metsämaasta 62 prosenttia on valtionmaita, puuntuotannon metsämaasta 50 prosenttia on valtionmaita. (Lapin metsäohjelma 2021–2025, Suomen metsäkeskus)

Lapin metsätalouden tunnuslukuja

Kuva 9. Lapin metsätalouden tunnuslukuja (Lapin metsäohjelma 2021–2025, Suomen metsäkeskus).

2. Aineisto ja menetelmä

2.1. Tutkimuksen kysymykset ja testilomake

Jotta tilatestiin valikoituisi parhaiten maatalojen menestystä mittaavat kysymykset, suoritettiin laaja kyselytutkimus Lapin maataloille. Maatilalomakkeen rakentamisen pohjamateriaalina käytettiin Lapin maatalousbarometrin kyselylomaketta. Tätä kyselylomaketta muokattiin hankkeen ydintavoitteen mukaiseksi. Muokkauksessa hyödynnettiin tehtyjen tutkimusten tuloksia ja laaditun kirjallisuuskatsauksen tuotoksia. Kysely kattoi seuraavat kokonaisuudet: 1) tilan ja vastaajan taustatiedot, 2) metsätalous, 3) maatalon rakennukset, kalusto ja energia, 4) peltojen käyttö ja tulon muodostus, 5) tilan talouden ja toimintojen suunnittelu, 6) jaksaminen, osaaminen ja arvot, 7) tulevaisuuden suunnittelu ja 8) verkostot, vertaistuki ja vapaa-aika. Kyselyssä oli strukturoitujen kysymysten lisäksi avoimia kysymyksiä (liite 1).

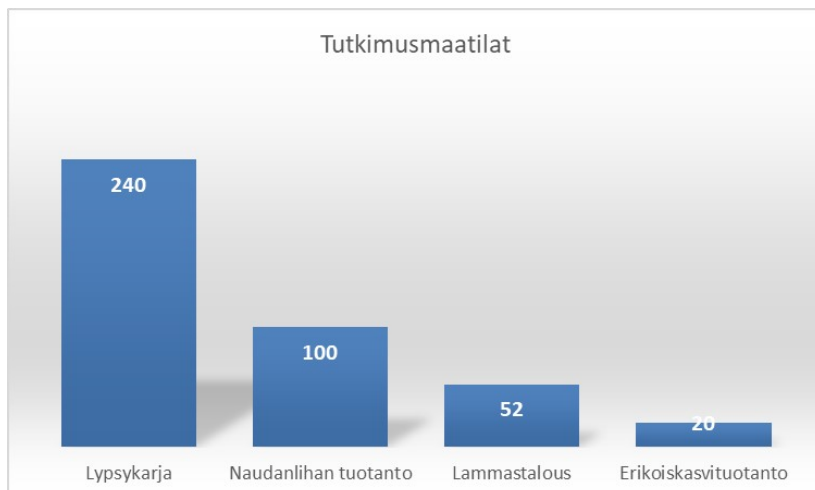
2.2. Otanta ja kato

2.2.1. Otanta

Tutkimuksen lähtöaineistona olivat Ruokaviraston vuoden 2018 Lapin maatilarekisterissä olevat 1 505 maatilaa (Mavi 2018). Tutkimuksen tavoiteasettelusta ja tutkimushankkeen hankelupauksesta (työkalu Lapin maatalojen menestystekijöiden ja menestymättömyyden selvittämiseen) johtuen tutkimuksen kohderyhmää tarkennettiin koskemaan tiloja, joiden toiminta on aktiivista ja päätoimeentulo tulee maatalaloudesta. Lähtökohtana tutkimuksen kohderyhmälle asetettiin maatalalouden toiminnan merkitys maatilayritykselle maatalon tulon muodostuksessa. Tämä luonnollisesti rajasi huomattavan osan Lapin maataloista pois tutkimuskohdeena. Tutkimuksen kohderyhmäksi edellä mainitun rajauksen myötä muodostui tilat, jotka harjoittavat aktiivisesti maataloutta ja mahdollisesti muuta yritystoimintaa maatalouden rinnalla.

Rajauksen myötä perusjoukon suuruudeksi muodostui 524 maatilaa. Näiden tilojen pääasiallinen tuotantosuunta oli erikoiskasvituotanto, lammastalous, naudanlihantuotanto ja maidontuotanto (Kuva 10).

ProAgrian asiantuntijat suorittivat tutkimusryhmään lyhyen selvityksen puhelimitse. Tutkimuksen kohderyhmälle tehtävän selvityksen tavoitteeksi asetettiin maatalojen yhteystietojen varmentaminen ja kyseisten maatilayrittäjien halukkuus osallistua tutkimukseen. Selvityksen tuloksena tutkimusryhmän lopulliseksi suuruudeksi muodostui 412 maatilayritystä, joissa harjoitetaan aktiivisesti maatilayrittämistä. 112 yrittäjää alkuperäisestä kohderyhmästä ilmoitti, että he eivät halua osallistua tutkimukseen.

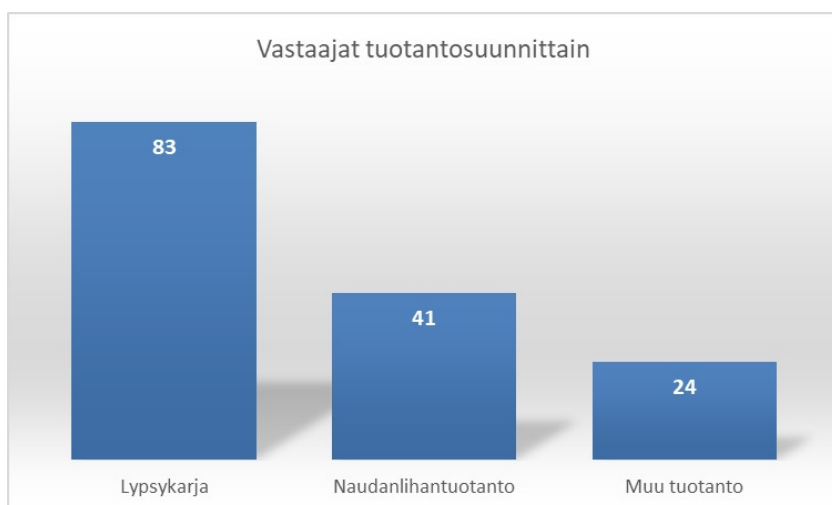
Kuva 10. Tutkimuksen kohdetilat tuotantosuunnittain.

2.2.2. Tutkimuskyselyyn vastanneet ja katoaineisto

Kysely toteutettiin pääosin sähköisenä Webropol-kyselynä, jossa maatilayrittäjille lähetettiin sähköpostiin linkki kyselyyn. Kysely lähetettiin sähköpostitse kohderyhmässä niille yrittäjille, jotka olivat sähköpostin ilmoittaneet ja antaneet luvan kyselyn toteuttamiselle, sekä niille kohderyhmän yrittäjille, joita ei ProAgrian tekemässä kontaktoinnissa tavoitettu. Osa yrittäjistä halusi kyselyn paperikyselynä postitse. Kyselyä täydennettiin henkilökohtaisena haastatteluna, josta saatava tuotos toimi tutkimuksen katoaineistona. Lomakkeen yhteydessä toimitettiin tutkimuksesta kertova saatekirje ja mukaan liitettiin myös tietosuojalain edellyttämä tietosuojalomake.

Sähköisenä kysely lähetettiin 362 viljelijälle ja postitse 50 viljelijälle. Sähköisiä vastauksia saatiin 79 kappaletta ja postitse vastauksia tuli 15 kappaletta. Yhteensä Webropol-kyselyyn ja postikyselyyn saatiin vastauksia 94 kpl. Tämä on 22,8 % kohderyhmästä.

Katoaineiston tiedonkeruu tehtiin tilahaastatteluina sekä puhelimitse, että yrittäjän kotona. Katoaineiston määräksi muodostui 54 maatilayritystä niistä yrittäjistä, jotka jättivät vastaamatta Webropol- tai postikyselyyn. Katoaineisto mukaan lukien kokonaisvastaajamääräksi saatiin 148 vastausta, joka on 35,9 % tutkimuskohderyhmästä 412 maatilayritystä (kuva 11).

Kuva 11. Vastaajat tuotantosuunnittain. Muu tuotanto sisältää lammastalouden ja erikoiskasvituotannon. Tässä luvussa on mukana myös haastatteluaineisto.

2.3. Aineiston tilastollinen analyysi

Alkuperäisten ja summamuuttujien jakaumia esittävien tilastollisten tarkastelujen lisäksi analyyssissä käytettiin yleisiä ja yleistettyjä lineaarisia malleja, monimuuttujamenetelmiä ja rekursiivista partitiointia (recursive partitioning).

Kysymyspatteristot käsiteltiin perinteisen faktorianalyysin lisäksi Item Cluster -analyysillä (ICLUST, Revelle 2020). Tämän tarkoituksena oli ryhmitellä muuttujat taustalle oletettujen latenttien, piilevien, muuttujien mukaisesti. Perustana ryhmittelyille käytettiin Spearmanin järjestyskorrelaatiomatriisia (vähintään järjestysasteikolliset muuttujat) sekä tetrakoristen (tetrachoric) korrelaatioiden matriisia (binäärimuuttujat). Nämä analyysit tehtiin R-ohjelmointiympäristön paketilla *psych* (Revelle 2020). Faktorien / klusterien muuttujista muodostettiin summamuuttujat keskiarvoistamalla muuttujien arvot (vähintään järjestysasteikko) tai summaamalla muuttujien arvot (binäärimuuttujat). Tällöin esimerkiksi neljän muuttujan binäärinen summamuuttuja saattoi saada kokonaislukuarvoja 0–4. Summamuuttujien avulla alkuperäisten muuttujien määrää onnistuttiin vähentämään vajaasta 200:sta runsaaseen 40:een. Analyysissä oltiin kiinnostuneita erityisesti taustamuuttujien (esim. tuotantosuunta, seutukunta ja vastaajien demografiset tiedot) vaikutuksista summamuuttujiin, mutta myös summamuuttujien keskinäisistä riippuvuuksista.

Vastaajat jaettiin ryhmiin tilatulojen, hakkuiden nettotulojen, palkkatulojen ja tilan velkapääoman kehityksen mukaan (log-muunnettuja muut paitsi velkapääoman kehitys, joka oli mitattu asteikolla -10 – +10) k:n keskiarvon klusterianalyysillä kolmeen ryhmään. Sopiva ryhmien määrä selvitettiin ryhmittelemällä henkilöt hierarkkisella klusterianalyysillä.

Taustamuuttujien vaikutusta summamuuttujiin selvitettiin rekursiivisella partitioinnilla (Conditional Recursive Partitioning, paketti *party* R-ympäristössä, Hothorn ym. 2006). Parametriton algoritmi valitsee merkitsevät selittäjät annettujen muuttujien joukosta ottaen huomioon muuttujien keskinäiset riippuvuudet ja kuvaa tulosta selkeällä graafisella esityksellä. Myös logistisia malleja laadittiin binäärimuuttujille monipuolistamaan rekursiivisen partitioinnin tulosten tulkintaa. Logistiset mallit laadittiin R:n paketilla MASS (Venables ja Ripley 2002). Yhteyksiä vastemuuttujien (esim. tietty summamuuttuja) sekä kategoristen että jatkuvien selittävien muuttujien välillä tutkittiin myös yleisillä lineaarisilla malleilla. Yleisten ja yleistettyjen lineaaristen mallien ennustekuvat piirrettiin R-paketilla *effects* (Fox 2003, Fox ja Weisberg 2019).

Summamuuttujien keskinäisiä riippuvuuksia tarkasteltiin erityisesti kanonisten korrelaatiomallien avulla. Näin voitiin tarkastella, kuinka voimakkaasti tietyn kysymyspatteriston summamuuttujat selittivät toisen patteriston summamuuttujia ja mitkä yksittäiset muuttujat selittivät mitkin muuttujaa tai muuttujia. Kanoniset analyysit tehtiin R-paketilla *psych* (Revelle 2020). Yksittäisten luokitettujen taustamuuttujien (esim. tuotantosuunta) yhteyttä useisiin summamuuttujiin tarkasteltiin puoliparametrisella ANOVAlla. Menetelmä on käytettävissä R-ympäristön paketilla *MANOVA.RM* (Friedrich ym. 2021).

Lisäksi testattiin kahden muuttujan välisiä riippuvuuksia khii-neliötestillä (luokkamuuttujat) sekä Kruskal-Wallis testillä ym. tavanomaisilla menetelmillä. Kaikki tilastolliset kuvat ja analyysit tehtiin avoimen lähdekoodin R-ohjelmointiympäristössä (R Core Team 2019).

2.4. Aineiston laadullinen analyysi

Vastausaineisto käsiteltiin aluksi SPSS-ohjelmistolla, jossa mm. luotiin taustamuuttujien luokitteluja. Tämän jälkeen aineisto ladattiin laadullisen aineiston analyysiohjelmistoon, NVivoon.

NVivossa on mahdollista paitsi koodata ja teemoitella avointen vastausten sisältöjä, myös tarkastella syntyneitä teemoja kyselytutkimuksen kautta saatuihin muihin vastaustietoihin ja taustamuuttujiin nähden. Avoimilla kysymyksillä haluttiin saada tarkempaa tietoa kahdeksasta eri asiakokonaisuudesta, joilla voi olla vaikutusta maatalan menestymiseen Lapissa: 1) Metsätalous, 2) Tilan kokonaistalous, 3) Terveys, työkyky ja jaksaminen, 4) Osaaminen, 5) Motivaatio, 6) Tulevaisuuden suunnitelmat, 7) Vertaistuki ja 8) Palautuminen. Varsinaiset kyselyssä esitetyt avoimet kysymykset on esitetty alla jokaisen asiakokonaisuuden kohdalla.

Analyysissä pyrittiin tarkastelemaan 1) taustamuuttujien vaikutusta ja 2) muiden vastaustietojen vaikutusta avointen vastausten sisältöön. Laadullisen ja määrällisen aineiston yhteisanalyysin tarkoituksena on tuoda lisätukea Hyvän maatalan mittariston kehitystyölle.

Tutkimuskysymyksiksi muodostuvat siis seuraavat:

TK1. Minkälaisia perusteluja vastaajat antavat eri asiakokonaisuuksien vastauksilleen? Minkälaisia näkökulmia vastaajat esittävät?

TK2. Onko taustamuuttujilla vaikutusta perustelujen/näkökulmien sisältöön? (sukupuoli, ikä, seutukunta, tuotantosuunta, koulutus ja viljelyala)

TK3. Vaihtelevatko perustelujen sisältö/näkökulmat muiden vastaustietojen mukaan? (Esimerkiksi: Ovatko viljelijöiden metsien kehityssuunnitelmat erilaisia niillä vastaajilla, joilla on metsäsuunnitelma kuin niillä, joilla ei sellaista ole?)

2.5. Tulosten yleistettävyys

Alun perin kyselyyn vastasi 22,8 % perusjoukosta, minkä johdosta tuloksia ei ajateltu suoraan yleistettäväksi, vaan päätettiin jatkaa tiedonkeruuta katoaineistosta satunnaisotoksena haastatellen. Näin vastaajajoukoksi saatiin 35,9 % kohderyhmästä, jolloin vastaajajoukon laajennus ja satunnaisotanta katoaineistosta tekee tulokset paremmin perusjoukkoon verrattavissa oleviksi.

Koko maan laajuisesti verrattaessa Lappi poikkeaa muusta Suomesta ilmasto- ja kasvillisuusvyöhykkeiltään, jolloin vuosittaiset lämpösummat ovat keskimäärin pienemmät ja tästä johtuen tilojen tuotanto on painottunut Lapissa enemmän lihan kuin kasvintuotantoon. Muuten tuloksia Lapin maataloudesta voidaan ajatella yleistettäväksi koko maan maatalouteen, sillä viljelijät toimivat samassa viitekehyksessä, esim. maa- ja metsätalouden perusrakenne on sama, kuten myös lainsäädäntö ja maatalouspolitiikka. Myös viljelijöiden ikääntyminen näkyy koko maassa, kuten myös tilojen määrän vähentyminen ja samanaikainen koon kasvu.

3. Tulokset

3.1. Tilastollisen analysoinnin tulokset

Tuloksia ja niiden analysointia käsitellään muuttujina, joita ovat tilan tulot, peltopinta-ala, metsäpinta-ala, velkapääoma, henkilötyökuukaudet, ikä ja työhyvinvointi. Analyysissä näitä kaikkia muuttujia käsitellään niin, että niiden vaikutusta toisiinsa mitataan. Tämä analyysirakenne antaa tutkimuksen tulosten raportoinnin viitekehysten.

3.1.1. Maatilojen tulonmuodostus ja velkapääoma sekä vastaajien ryhmittely näiden muuttujien perusteilla

Maatilayrittäjien perheenjäsenet saavat tulonsa maataloustuotannosta (myös urakointi), metsätaloudesta ja tilan ulkopuolella tehtävästä palkkatyöstä. Kun maatilayrityksillä on tarve tehdä investointeja, jotka vaativat runsaasti varoja, siihen otetaan yleensä velkaa, joka näkyy tilan vie-raan pääoman kasvuna (velkapääoman kehitys). Tuloja mitattiin kysymällä yrittäjiltä tulojen euronääräistä summaa ja velkaantumista vastaavasti kysyttiin velkapääoman kehityksellä, jonka vastaaja arvioi asteikolla -5 – +5. Miinusmerkkinen kehitys kertoi velkapääoman vähenemistä ja plusmerkkinen kehitys velkapääoman lisäystä. Puuttuvat tulohavainnot ja velkapääoman kehitys imputoitiin (mallinnettiin, R-paketti *missForest*).

Taulukko 2. Tilojen tulonmuodostus ja velkapääoman kehitys €.

	Keskiarvo	Mediaani	Minimi	Maksimi
Maatilatulo	157 068	99 793	1 000	1 250 000
Hakkuuiden nettotulot	8 179	5 000	-1 000	65 500
Palkkatulot	4 540	0	0	90 000
Velkapääoman kehitys	-1,38	-2,00	-5,00	5,00

Yllä on (Taulukko 2) on nähtävissä vastaajien tulojen rakenne jaettuna maatilatulon, hakkuutulon ja palkkatulon osalta. Lisäksi taulukko kertoo tilojen velkapääoman kehityksen. Taulukko kertoo kunkin ryhmän osalta tulon keskiarvon, mediaanin, minimin ja maksimin. Kuvasta on hyvin nähtävissä tutkimukseen vastanneiden maatilojen maatilatulon merkityksen tilan toimeentuloon suhteessa hakkuutuloon ja palkkatuloon. Palkkatulo on tässä tutkimuksessa tilan ulkopuolella tehtävä palkkatyö, joka ei ole sidoksissa tilan yritystoimintaan. Hakkuutulon vaihtelu on suuri ja mediaanihakkuutulo on nolla, joka kertoo metsän taloudellisesta käytöstä tilalla, vaikka sen taloudellisella merkityksellä voisi olla vaikutusta. Tilojen palkkatulo osoittautui tutkimukseen vastanneissa tiloissa oletettua vähäisemmäksi. Tosin joillakin tiloilla sen osuus tilan kokonaistuloihin oli hyvin merkittävä.

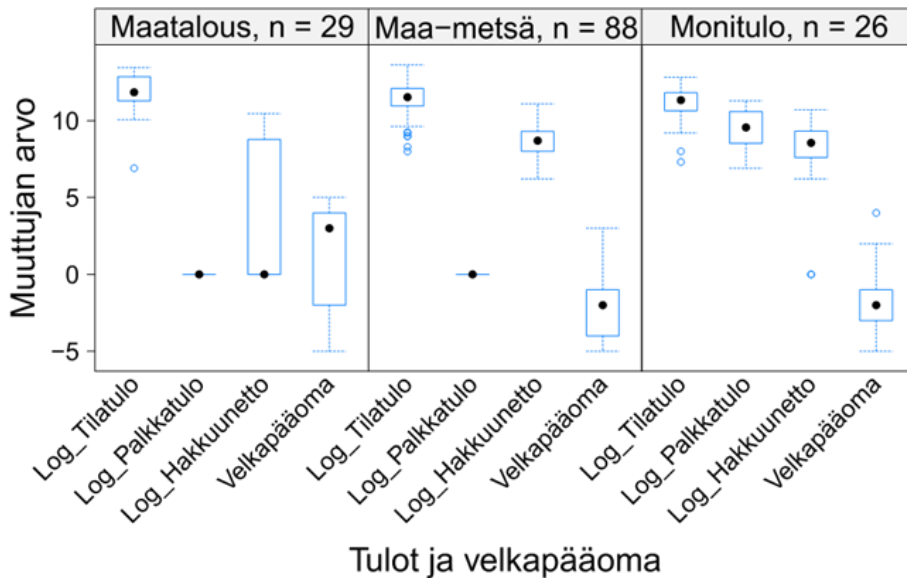
Tilojen velkapääoma vaihteli paljon. Kuten kuvassa on nähtävissä, asteikon ääripäät -5 ja 5 tulevat huomioituksi ja mediaani on -2 ja keskiarvo -1,38.

Käytettäessä näitä muuttujia jatkoanalyseissa, vinoja jakaumia korjattiin kolmen ensiksi mainitun muuttujan osalta log-muunnoksella (ei korjaa normaalijakauman oletuksia täysin varsinkin Palkkatulon osalta). Näin tehtäessä viisi vastaajaa putoaa aineistosta pois negatiivisen

hakkuiden nettotulon vuoksi (eli $n = 143$). Parametrittomissa tai puoliparametrisissa analyyseissä jakaumaoletusten täyttymisellä ei ole niin suurta merkitystä.

3.1.2. Vastaajista muodostetut klusteriryhmät ja niiden toiminnan tarkastelua

Maatilat jaettiin kolmeen ryhmään näihin neljään tulomuuttujaan ja velkapääoman kehitykseen perustuen (k:n keskiarvon klusterointi) käyttäen log-muunnettuja arvoja muissa muuttujissa paitsi velkapääomassa. Tutkimuksen luottavuuden kannalta on tärkeää, että avataan ryhmien profilointi. Oheinen laatikkojanakuva (Kuva 12) profiloi ryhmät varsin havainnollisesti:

Kuva 12. K:n keskiarvon klusteroinnilla muodostettujen ryhmien jakaumat.

Maataloudesta saatavat tulot (tilatulo) eivät juurikaan erottele näitä ryhmiä. Jokaisessa ryhmässä maatalouden tulo asettuu mediaanitulon ja hajonnan osalta lähes samanlaiseksi. Tilatulo on jokaisessa ryhmässä korkealla ($F = 5.1$), Palkkatulo on voimakkain ryhmittelijä ($F = 203.3$) maatalous- ryhmässä ja metsätalouden ryhmässä palkkatulo on nollassa ja hajontaa ei ole lainkaan. Monitulo-ryhmässä palkkatulon merkitys nousee lähelle tilatuloa. Hakkuiden nettotulot ryhmittelevät seuraavaksi ($F = 36.0$) ja velkapääoman kehitys kolmanneksi parhaiten ($F = 18.1$) vastaajia näihin ryhmiin.

Kuvasta on erotettavissa selkeästi kolme tuloryhmää. Ensisijaisesti maataloudesta tulonsa saavat maatilayritykset, pääasiassa maataloudesta ja metsätaloudesta tulonsa saavat maatilayritykset ja kolmantena maatilayritykset, joiden tulot muodostuvat maataloudesta, metsätaloudesta ja maatalouden ulkopuolelta saatavasta palkkatyöstä. Menetelmän jakaumavaatimukset eivät täysin täyty, mutta ryhmien jakaumat eroavat myös R-ohjelmistoympäristön puoliparametrisella MANOVA.RM-paketilla.

Uudelleenotantaan (engl. resampling) perustuva ryhmien eroavaisuuksia kuvaava p-arvo on < 0.001 . Mikäli aineisto tulkitaan otokseksi maatilayrittäjien perusjoukosta, on hyvin pieni todennäköisyys, että erot johtuisivat otantasattumasta. Yllä oleva kuva vahvistaa edellä kerrotun ryhmittelyn ja ryhmien väliset poikkeavuudet. On syytä huomata, että taulukossa näkyvät luvut eivät ole absoluuttisia tilan lukuja vaan laskennallisia lukuarvoja ryhmien eroavaisuuksia kuvaten.

Taulukko 3. Klusteriryhmien jakaumat tulojen ja velkapääoman suhteen.

	Keskiarvo	Mediaani	Minimi	Maksimi
Tilatulo, €				
- Maatalous	240 807	140 000	1 000	696 000
- Maa- ja metsä	136 115	101 500	3 000	830 000
- Monitulo	106 696	84 000	1 500	370 000
Palkkatulo, €				
- Maatalous	0	0	0	0
- Maa- ja metsä	0	0	0	0
- Monitulo	22 832	15 000	1 000	90 000
Hakkuunetto, €				
- Maatalous	4 770	0	0	35 000
- Maa- ja metsä	9 597	6 000	500	65 500
- Monitulo	8 851	5 250	0	45 000
Velkapääoma (indeksi -5 - +5)				
- Maatalous	1,27	3	-5	5
- Maa- ja metsä	-2,16	-2	-5	3
- Monitulo	-1,68	-2	-5	4

Yllä olevassa taulukossa (Taulukko 3) on vielä selvennystä muuttujien vaikutuksista ryhmien välille. Taulukko selvittää hyvin konkreettisella tavalla ryhmien eroja muuttujien tilatulo, palkkatulo, hakkuunetto ja velkapääoma välillä. Tilatulo on korkein maatalousryhmässä. Palkkatulo on korkein monitulo-ryhmällä ja hakkuunetto vastaavasti maatalous-metsäryhmällä. Velkapääoma on korkein maatalousryhmällä ja matalin maatalous- metsä -ryhmällä.

Taulukko 4. Klusteriryhmien osuudet seutukunnittain %, suluissa havaintojen lukumäärä (n). Rivisummat = 100.

	Maatalous	Maa- ja metsä	Monitulo
Tunturi- & P-Lappi	37,5 (9)	54,2 (13)	8,3 (2)
Kemi-Tornio	15,9 (7)	56,8 (25)	27,3 (12)
Itä-Lappi	22,7 (5)	54,5 (12)	22,7 (5)
Tornionlaakso	26,1 (6)	69,6 (16)	4,3 (1)
Rovaniemi	6,7 (2)	73,3 (22)	20,0 (6)

Ryhmien osuudet vaihtelevat jonkin verran myös seutukunnittain (Taulukko 4). Tosin tulkittaessa aineisto otokseksi, ero ei ole aivan tilastollisesti merkitsevä ($p = 0.067$, 5 %:n riskitaso), mutta suuntaa antavina eroja voidaan pitää. Ryhmien seutukuntien välistä jakoa pohtiessa selittävä tekijänä nousee esille ajatus seutukuntien erilaisista luonnon olosuhteista ja alueen yleisestä viitekehystä. Tornion laakso, Rovaniemen seutu ja Kemi-Tornio ovat alueita, joissa metsällä on suuri merkitys osana tilan tulorakennetta ja investointien rahoitusta. Lisäksi näille

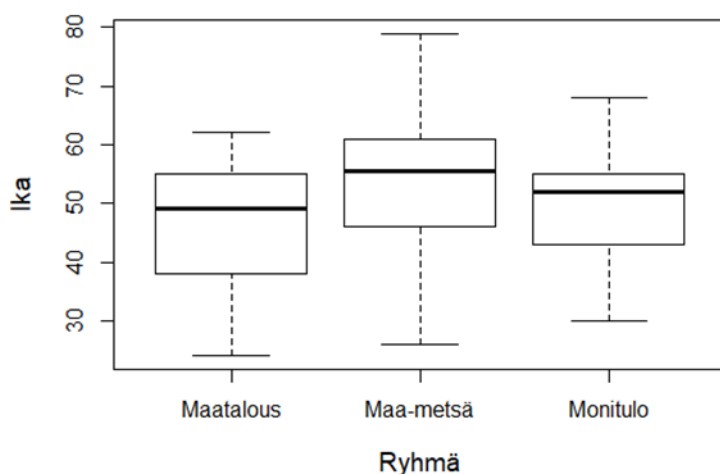
alueille sijoittuu myös suuret asutuskeskukset, jotka mahdollistavat maatalouden rinnalla toteutettavan muun toimeentulomahdollisuuden (palkkatyö, urakointi). Maatalous-ryhmä on selkeimmin edustettuna Tunturi- ja Pohjois-Lapin lisäksi Itä-Lapissa ja Tornionlaaksossa. Vähintään puolet vastaajista lukeutuu ryhmään Maa- ja metsä, mutta erityisesti näitä vastaajia löytyy Tornionlaakson ja Rovaniemen alueelta. Monituloisia on eniten, eli lähes kolmannes vastaajista Kemi-Tornion alueella, mutta noin viidennes myös Itä-Lapin ja Rovaniemen alueen vastaajista.

Taulukko 5. Klusteriryhmien osuudet tuotantosuunnittain, (rivisummat = 100), %, suluissa havaintojen lukumäärä (n).

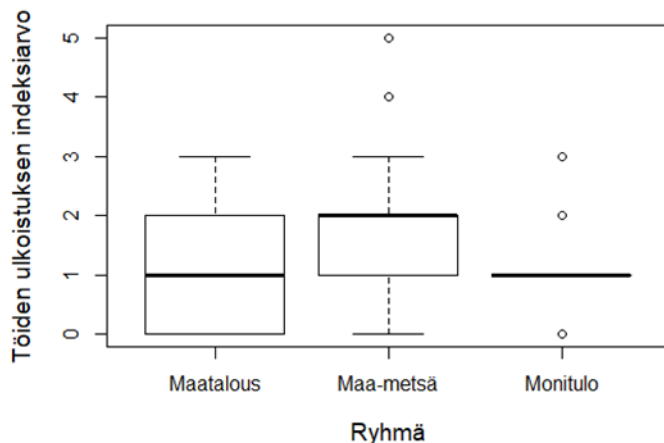
	Maatalous	Maa-metsä	Monitulo
Lypsykarja	19,80 (16)	69,10 (56)	11,10 (9)
Lihantuotanto	25,60 (10)	43,60 (17)	30,80 (12)
Muu tuotanto	13,60 (3)	68,20 (15)	18,20 (4)

Myös tuotantosuunnittain löytyy eroja vastaajien ryhmittymisessä klusteriryhmiin ($p = 0.044$). Maatalous-ryhmään kuuluu noin neljäsviidesosa lypsykarja- ja lihan tuotantotiloista (Taulukko 5). Vallitsevaan Maa-metsä -ryhmään kuuluu lähes 70 % lypsykarjaa tai muuta tuotantoa harjoittavista tiloista. Monituloisuus on yleisintä lihan tuotantotiloilla. Voidaan myös todeta, että lihan tuotantotilat jakaantuvat tasaisesti kolmeen tarkasteltavista klusteriryhmistä, sitä vastoin lypsykarja- ja muun tuotannon tilat kuuluvat 80–90 %: ti Maatalous- tai Maa-metsä -ryhmiin.

Klusterianalyysin ryhmään Maa-metsä lukeutuvat vastaajat ovat hieman muihin ryhmiin kuuluvia iäkkäämpiä (Kuva 13, Kruskal-Wallis testin $p = 0.031$). Klusteriryhmät eivät eroa koulutuksen tai sukupuolen mukaan. Myöskään tilan viljelyssä oleva kokonaispinta-ala ei merkitsevästi eroa eri klusteriryhmissä. Klusteriryhmiin kuuluvat eivät eroa myöskään kokemansa ammatillisen osaamisen osalta.

Kuva 13. Eri klusteriryhmiin lukeutuvien vastaajien ikäjakaumat.

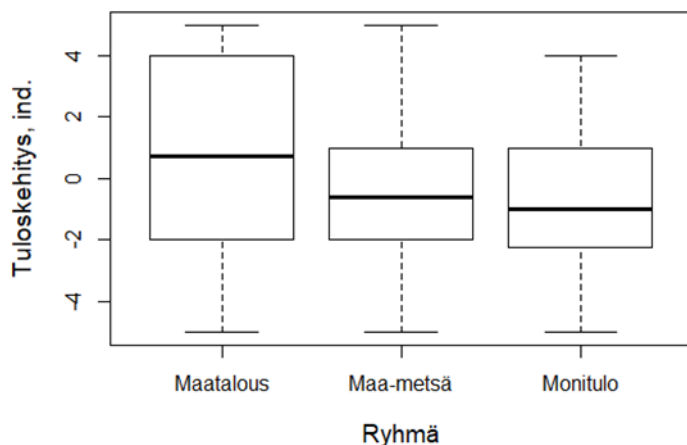

Kuva 14. Tilan töiden (ei suunnittelu tai seuranta) ulkoistuksen indikaattoriarvo (0–5) klusteriryhmittäin. Indikaattori kuvaa, kuinka monta tilan töistä ulkoistetaan.

Klusteriryhmään Maa-metsä lukeutuvat ulkoistavat töitä (ei seurantaa tai suunnittelua) muita ryhmiä innokkaammin (Kuva 14, Kruskal-Wallis-testin $p = 0.009$). Tämä näkyy siis mediaanilukuna 2, joka on korkeampi muita ryhmiä. Maatalousryhmässä mediaaniluku on 1 ja keskiahjonta on välillä 0–2. Monituloryhmässä mediaaniluku on 1 ilman hajontaa.

Tuloskehitys oli Maatalousryhmään lukeutuvilla positiivinen (mediaani) ja parempi kuin Maa- ja metsä- tai Monitulo-ryhmiin lukeutuvilla (Kuva 15). Tosin vaihtelu on tuloskehityksen osalta kaikissa klusteriryhmissä varsin suurta. Tämä vaihtelu kuvastuu myös siinä, että erot ovat suuntaa antavia, mikäli aineisto tulkitaan otokseksi (Kruskal-Wallis-testin $p = 0.075$).

Tärkein indikaattori kyselyssä on tilan toiminnan jatkuminen. Jatkumisen osalta erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä (Khii-testin $p = 0.304$). Suurin osa tiloista (55–72 %) jatkaa toimintaansa joko suoraan tai sukupolven vaihdoksen kautta. Noin 24–30 % joko aikoo lopettaa toimintansa tai ei osaa vielä sanoa, jatkaako vai lopettaako (Maatalous 24 %, Maa-metsä 33 % ja Monitulo 31 %). Jatkamisvaihtoehtoon ”Joku muu” lukeutuu 13 vastaajaa: yksi vastaaja Maataloudesta ja Monitulosta (3.4 ja 3.8 % näiden ryhmien vastaajista), kun taas 11 vastaajaa ryhmästä Maa-metsä (12.5 %) on valinnut vaihtoehdon ”Joku muu”.

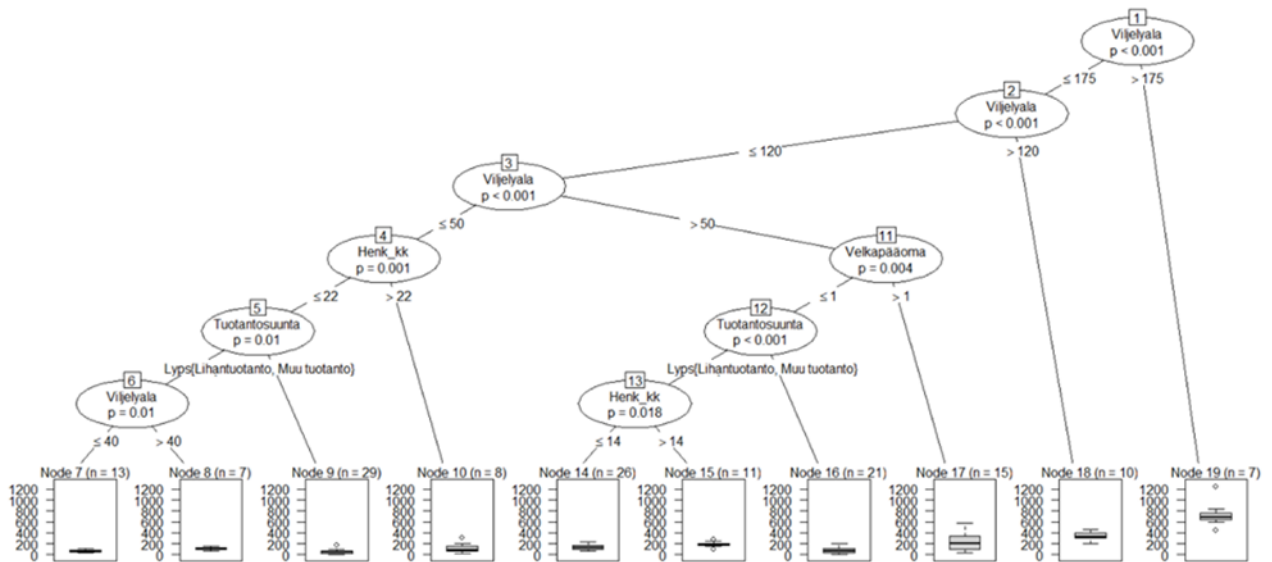
Kuva 15. Tuloskehitys Klusteriryhmittäin. Tuloskehitystä kuvaavan indikaattorin asteikko on -5 – +5.

3.1.3. Maatilayrityksen tulon muodostus ja tulonmuodostukseen vaikuttavia tekijöitä

Maatilatalouden tulonmuodostukseen vaikuttavina tekijöinä tässä tutkimuksessa nousevat esille tilan kokoluokka eli viljelypinta-ala, velkapääoma, henkilötyökuukausien määrä ja yrittäjän hyvinvointi. Seuraavissa kuvaajissa tuodaan esille viljelypinta-alan, velkapääoman ja henkilötyökuukausien merkitystä. Yrittäjän hyvinvointiin palataan omassa kappaleessaan.

Maataloudesta saataviin tuloihin vaikuttavat ensisijaisesti tilan viljelypinta-ala (ha), tilan velkapääoma (indeksi -5 – +5) sekä tilalla tehtävien henkilötyökuukausien määrä sekä tilan tuotantosuunta. Nämä neljä muuttujaa selittävät yhdysvaikutuksineen noin 60 % maatilayrityksen tuloista.

Rekursiivisella partitioinnilla muuttujien vaikutukset näyttävät seuraavanlaisilta (Kuva 16):

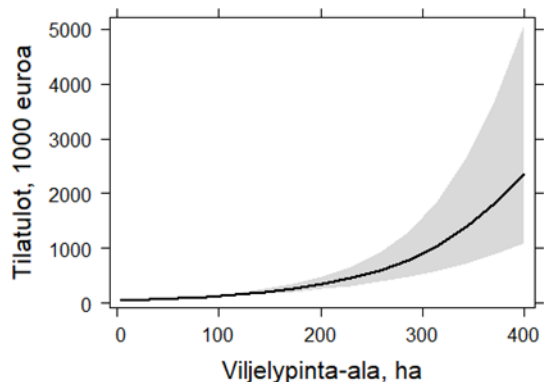

Kuva 16. Muuttujien (henkilötyökuukaudet, peltopinta-ala, velkapääoma) vaikutus tilan tulokseen.

Yllä olevassa kuvassa (Kuva 16) tarkastellaan samanaikaisesti useiden maatalon tulokseen vaikuttavien muuttujien vaikutusta yrityksen tulokseen. Kuvan alareunassa olevat laatikot kertovat miten muuttujien suuruus vaikuttaa tilan tulotasoon. Maatalon peltopinta-ala on keskeinen tekijä maatilayrityksen liikevaihdolle. Tällöin sillä on ymmärrettävästi varsin suuri vaikutus maatalon tuloihin. Nautakarjataloudessa viljelyala korreloi suoraan tuotantoeläinten määrään. Suuri eläinmäärä vaatii suuria viljelyaloja. Kynnysarvoina käytetään tässä partitioinnissa pinta-aloja, jotka ovat 175, 120, 50 ja 40 ha viljelyalaa. Kuva näyttää selvästi, että pinta-alan kasvaessa tilan tulot kasvavat (laatikot). Myös suuremmalla velkapääomalla (kynnysarvo 1) ja suuremmilla henkilötyökuukausilla (kynnysarvolla 22) tulot muodostuvat suuremmiksi kuin pienemmillä työpanoksilla. Tuotantosuunnilla ei tässä kuvaajassa ole päävaikutuksena kovin suurta eroa. Tässä mallissa sen vaikutus tulee esiin ainoastaan 50 ha:n tai sitä pienemmillä tiloilla, jossa henkilötyökuukausien määrä jää enintään 22 henkilötyökuukauteen.

Näiden muuttujien vaikutuksia tarkasteltiin myös lineaarisella mallilla (log-muunnetut tulot selitettävänä). Tilatulot kasvavat selvästi viljelypinta-alojen myötä, mutta suurimmilla pinta-aloilla

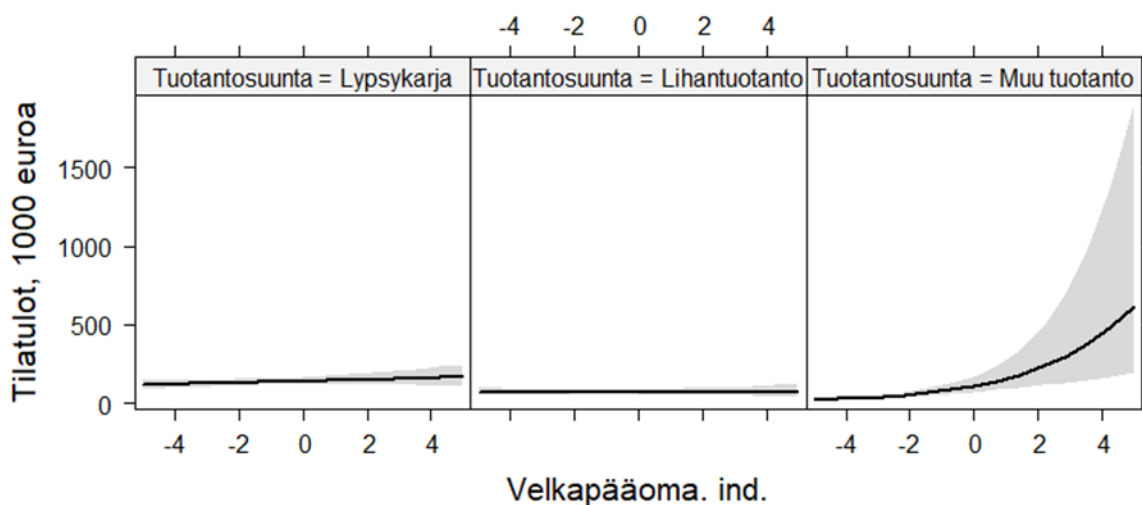
myös ennusteen luottamusvälit suurenevat vähäisten havaintojen myötä. Musta viiva kuvassa 17 esittää tilatuloa ja harmaa alue vastaavasti luottamusväliä. Kuvassa on selkeästi nähtävissä pinta-alan vaikutus ja luottamusvälin voimakas kasvu pinta-alan myötä.

Kuva 17. Viljelypinta-alan vaikutus tilatuloihin.

Ennusteen laskennassa käytetty velkapääoma (indeksi) on -1.4 ja henkilötyökuukausien määrä 15.4. Myös tuotantosuuntien vaikutus on kiinnitetty suuntien keskimääräiseen tasoon. Tuotantosuunnilla on merkitsevä yhdysvaikutus velkapääoman ja henkilötyökuukausien kanssa.

Yhdysvaikutusta velkapääoman kanssa voidaan havainnollistaa myös ennusteilla (Kuva 18). Henkilötyökuukausien määrä ennustetta laskettaessa on 15,4 ja viljelypinta-ala 71,6 ha. Velkapääoman kasvu vaikuttaa selvimmin maatilatuloihin maataloilla, joissa tuotantosuuntana on muu tuotanto kuin lypsykarjatalous tai lihantuotanto. Henkilötyökuukausien ennustettu vaikutus maatilatuloihin vaihtelee myös tuotantosuunnittain, joskin erot kulmakertoimissa ovat melko vähäiset (yhdysvaikutuksen p-arvo = 0.045).

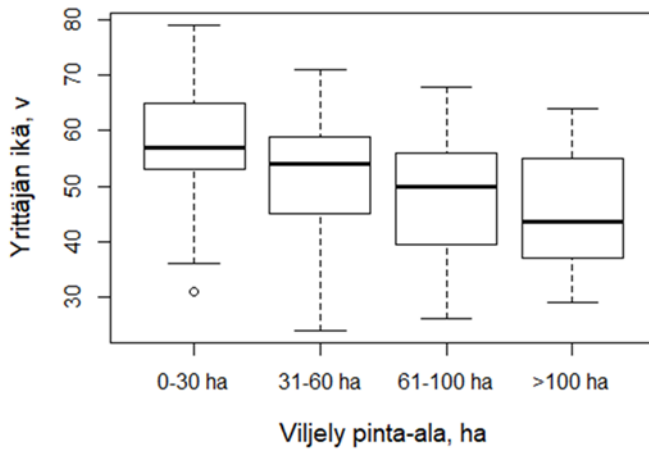
Kuva 18. Velkapääoman vaikutus maatilatuloihin tuotantosuunnittain.

Taulukko 6. Tilakoon merkitys tilan talousmuuttujiin.

Viljelyala	Lukumäärä	Log tilatulo	Log palkkatulo	Log hakkuunetto	Tuloskehitys	Velkapääoma
0–30 ha	29	10,536	1,618	7,544	-1,293	-2,157
31–60 ha	42	11,234	1,206	7,312	-0,995	-2,082
61–100 ha	47	11,560	2,530	7,849	0,429	-0,774
>100 ha	24	12,632	0,705	7,289	0,855	-0,601

Tilan koko vaikuttaa erittäin merkittävästi tilan talousmuuttujiin. Yllä olevassa taulukossa (Taulukko 6) tilat on jaettu neljään eri kokoluokkaan peltopinta-alan mukaan. Tuloina esitetään tilatulo, palkkatulo ja hakkuunetto. Lisäksi esitetään tuloskehitys ja velkapääoma. Taulukossa esitettävät summat eivät ole absoluuttisia lukuja, vaan esitystapaan liittyviä vertailuarvoja.

Kuva kertoo erittäin selkeästi, että tilatulo nousee tilan koon kasvaessa, samoin tilan tuloskehitys. Erityisesti on syytä kiinnittää huomiota tuloskehitykseen eri tilakokoluokissa. Tuloskehitys on positiivinen kahdessa suurimmassa luokassa. Sitä vastoin palkkatulot ovat suurimmillaan 61–100 ha:n tiloilla. Yksittäin muuttujia testattaessa erot ovat merkitseviä tilatulojen ja tuloskehityksen osalta. Velkapääoman osalta erot ovat tilastollisesti suuntaa antavia (Kruskal-Wallis testin $p = 0.084$).

Kuva 19. Yrittäjän iän merkitys viljelypinta-alaan.

Yllä oleva kuva (Kuva 19) tietyllä tavalla kiteyttää maatalouden suuren kuvan Lapissa, Suomessa ja muualla maailmalla. Tämä kuva tosin koskee vain Lapin maakuntaa ja niitä tiloja, jotka vastasivat kyselyyn. Tosiasia on, että vastaava rakenne maatalojen osalta on myös muualla. Tilakoko on ollut jo pitkään kasvava ja yrittäjän vaihtuessa maatilayritystä lähdetään kehittämään ja tilakoko kasvaa. Useat jo ikääntyneet yrittäjät ovat jäähdyttelyvaiheessa ja eivät halua enää investoida lisäpanostuksiin tilallaan.

3.1.4. Maatilametsätalous

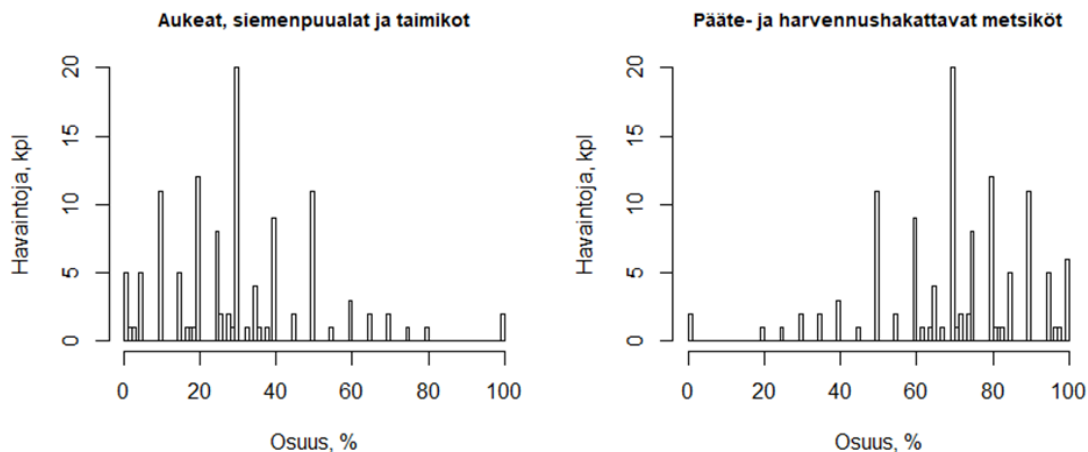
Metsillä on merkittävä rooli lappilaisessa maataloudessa. Perinteisesti suurimmalla osalla Lapin maataloista on metsää ja metsäpinta-alat ovat useimmiten satoja hehtaareita. Kyselyyn vastanneiden maatilayrittäjien metsämaan keskimääräinen pinta-ala on noin 200 ha, kun taas Lapin

kaikkien yksityismetsänomistajien tilat ovat suuruudeltaan keskimäärin 46 ha. Tilat ottavat metsistä tuloja investointeihin, velkojen maksuun ja metsät ovat tärkeä osa tilan rahoituksen väkänä. Optimaalista on, että maatilán metsäomaisuus olisi osa tilán tulorakennetta. Näin on tiloilla, joilla metsää hoidetaan siihen laaditun suunnitelman mukaisesti joko itse, tai ulkoistettuna ammattilaisille. Tässä tutkimuksessa selvitetään sitä, millainen rooli metsäomaisuudella tiloilla on ja miten metsäomaisuutta käytetään. Lisäksi selvitetään sitä mitkä tekijät tiloilla vaikuttavat tilán metsäomaisuuden käyttöön.

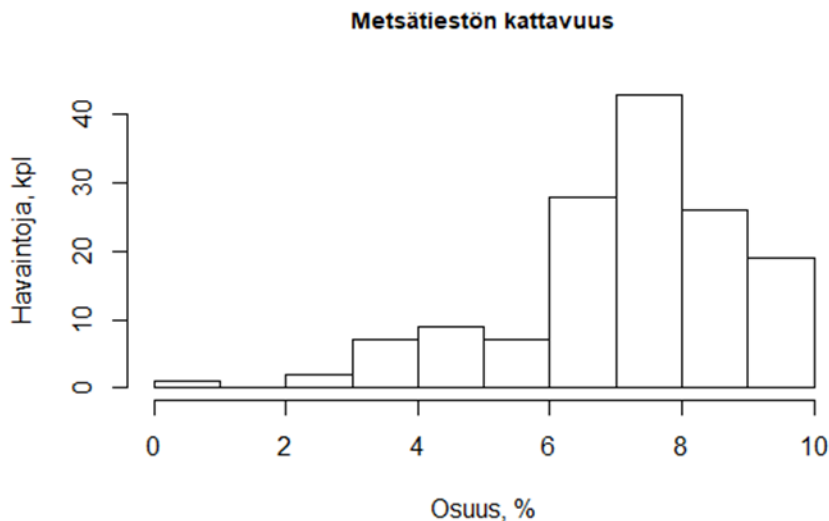
Metsistä saatavaa tuloa kuvataan niiden hakkuusta saatavilla nettotuloilla (Hakkuunetto). Taulukossa 1 ja 2 (osio 3.1) kuvattiin maatilójen tulomuodostusta, josta yhtenä oli tilán hakkuutulo. Hakkuutulón määrä vaihteli tilakohtaisesti paljon, mutta yleinen huomio oli se, että suurella osalla tiloista sen määrä ei vastannut tilán metsäomaisuuden antamaa vuotuista hakkuutulo-mahdollisuutta. Toisin sanoen tilán metsäomaisuus ei ollut aktiivisesti tuomassa vuotuista tuloa tilalle, niin kuin se olisi mahdollista.

Uudistusvaiheessa olevien metsien osuus metsäpinta-alasta ei vaikuta tässä aineistossa merkittävästi Hakkuunettoon (lm-mallin $p = 0.164$ ja $R^2 = 0.8 \%$). Toisaalta myöskään uudistuskyp-sien tai harvennuskelpoisten metsien osuus ei vaikuta merkittävästi Hakkuunettoon (lm-mallin $p = 0.328$, $R^2 < 1 \%$). Myöskään metsäautotiet eivät selitä Hakkuunettoa tässä aineistossa.

Tämä ei tarkoita, etteikö niillä sinänsä olisi merkitystä, mutta tiloilla on yleisesti ottaen hakattavaa metsää, jota seuraavat jakaumat kuvaavat varsin hyvin (Kuva 20). Vasemmanpuoleinen kuva kertoo nuoren metsän osuuden, jossa hakattavaa ei ole ja oikeanpuoleinen kuva kertoo vastaajien metsäomaisuuden hakkuupotentiaalin.

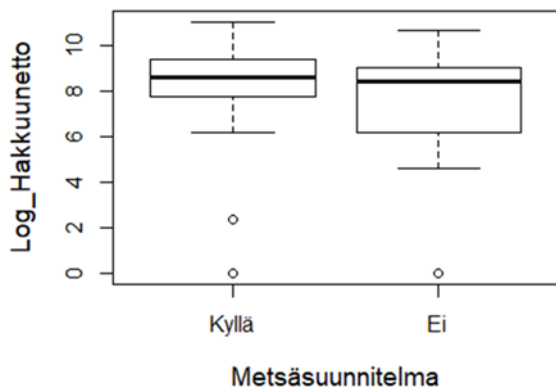
Kuva 20. Tutkimukseen vastanneiden yrittäjien metsien eri kehitysluokkien osuudet aineistossa.

Kuva 21. Metsätieverkoston arvioitu kattavuus (asteikko 0–10).

Lapin metsäautotiekanta on hyvin kattava (Kuva 21). Tämä tuli esille myös tutkimukseen vastanneiden yrittäjien vastauksissa. Metsäautoteiden kattavuutta kysyttiin asteikolla 1–10, jossa 10 on erinomainen ja 0 huono. Metsäautoteiden kattavuus vastaajien mielestä on yleisesti ottaen riittävän hyvä.

Metsäsuunnitelma on 58 %:lla tutkimukseen vastanneista maataloista. Metsäsuunnitelmalla ei kuitenkaan näyttäisi olevan merkitsevää yhteyttä hakkuista saataviin nettotuloihin tarkasteltaessa jakaumia mediaanipainotteisesti (Kruskal-Wallis testin $p = 0.127$), mutta keskiarvoissa ero on merkitsevä (t-testin $p = 0.032$).

Kuva 22. Metsäsuunnitelman ja hakkuutulojen yhteys.

Taulukko 7. Metsäsuunnitelma vastaajien tilalla tuotantosuunnittain.

	Kyllä	Ei
Lypsykarja	57,5	42,5
Lihantuotanto	52,5	47,5
Muu tuotanto	72,7	27,3

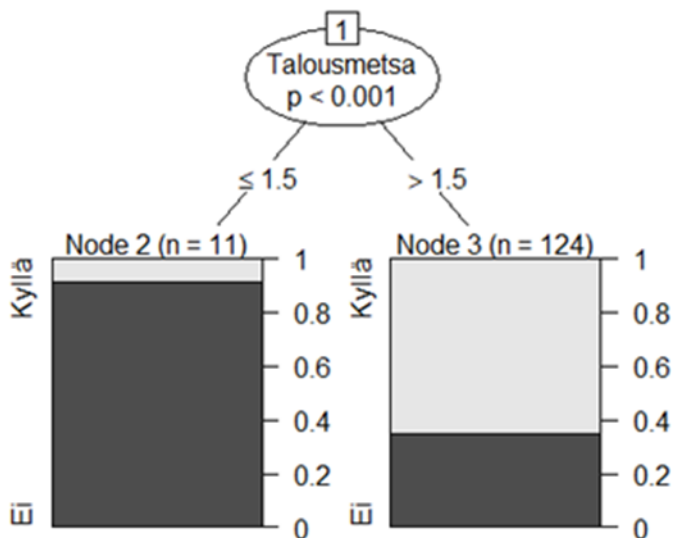
Yllä olevassa taulukossa (Taulukko 7) on tilat jaettu tuotantosunnittain sen mukaan, onko tilalla metsäsuunnitelmaa. Kysymys oli kyllä, ei -kysymys. Pieniä vaihteluita tuotantosuunnittain on, mutta erot eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä (khii-testin $p = 0.292$). On syytä panna merkille, että kuvassa näkyvä jako tuotantosuunnittain kyllä- vastausten kesken ja ei- vastausten kesken on hyvin tasainen, samoin tuotantosuunnittain erot ovat pieniä.

Taulukko 8. Vastaajien tilojen metsäsuunnitelmat seutukunnittain.

	Kyllä	Ei
Tunturi- ja Pohjois-Lappi	43,5	56,5
Kemi-Tornio	60,0	40,0
Itä-Lappi	47,8	52,2
Tornionlaakso	62,5	37,5
Rovaniemen seutu	74,1	25,9

Seutukunnittain erot (taulukon 8 riviprosenteissa) ovat huomattavat, mutta mikäli aineisto tulkitaan otokseksi, ero ei ole tilastollisesti merkitsevä (khii-testin $p = 0.179$). Tämä ei tarkoita kuitenkaan, ettei eroja tässä tapauksessa kannattaisi noteerata, eli tässä aineistossa metsäsuunnitelmia on selvästi vähiten Itä- ja Pohjois-Lapissa sekä Tunturi-Lapissa ja parhaiten Rovaniemen alueella, Tornionlaaksossa ja Kemi-Torniossa. Selittäväenä tekijänä voidaan osittain pitää alueiden kasvuvyöhykkeiden välisiä eroja. Sillä voi välillisesti olla vaikutus metsänhoidon tehokkuuteen.

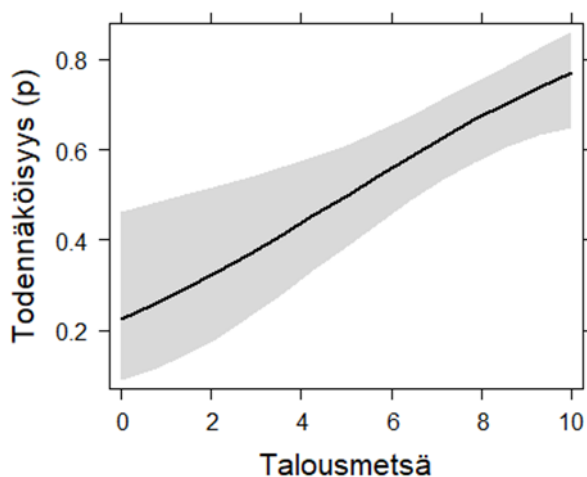
Kumpikaan näistä muuttujista ei tule malliin, mikäli tarkastellaan asiaa rekursiivisella partitioinnilla. Näin menetellen ainoaksi selittäjäksi, kaikki muuttujat ja niiden korrelaatiot huomioiden, nousee metsätalouden tärkeys yrittäjälle (muuttuja Talousmetsä). Rekursiivisen partitioinnin malli on seuraavanlainen:

Kuva 23. Metsätalouden tärkeyden vaikutus metsäsuunnitelman olemassaoloon. Rekursiivinen partitiointimalli.

Kuvasta (Kuva 23) on selvästi nähtävissä metsätalouden merkitys metsäsuunnitelmaan tilalla. Kun metsällä katsotaan olevan tärkeä taloudellinen merkitys, on tilalla myös metsäsuunnitelma. Vasemmanpuoleisen palkin musta osio esittää tiloja, joilla ei ole metsäsuunnitelmaa. Harmaa osio esittää tiloja, joilla on metsäsuunnitelma. Kuvassa metsäsuunnitelma on yhdistetty tilan metsänhoidon taloudelliseen merkitykseen.

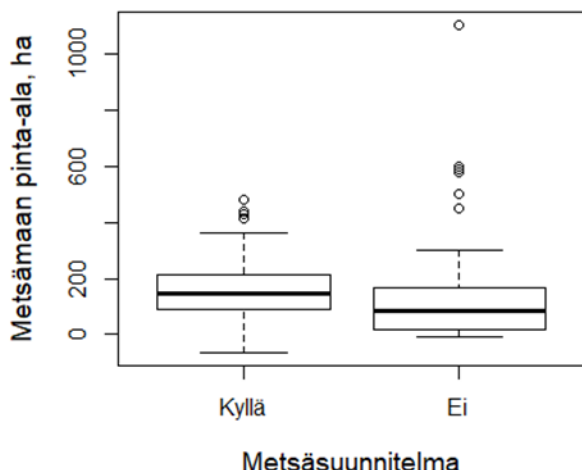
Yhteyttä voidaan tarkastella myös logistisella mallilla, jonka ennuste on seuraava:

Kuva 24. Metsätalouden tärkeyden vaikutus metsäsuunnitelman olemassaoloon, logistinen malli.

Logistisen mallin luokitusteho on 64 %. Jos esim. metsätalouden tärkeysindeksi on 8, on metsäsuunnitelman olemassaolon todennäköisyyden estimaatti noin 65 %.

Metsämaan pinta-ala ei tule merkitsevänä muuttujana mukaan malleihin edes ainoana selittävä tekijänä (rekursiivinen partitiointi tai logistinen malli). Kuitenkin Metsämaan pinta-ala eroaa merkitsevästi (Kruska-Wallis testin $p = 0.004$) niillä tiloilla, joilla on metsätaloussuunnitelma ja joilla sitä ei ole. Testi löytää erot jakaumista ja myös mediaaneista.

Kuva 25. Metsäsuunnitelman olemassaolo tiloilla ja metsämaan pinta-alan jakaumat.

Metsämaan pinta-alan mediaani on hieman suurempi tiloilla, joilla on metsäsuunnitelma. Keskihajonta on samansuuruinen. Toisaalta tiloilla, joilla ei ole metsäsuunnitelmaa on varsin suuria metsäpinta-aloja.

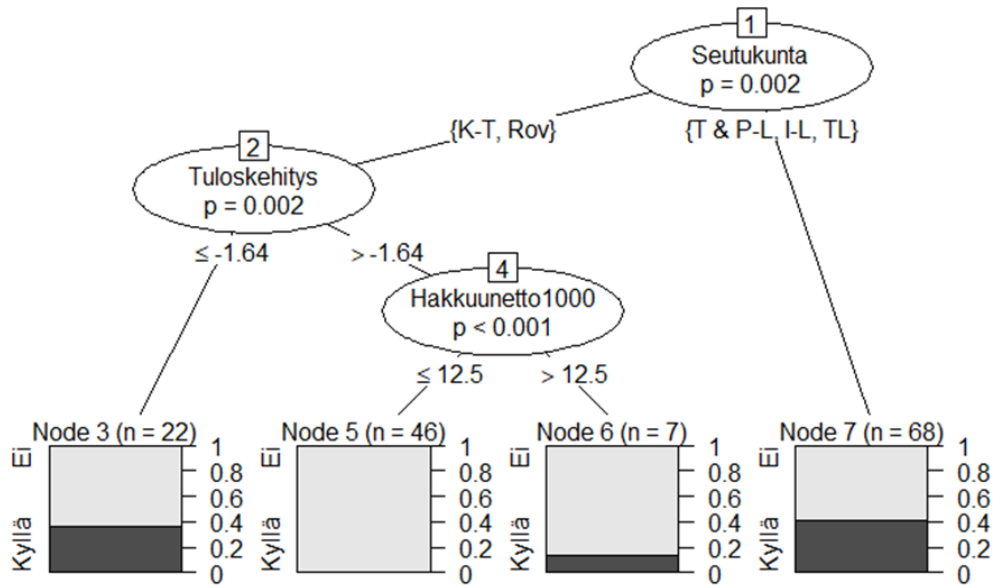
Yrittäjien osuus yhteismetsästä on selvästi alueellisesti keskittynyttä. Erot eri alueiden välillä (yhteismetsäjäsenyys on / ei) ovat selkeitä ja tilastollisesti merkitseviä (chii-testin $p = 0.001$).

Taulukko 9. Yhteismetsäosuudet eri seutukunnissa, kpl ja %

	Ei	%	Kyllä	%
Tunturi- ja Pohjois-Lappi	14	63,6	8	36,4
Kemi-Tornio	36	80,0	9	20,0
Itä-Lappi	12	54,5	10	45,5
Tornionlaakso	14	58,3	10	41,7
Rovaniemen seutu	30	100	0	0

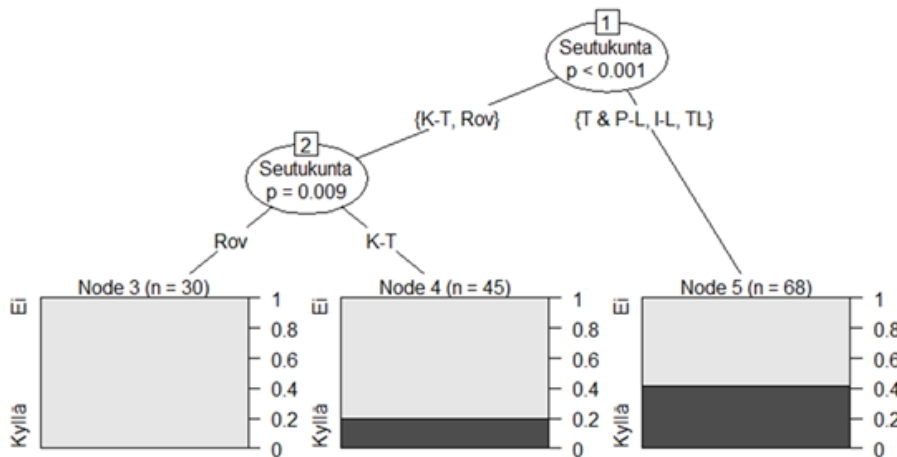
Erityisesti yhteismetsäosuuksia on siis Tunturi-, Pohjois- ja Itä-Lapin alueilla, sekä Tornionlaaksoissa.

Metsämaan pinta-ala tai hakkuiden nettotulot eivät eroa merkitsevästi sen mukaan, onko tilalla yhteismetsäosuutta vai ei, mikäli tarkastellaan pelkästään näiden muuttujien vaikutuksia. Tilan tuloskehityksellä on tällöinkin yhteys yhteismetsään kuulumiseen (Kruskal-Wallis testin $p = 0.003$). Mikäli malliin otetaan mukaan Seutukunta, joka jo itsessään luokittelee oikein noin 73 % tapauksista (eli kuuluuko vai ei tila yhteismetsään), saadaan yllä olevilla muuttujilla seuraavanlainen tässä aineistossa toteutuva rekursiivisen partitiionin malli (Kuva 26):

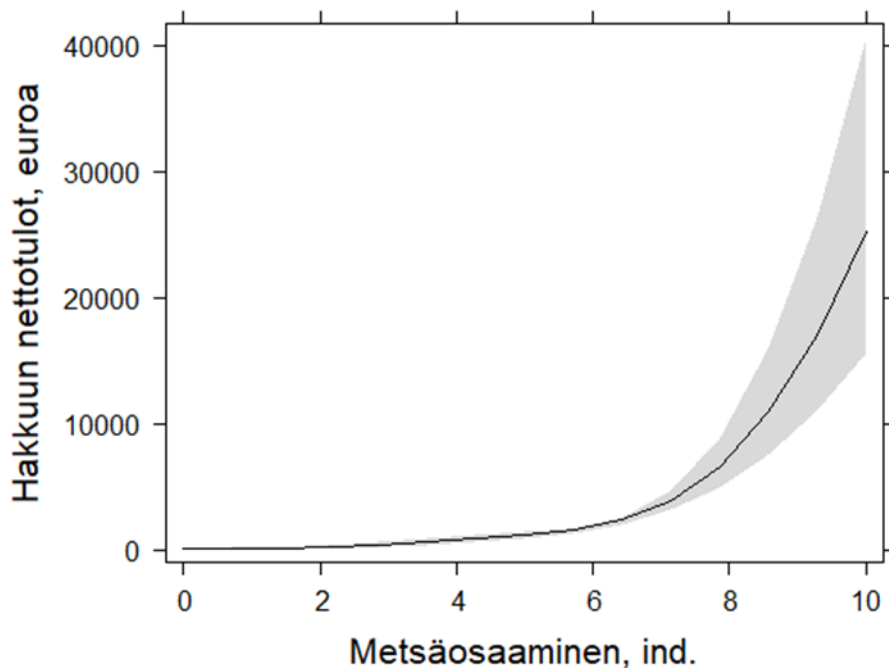

Kuva 26. Yhteismetsään kuulumista kuvaava malli rekursiivisella partitioinnilla, malli 1.

Eli kuulumisen yhteismetsään on yhteydessä seutukunnan lisäksi hakkuista saataviin nettotuloihin ja tilan tuloskehitykseen. On kuitenkin huomattava, että 1) nämä yhteydet kuvaavat tätä aineistoa, eikä niitä kannata yleistää laajalle ja 2), että kyseessä ovat yhteydet, hakkuiden nettotuloja tai tilan tuloskehitystä ei kannata pitää selittävinä muuttujina kausaaliossa merkityksessä. Sitä vastoin Seutukuntaa voidaan, koska se vaikuttaa yhteismetsien sijainnin kautta. Mikäli kuvan 26 muuttujilla ja niiden merkittävillä yhdysvaikutuksilla laaditaan logistinen malli, se luokittelee oikein 84,7 % havainnoista (eli että tila kuuluu yhteismetsään). Mikäli laaditaan partitiointimalli vain seutukuntaa käyttäen, saadaan seuraavanlainen malli:

Kuva 27. Yhteismetsään kuulumista kuvaava malli rekursiivisella partitioinnilla, malli 2.

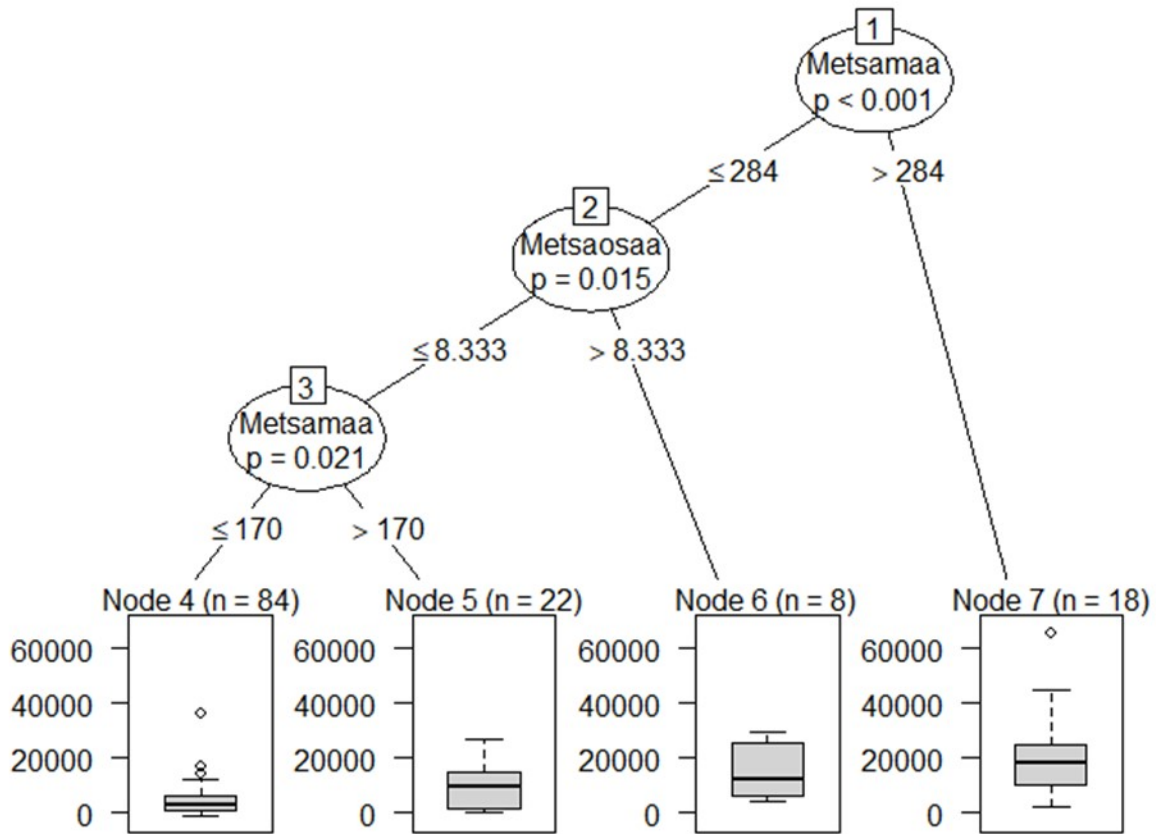

Kuva 28. Koetun metsäosaamisen vaikutus hakkuista saataviin nettotuloihin.

Ennusteesta näkyy myös selkeä nousu hakkuutuloissa jo silloin, kun metsäosaaminen koetaan 6:n arvoiseksi, mutta varsinkin silloin tulot kasvavat voimakkaasti, kun osaaminen koetaan 8:n arvoiseksi. Ennuste on laskettu metsämaan keskiarvossa 158 ha.

Kuten taulukossa 2 oli nähtävissä, hakkuutulo vaihteli huomattavan paljon kaikissa tuotantosuunnissa. Tutkimuksessa tulee esille, että seutukunta tai tuotantosuunta ei selitä merkittävästi hakkuista saatavia nettotuloja. Merkittävää yhteyttä ei ollut myöskään iällä, sukupuolella, koulutuksella, velkapääomalla eikä palkkatuloilla mallissa, jossa selittäjinä olivat metsämaan pinta-ala ja koettu metsäosaaminen.

Metsämaan pinta-ala selittää merkittävästi hakkuusta saatavia nettotuloja. On huomattava, että selitysaste on kuitenkin melko alhainen (lm-mallin $p < 0.001$, $R^2 = 7,7\%$). Mikäli malliin lisätään metsämaan kanssa positiivisesti korreloiva metsäosaaminen, malli selittää noin 30 % hakkuiden nettotulosta. Metsäosaaminen on selvästi vahvempi selittäjä kuin metsämaan pinta-ala, jolle kuitenkin jää oma osuutensa mallissa. Rekursiivisella partitiointimallilla yhteyttä voidaan havainnollistaa seuraavasti:

Kuva 29. Hakkuista saataviin nettotuloihin vaikuttavat tekijät rekursiivisen partitioinnin mallin mukaan.

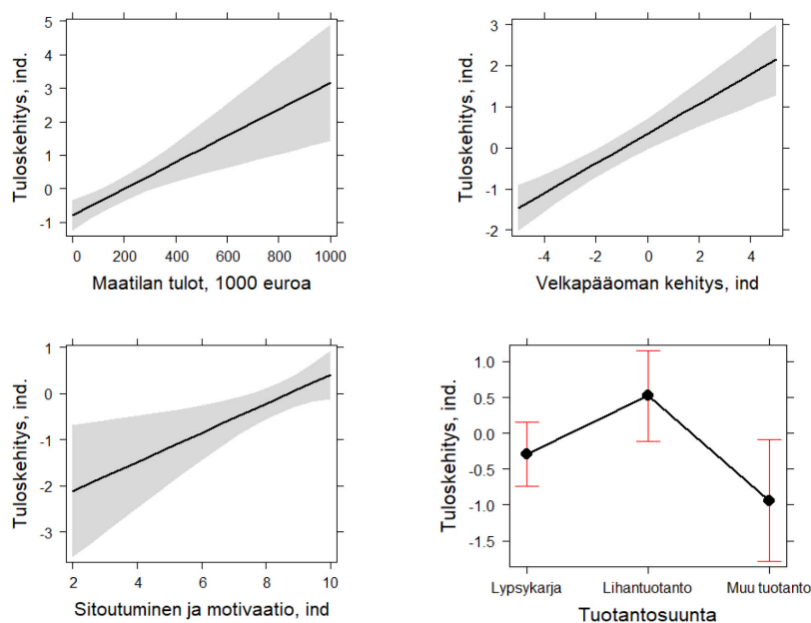
Kuvaa tulkitaan siten, että mikäli metsämaata on > 284 ha, hakkuutulojen mediaani on lähes 20 000 euroa. Mikäli metsämaata on vähemmän, mutta vastaaja kokee metsäosaamisensa olevan $> 8,333$, hakkuusta saatavien nettotulojen mediaani on noin 15 000 euroa. Hakkuusta saatavat nettotulot jäävät muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta varsin pieniksi, mikäli vastaaja kokee metsäosaamisensa olevan 8,333 tai pienempi ja metsämaata on vähän, enintään 170 ha.

3.1.5. Työhyvinvointi, työkyky ja jaksaminen, sekä niiden yhteys tilan toiminnan jatkumiseen

Alla olevassa taulukossa (Taulukko 10) mitataan vastaajien kokemusta työkykyyn, sitoutumiseen ja vertaistukeen. Kysymys oli asteikolla 1 huono ja 10 erinomainen. Tilastollisesti merkitsevimmät erot (Kruskal-Wallis testin $p = 0.009$) ovat vuorovaikutuksen ja vertaistuen määrässä. Varsinkin pienimmillä tiloilla tämän indeksi-arvo on selvästi alhaisempi kuin suuremmilla tiloilla. Myös sitoutumisen ja motivaation osalta erot ovat merkitseviä (Kruskal-Wallis testin $p = 0.042$). Samoin kuin edellä, pienimmillä tiloilla sitoutumisen ja motivaation indeksi-arvo on selvästi pienempi kuin suuremmilla tiloilla. Sitä vastoin työkyvyn ja jaksamisen osalta erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä, eikä selvää trendiä havaita. Todettakoon vielä, että ammatillisen osaamisen osalta tilan kokoluokkien välillä ei ole eroja.

Taulukko 10. Vastaajien työssä jaksaminen, asteikolla 1 (huono) – 10 (erinomainen), pinta-alaluokittain.

Viljelyala ha	Työkyky-jaksaminen	Sitoutuminen-motivaatio	Vertaistuki-Vuorovaikutus
0–30	6,5	7,5	5,1
31–60	6,2	8,2	6,4
61–100	6,3	8,3	6,9
yli 100	7,1	8,7	6,8

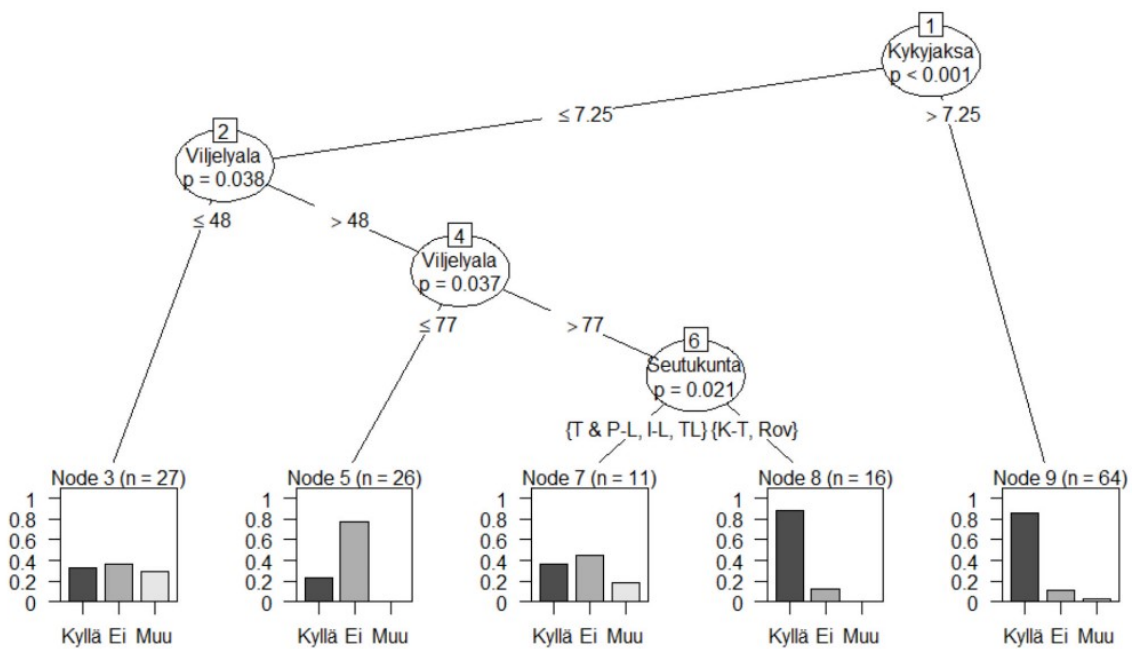

Kuva 30. Tilojen arvioitua tuloskehitystä kuvaavan lineaarisen mallin ennusteet. Jatkuvien muuttujien ennusteet on laskettu tuotantosuuntien keskiarvotasolla. Jatkuvien muuttujien keskiarvot, joissa muiden muuttujien ennusteet on laskettu, ovat: maatilan tulot 158 800 €, velkapääoman kehitys -1,40, sitoutuminen ja motivaatio 8,20.

Sitoutumisella ja motivaatiolla on myös yhteys tilojen tuloskehitykseen, kuten nähdään kuvassa 30. Tilan tuloskehitystä selittävät tärkeimmät selittäjät ovat maataloustulot ja velkapääoman

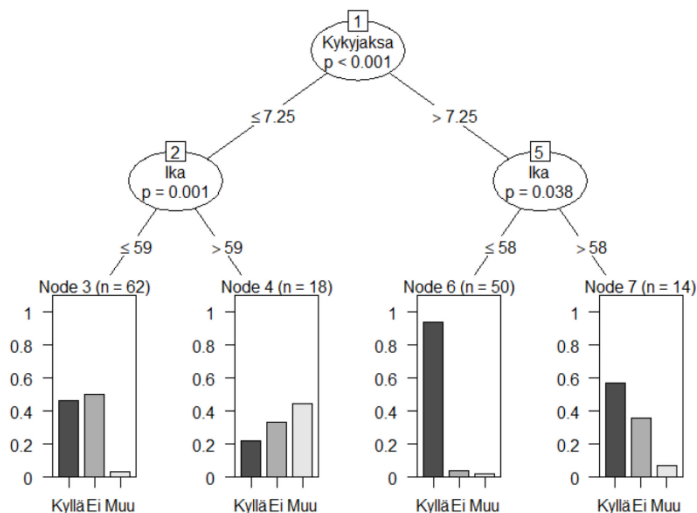
kehitys. Muiden muuttujien osalta voidaan mukaan valita muuttujia ottaen huomioon niiden keskinäiset korrelaatiot. Perusmalli tuloskehitykselle saatiin käymällä läpi erilaiset muuttujajyhdistelmät sekä rekursiivisella partitioinnilla että muodostamalla lineaarinen malli. Tuloskehityksen jakauma ja mallin jäännöshajonnan tarkastelu mahdollistivat riittävän hyvän lineaarisen mallin muodostamisen. Linearisella mallilla voidaan selittää noin 38 % tuloskehityksen vaihtelusta kuvassa 30 esiintyvän neljän muuttujan avulla (maatilan tulot, velkapääoman kehitys, sitoutuminen ja motivaatio, sekä tuotantosunta).

Mallinnuksen perusteella työkyky ja jaksaminen todettiin tärkeimmäksi tilan tulevaisuutta ennustavaksi muuttujaksi. Tilan tulevaisuutta mallinnettiin kolmiluokkaisella vastemuuttujalla: Jatkuu (1), Ei tai ei tiedä (2) tai Jotain muuta (3). Rekursiivisella partitioinnilla mallinnettiin todennäköisyyttä, että tilan toiminta jatkuu joko suoraan tai sukupolven vaihdoksen jälkeen. Mikäli jaksaminen on yli 7,25 indeksiä parempi, 80 % tiloista jatkaa joko suoraan tai sukupolven vaihdoksen jälkeen (Kuva 31). Mikäli jaksaminen koetaan tätä heikommaksi, voi tilan jatkotodennäköisyys olla samaa luokkaa, mikäli tilan viljelypinta-alaa on yli 77 hehtaaria ja tila sijaitsee Rovaniemen tai Kemi-Tornion alueella. Tilan jatko on joko epävarmaa tai se ei jatku noin 80 %:n todennäköisyydellä, mikäli yrittäjän jaksaminen on alle 7,25 ja viljeltävää pinta-alaa on enintään 77 ha.

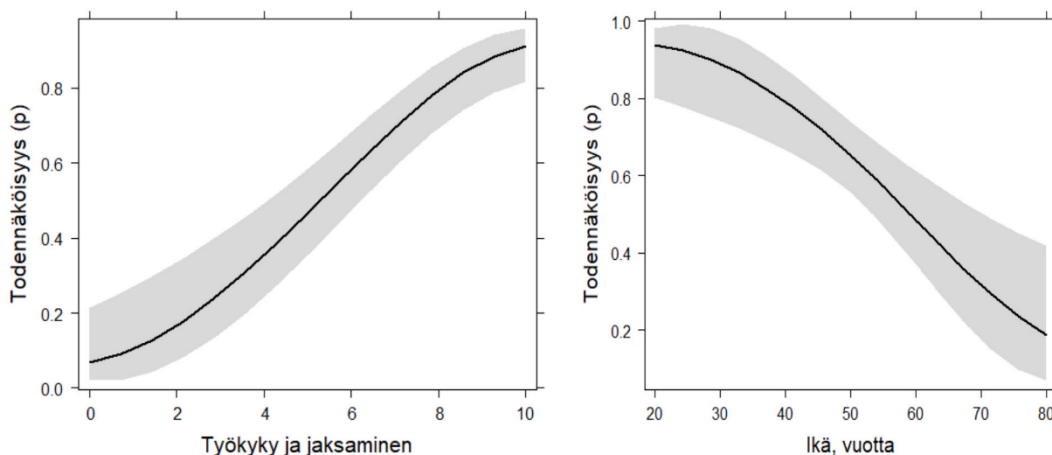
Kuva 31. Maatilan toiminnan jatkuminen. Lyhenteet seutukunnan osalta ovat: T & P-L (Tunturi- ja Pohjois-Lappi); I-L (Itä-Lappi); TL (Tornionlaakso); K-T (Kemi-Tornio) ja Rov (Rovaniemi).

Jaksaminen ja ikä eivät ole vaihtoehtoisia selittäjiä tilan toiminnan jatkumiselle, mutta niiden molempien vaikutuksen toiminnan jatkumiseen voi nähdä kuvassa 32. Mikäli yrittäjä kokee jaksamisen indeksiarvon olevan yli 7,25 ja ikää on enintään 58 vuotta, tila jatkaa yli 90 %:n todennäköisyydellä. Sitä vastoin, jos jaksaminen koetaan tätä heikommaksi ja ikää on yli 59 vuotta, jatkaminen joko suoraan tai sukupolven vaihdoksen jälkeen jatkuu vain 20 %:n todennäköisyydellä. Tällöin kuitenkin myös vaihtoehto "Joku muu ratkaisu kuin lopetus tai jatkaminen" on mahdollinen yli 40 %:n todennäköisyydellä.

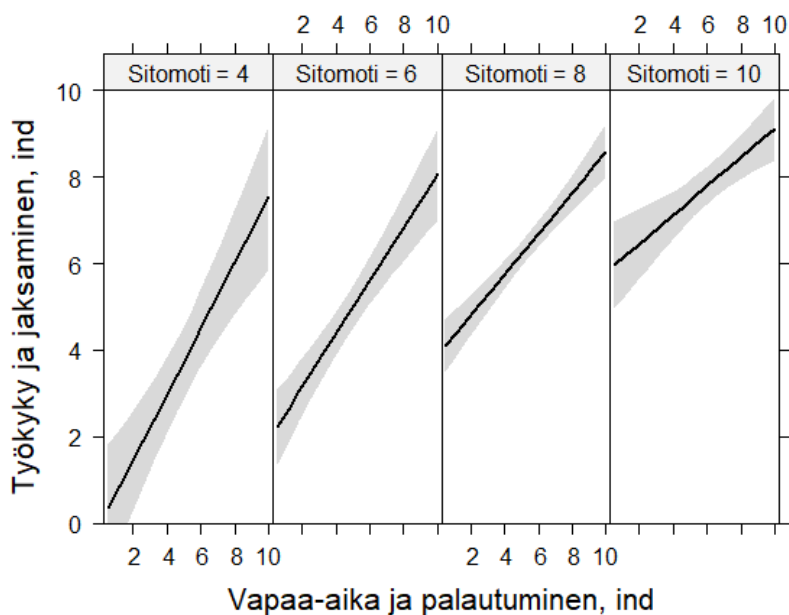
Kuva 32. Sekä jaksaminen että ikä vaikuttavat maatilan toiminnan jatkumiseen.

Mikäli iän ja jaksamisen vaikutusta maatilan jatkuvuuteen mallinnetaan logistisella regressiomallilla, nämä kaksi muuttujaa luokittavat jatkavat tilat oikein 82 %:n todennäköisyydellä. Kuvas-
 ssa 33 tarkastellaan iän ja jaksamisen vaikutusta maatilan toiminnan jatkumiseen.

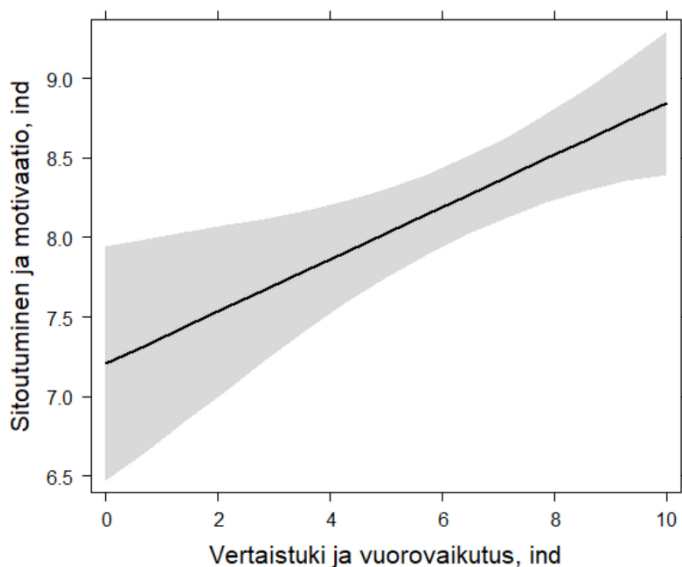
Kuva 33. Henkilön työkyvyn ja jaksamisen sekä iän vaikutus maatilan toiminnan jatkumiseen (2-luokkainen, eli jatkuu vs. ei, ehkä tai jotain muuta). Työkyvyn ja jaksamisen ennuste on las-
 kettu vastaajien iän keskiarvossa (51 vuotta) ja iän ennuste työkyvyn ja jaksamisen keskiarvossa (6,46).

Vapaa-aika ja palautuminen sekä työhön sitoutuminen ja motivaatio selittävät yrittäjän työky-
 kyä ja jaksamista. Paras työkyky ja jaksaminen saavutetaan, kun sitoutuminen ja motivaatio on
 yli 7,7 ja vapaa-aika ja palautuminen on yli indeksiarvon 7. Linearisella mallilla voidaan selittää
 noin 55 % maatalousyrittäjän työkyvystä ja jaksamisesta, kun selittäjinä ovat edellä mainitut
 muuttujat. Lineaarisen mallin ennustekuva (Kuva 34) havainnollistaa sitä, että vapaa-ajalla ja
 työstä palautumisella on suuri merkitys työkyvylle ja jaksamiselle, mikäli työhön sitoutuminen
 ja työmotivaatio on alhainen. Mikäli sitoutuminen ja motivaatio on vahvaa, yrittäjä näyttäisi
 tämänkin mallin mukaan jaksavan kohtalaisen hyvin, vaikka vapaa-aika ja palautuminen jäisi
 vähäiseksi. Kuinka kauan, onkin kysymys, johon tämä data ei vastaa.

Kuva 34. Työkykyä ja jaksamista selittävän mallin ennuste. Selittäjänä vapaa-ajan ja palautumisen sekä työhön sitoutumisen ja motivaation yhdysvaikutus.

Analyysien perusteella vuorovaikutuksella ja vertaistuella yksistään on hyvin suuri merkitys maatilayrittäjän sitoutumiseen ja motivaatioon. Lineaarinen malli selittää noin 19 % sitoutumisen ja motivaation vaihtelusta, kun mallissa käytetään selittäjinä vuorovaikutusta ja vertaistukea, viljelijän koulutusta ja tilan tuloskehitystä. Maatalousyrittäjät ovat hyvin sitoutuneita ja motivoituneita työhönsä (keskiarvo 8,2), mutta viljelijän saama vertaistuki ja keskinäinen vuorovaikutus lisää sitoutumista ja motivaatiota (Kuva 35).

Kuva 35. Vertaistuen ja vuorovaikutuksen vaikutus yrittäjän sitoutumisen ja motivaation kokemukseen. Ennusteet on laskettu koulutusten keskiarvossa ja tuloskehityksen keskiarvossa -1,63.

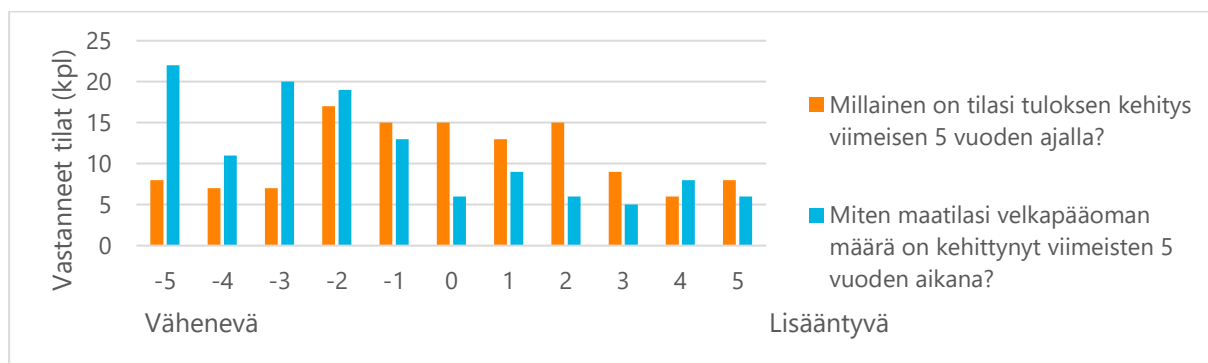
3.2. Laadullisen analysoinnin tulokset

Tämä analyysi on koottu siten, että ensin kustakin teemasta on nostettu esille vastaukset keskeisiin kyselyssä esitettyihin väittämiin. Tämän jälkeen esitetään kyselyssä kysytyt avoimet kysymykset. Aluksi käydään läpi vastausten yleisellä tasolla: mitä avoimista vastauksista nousi esille ja miten usein mikäkin näkökulma nousi esiin. Muutamia lainauksia on nostettu paikoitellen mukaan tekstiin kuvaamaan tilannetta. Tämän jälkeen on tarkasteltu avoimista vastauksista nousseiden näkökulmien yhteyttä taustamuuttujiin, jos vastaajia oli riittävästi ja jos se oli asiakokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Viimeiseksi avoimista vastauksista tulleita näkökulmia on tarkasteltu suhteessa kyselyn keskeisiin väittämiin, jos vastaajamäärä on ollut tähän analyysiin nähden tarkoituksenmukainen.

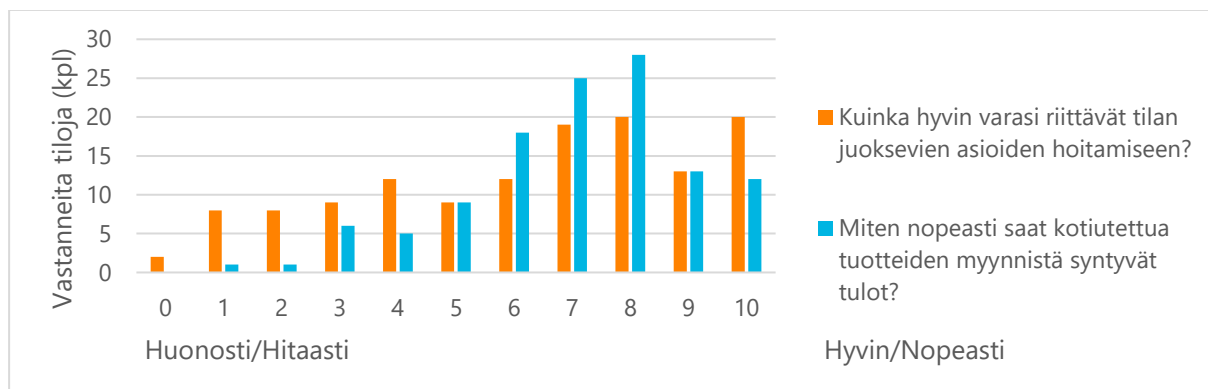
3.2.1. Talous

Kyselyyn vastanneiden viljelijöiden tuloksen kehityksessä oli suurta vaihtelua, mutta velkapääoman määrä tuntuu olleen pääasiassa laskusuuntainen (Kuva 36). Varojen riittävyys on suurella osalla viljelijöitä hyvä, mutta osalla viljelijöistä on selkeästi vaikeuksia saada rahat riittämään jokapäiväisiin kuluihin (Kuva 37). Tuotteiden myynnistä saatavat tulot saadaan kotiutettua suhteellisen nopeasti, joten maksujen viivästyminen ei liene pääasiallinen selitys kassaongelmiin.

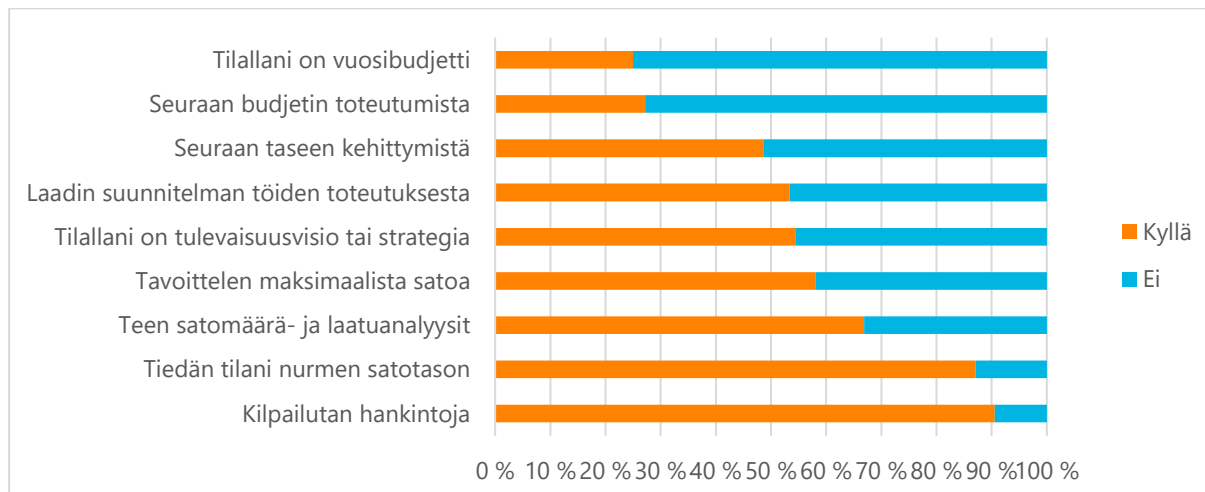
Tilan toimien suunnittelua tutkittiin kyselyssä usean väittämän avulla (Kuva 38). Lähes kaikki vastaajat kilpailuttavat hankintojaan ja tilan nurmituotos on suurimmalla osalla tiedossa. Sen sijaan vuosibudjetti ja sitä myötä budjetin toteutumisen seuraaminen on usealla tilalla puutteellista.

Kuva 36. Tilan tuloksen kehitys ja velkapääoman määrän kehitys viimeisten viiden vuoden aikana.

Kuva 37. Varojen riittäminen juokseviin asioihin ja tuotteiden myynnin tulojen kotiutus.

Kuva 38. Tilan toimien suunnittelu.

Kysymys: Mitkä ovat maatilasi ongelmakohtat taloudellisessa mielessä?

Talouden ongelmakohtia käsittelevään kysymykseen vastauksensa jätti 94 viljelijää. Suurimpana ongelmakohtana mainittiin tuotetun tuotteen huono hinta (19). Tulojen epäsäännöllisyys (15), korkeat ja nousevat tuotantokustannukset (12), velan suuri määrä (11), tarvittavien/tulevien investointien suuret kustannukset (mukaan lukien maininnat riittämättömistä/huonoista tuotantotiloista) (9) ja puutteet seurannassa ja suunnitelmallisuudessa (6) koettiin talouden suuriksi ongelmiksi. Tukiin liittyvät ongelmat, kassavajeen ja huonon kannattavuuden mainitsi jokaisen viisi viljelijää. Myös yrittäjän huonon jaksamisen ja terveydentilan mainitsi neljä viljelijää. Yksittäisinä mainintoina tuotiin esille mm. porojen aiheuttamat vahingot ja tuotantoyksikön pieni koko.

”Rahaa tulee ovista ja ikkunoista mutta menee pariovista.” Mies, 53-vuotta.

Ikäluokkia tarkasteltaessa suurimpia talouden huolenaiheita (huono hinta, epäsäännölliset tulot, korkeat tuotantokustannukset ja suuri velan määrä) esiintyi tasaisesti kaikissa ikäluokissa. Investoinnit, kannattavuushuolet yleisesti ja yrittäjän huono jaksaminen kasautuivat enemmän vanhemmille vastaajaryhmille. Nuorimman ikäluokan kohdalla oli suunnitteluun ja seurantaan liittyviä haasteita puolestaan esitetty useammin. *Seutukunnittaisessa* tarkastelussa huomionarvoista oli Kemi-Tornion seutukunnan vastaajien erityisesti korostama velan suuri määrä ja se, ettei tuotteen alhainen hinta tullut esille yhdenkään Rovaniemen alueen viljelijän vastauksessa. *Tuotantosunnittain* lihan tuottajilla korostui tulojen epäsäännöllisyys, vaikkakin se nähtiin ongelmana myös muiden tuotantosuintien keskuudessa. Alhainen tuotteen hinta ja velan suuri määrä koettiin maitotiloilla suhteellisesti tarkasteltuna suuremmiksi ongelmiksi kuin muilla tiloilla. *Koulutustaustaltaan* vastaajat painottuivat voimakkaasti keskiasteen koulutuksen suorittaneisiin vastaajiin (65 %), joten tämä ryhmä jätettiin vertailun ulkopuolelle. Korkeakoulutuksen saaneet vastaajat toivat tulojen epäsäännöllisyyden esiin useammin kuin perusasteen koulutuksen saaneet kollegansa, ja tilanne oli päinvastoin alhaisen hinnan kohdalla. *Viljelyalan* mukaan jaettuna tuotteen alhainen hinta ei ollut yli 100 hehtaarin tilojen kohdalla yhtä suuri ongelmakohta kuin sitä pienemmillä tiloilla. Tulevat investoinnit huolettavat enemmän pienempiä tiloja, kun taas liian suuri velkataakka mainittiin talouden ongelmakohdaksi yli 60 hehtaarin tiloilla pieniä useammin.

Tilan tuloksen kehitys. Tilan tuloksen huonolla tai hyvällä kehitymisellä ei ollut yhteyttä eniten mainittuihin talouden ongelmakohtiin: tuotteesta saatavaan alhaiseen hintaan, korkeisiin tuotantokustannuksiin ja epäsäännölliseen tuloon. Tilan tuloksen huonoon kehitykseen yhteydessä olivat taloushuolista investoinnit ja huono kannattavuus. Hyvään tulokseen talouden ongelmakohdista sen sijaan oli yhteyksiä seurantaan ja suunnitteluun.

Velkapääoman kehitys. Jos taloudellisena ongelmakohtana tilalla oli esitetty liian suuri velan määrä, oli vastaavasti kyselyssä mitattu velkapääoma lisääntynyt viimeisen viiden vuoden aikana. Alhainen tuotteen hinta, tulojen epäsäännöllisyys, huono kannattavuus ja investoinnit taas esiintyivät pääasiassa niiden viljelijöiden vastauksissa, joiden velkataakka on ollut pieneenmään päin.

Varojen riittävyys juokseviin kuluihin. Suurimmat taloudelliset ongelmakohdat (tuotteen alhainen hinta, tulojen epäsäännöllisyys ja korkeat tuotantokustannukset) olivat huolena kaikilla vastaajilla, riippumatta siitä miten hyvin heidän varansa riittivät pakollisiin juokseviin kuluihin. Myöskään talouden seurannan ja suunnittelun haasteet eivät tunnu olevan yhteydessä varojen riittävyyteen. Sen sijaan talouden ongelmakohdiksi esitettyjen velan suuren määrällä sekä investoinneilla oli yhteys varojen huonoon riittävyyteen.

Tilan vuosibudjetti. Suurimmalla osalla tiloista ei ollut vuosibudjettia (Kuva 9). Vuosibudjettia pitävä vastaaja oli huolissaan tulojen epäsäännöllisyydestä paljon enemmän kuin ne, joilla vuosibudjettia ei ollut. Vastaavasti budjettia pitävät olivat vähemmän huolissaan tuotteiden alhaisesta hinnasta, investoinneista ja korkeista kustannuksista.

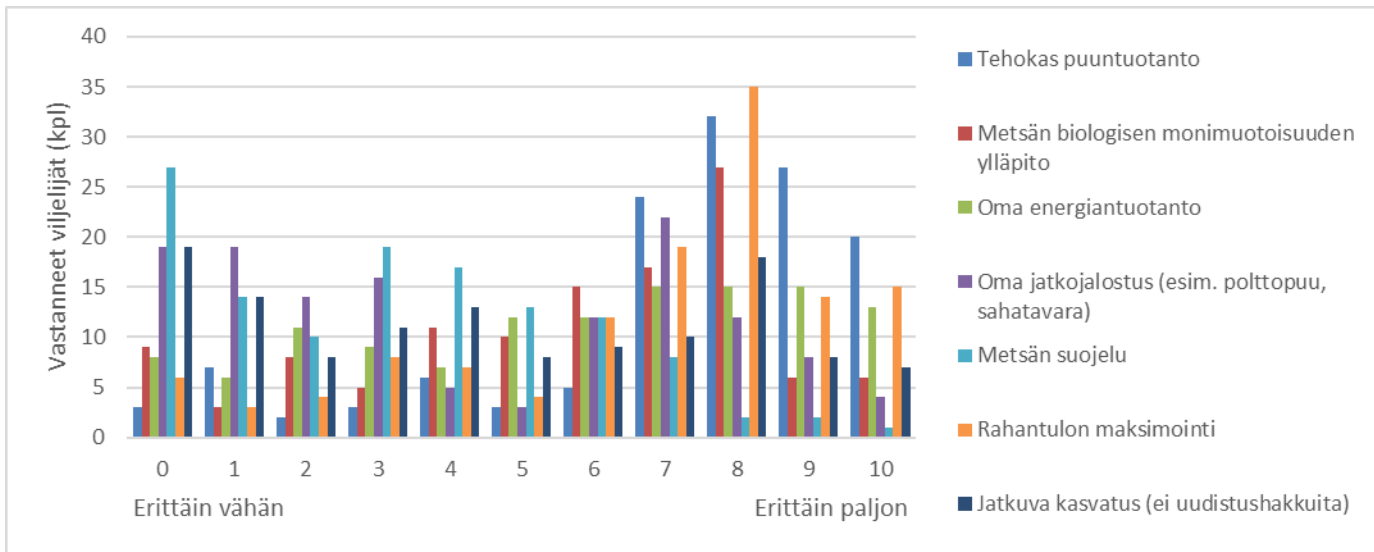
Kysymys: Mitkä ovat maatilasi vahvuuksia taloudellisessa mielessä?

Taloudellisia vahvuuksia tunnisti yhteensä 102 viljelijää. Suurimmaksi vahvuudeksi tunnistettiin velattomuus taikka velan pieni määrä (25). Muut tulonlähteet maatalouden lisäksi, kuten metsätulot, urakointi, matkailu, muu yritystoiminta sekä joko omat tai puolison palkkatulot olivat seuraavaksi eniten (19) mainittu taloudellisten vahvuuksien ryhmä. Tuotannon hyvän tuloksen taikka kannattavuuden mainitsi tilan taloudelliseksi vahvuudeksi 18 viljelijää. Peltojen ja/tai eläinten hyvä kunto (11), ammattitaito tai oma osaaminen (11), jo tehdyt investoinnit (9) ja oman työvoiman riittäminen tilan töiden hoitamiseen (9) olivat myös useasti mainittuja vahvuuksia. Oma pelto taikka pellon suuri määrä (7), talousosaaminen ja talouden seuranta (6) ja tuotannon monipuolisuus (5) tulivat myös esille taloudellisina vahvuuksina.

”Metsää mukavasti turvana, pellot lähellä ja hyvässä kunnossa, laskimen käyttö, työkokemus ja koulutus apuna. Kätevä isäntä. Muutenkin paljon pyritään tekemään kaikki työt itse osaamisen mukaan.” Nainen, 36-vuotta.

3.2.2. Metsätalous

Metsänkäytön tavoitteista kysyttiin viljelijäkyselyssä monesta eri näkökulmasta (Kuva 39). Tehokas puutuotanto (keskiarvo 7,2) ja rahantulon maksimointi (6,6) nousivat keskeisimmiksi tavoitteiksi. Metsän suojeleminen (3,2) ja oma jatkojalostus (4,2) olivat tavoitteista vähiten tärkeitä. Kyselyn vastaajista 58 % oli metsäsuunnitelma ja 42 % sitä ei ollut.

Kuva 39. Mitä ovat maatilasi metsänkäytön tavoitteet?

Kysymys: Minkälaisia kehityssuunnitelmia sinulla on metsiisi liittyen?

Vastaajista 72 kertoi metsiensä kehityssuunnitelmista. Pääasiassa kehityssuunnitelmat keskittyivät metsänhoidon perustoimenpiteisiin. Harvennus, hakkuu ja raivaus olivat eniten mainittuja (24 mainintaa) toimenpiteitä, jotka olivat myös joidenkin vastaajien mukaan jääneet rästiin. Taimikonhoito oli suunnitelmalistalla seuraavana (12 mainintaa). Kolmanneksi useasti mainittiin uuden metsän hankinta (10). Vastauksissa käytettiin myös yleistermiä metsänhoito tai metsän hoitotoimenpiteet (9), joita ei ollut mahdollista luokitella tarkempiin ryhmiin. Metsäsuunnitelman teko, kunnostusojitus, kasvukuntoisena pitäminen (sisältöä ei avattu tarkemmin) sekä lannoitus mainittiin kaikki kolmessa vastauksessa. Jatkuva kasvatus, energiapuun hakkuu, hiilensidonta ja polttopuun myynti mainittiin kukin kahdessa vastauksessa. Myös muita yksittäisiä kehityssuunnitelmia mainittiin.

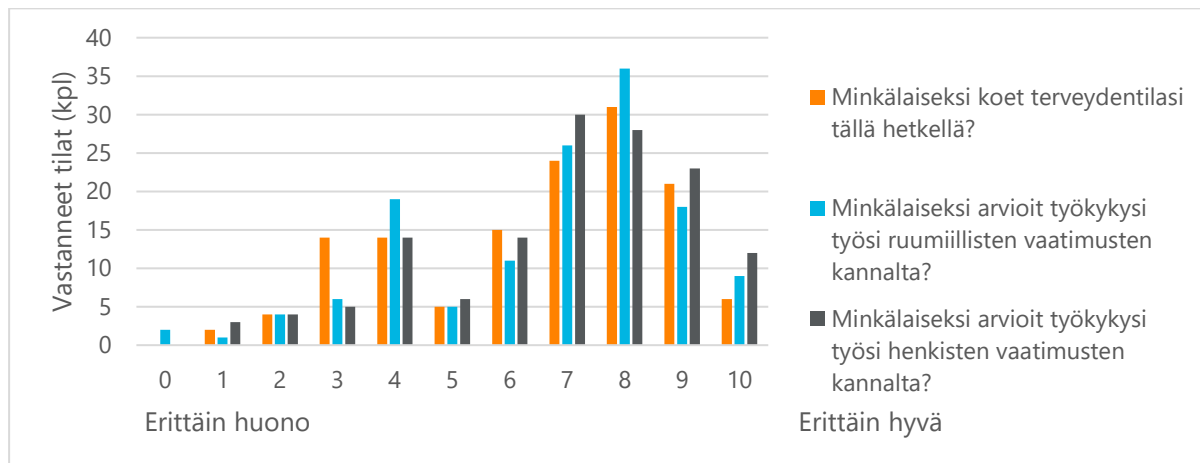
Metsäsuunnitelma. Metsäsuunnitelman olemassaolo tuntuu edesauttavan suunnitelmallista metsänhoitoa, koska kaikki kolme eniten mainittua kehityssuunnitelmatyyppiä esiintyivät useammin metsäsuunnitelmallisten vastaajien vastauksissa. Erityisesti uuden metsän hankintasuunnitelmat tuntuvat liittyvän metsäsuunnitelman olemassaoloon.

Kysymys: Mitä tukea odotat ulkopuolisilta tahoilta metsänhoitoon liittyen?

Vastaajista 50 jätti vastauksensa kysymykseen ulkopuolisen tuen tarpeesta. Kestävän metsätalouden rahoitustukien (Kemera) jatkuminen ja neuvonta olivat toivotuimpia tukimuotoja. Puun hinnan nousu oli monen toiveissa. Useat vastaajista kertoivat myös, etteivät tarvitse mitään tukea.

3.2.3. Terveys, työkyky, jaksaminen

Suuri osa kyselyn vastaajista arvioi terveydentilansa ja työkykynsä hyväksi. Esimerkiksi terveydentilaa kartoittavan kysymyksen keskiarvo oli 6,53 asteikolla 0–10. Vastauksissa oli kuitenkin selkeää hajontaa (Kuva 40).

Kuva 40. Terveydentila, ja työkyvyn ruumiilliset ja henkiset vaatimukset.

Kysymys: Haluatko mainita jotain muuta terveytesi, työkykyysi tai jaksamiseen liittyen?

Vastaajista 44 jätti kommenttinsa terveyteen, työkykyyn ja jaksamiseen liittyen. Usealla vastaajalla (13) jokin fyysinen sairaus häiritsi työntekoa. 11 vastaajaa mainitsi psyykkiseen rasitukseen liittyviä haasteita, joista huono taloudellinen tilanne, ulkoapäin tuleva paine (esim. ilmastonmuutokseen liittyvä keskustelu) ja tunne ettei työtä arvosteta, nousivat erityisesti kommentteissa esille.

”Työtä jaksaisi tehdä mutta ympäriltä tulevaan paineeseen väsy. Tuntee itsensä melkein rikolliseksi, kun tuottaa maitoa.” Nainen, 56-vuotta.

Myös selkeää katkeruutta oli tunnistettavissa muutamien viljelijöiden vastauksissa.

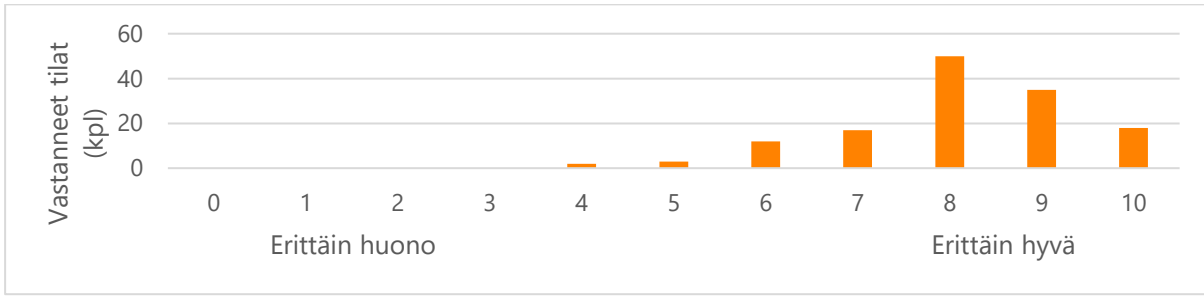
”Monta vuotta on eduskunta jauhanut, että pitää tehdä maatalouteen kannattavia muutoksia. Mitään ei ole tapahtunut! Inho näitä ihmisiä kohtaan kasvaa koko ajan.” Nainen, 49-vuotta.

Muutamassa vastauksessa nousi esiin huoli lomittajien saamisesta ja tilan tulevaisuudesta, kun esimerkiksi jatkajasta ei ollut tietoa.

Sairaudet jakautuivat *sukupuolten* välille suhteellisen tasaisesti, mutta naiset toivat miehiä useammin esille psyykkistä rasitusta ja katkeroitumista. *Seutukunnittain* tarkasteltuna sairautta toi esille Itä-Lapin viljelijät muita useammin. Tornionlaakson viljelijöiden eniten mainitsema asia oli psyykinen jaksaminen, mutta siitä kertoivat viljelijät kaikista seutukunnista. *Tuotantosuunnittain* luokka ”muu” kertoi terveytensä olevan hyvä verrattain enemmän kuin muissa luokissa. *Ikäryhmä* 51–65 vuotta olivat kertoneet muita ahkerammin pohdintojaan terveyteen ja työkykyyn liittyen. Heidän suurin huolensa oli jaksaminen.

3.2.4. Osaaminen

Kyselyyn vastanneet viljelijät arvioivat ammatillisen osaamisensa olevan hyvällä tasolla suhteessa työn vaatimukseen (Kuva 41).

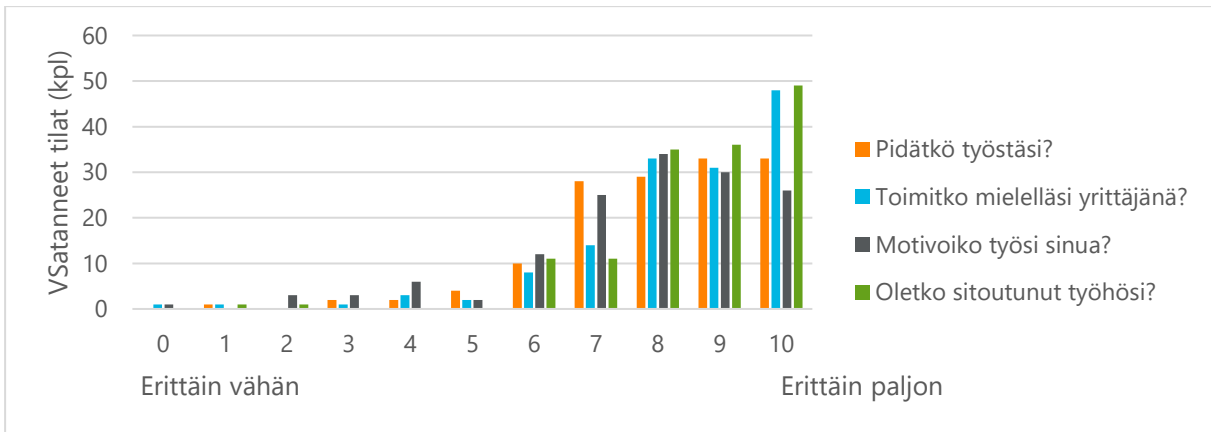
Kuva 41. Minkälainen on ammatillinen osaamisesi suhteessa työn vaatimuksiin?

Kysymys: Miten haluaisit kehittää osaamistasi?

Osaamisen kehittämistä koskevaan kysymykseen vastasi 55 viljelijää. Koulutusta yleisesti toivoi vastaajista 11 kuitenkin tarkemmin täsmentämättä minkälaista koulutusta toivottiin. Talouden hallintaan liittyvää koulutusta toivoi myös 11 vastaajaa. Metsäosaamista toivoi vastaajista viisi, tietotekniikkaan ja tietojärjestelmiin liittyvää osaamista neljä ja johtamiseen ja hallintoon liittyvää osaamista samoin neljä vastaajaa. Yksittäisiä mainintoja saivat mm. luomukoulutus, hiiliviljelyosaaminen ja remontointi. Monet vastaajista myös kertoivat minkälaiseen koulutukseen ovat osallistuneet tai aikovat osallistua.

3.2.5. Motivaatio

Viljelijät selvästi pitävät työstään, toimivat mielellään yrittäjinä, toimivat heitä motivoivassa ammatissa ja ovat hyvin sitoutuneita työhönsä (Kuva 42).

Kuva 42. Työn mielekkyyttä mittaavat väittämät.

Kysymys: Mitkä asiat nykyisessä työympäristössäsi nostavat tai laskevat työmotivaatiotasi?

Työmotivaatiokysymykseen vastasi 92 viljelijää. Suurin osa kommenteista koski työmotivaatiota laskevia seikkoja. Ehdottomasti suurin motivaatiota laskeva tekijä oli ulkoapäin tuleva paine ja vaatimukset (30), jotka liittyvät esimerkiksi ilmastonmuutokseen tai muuhun ympäristön piläämiseen. Monet ovat kokeneet julkisen keskustelun maataloutta ja viljelijää syyllistävänä ja epäoikeudenmukaisena. Pienet tulot, suuret kustannukset ja investoinnit, jotka jäävät rahanpuutteen takia tekemättä laskevat myös motivaatiota (16). Byrokratian ja liiallisen sääntelyn mainitsi

motivaatiota laskevaksi tekijäksi yhdeksän viljelijää ja kahdeksan viljelijää kertoi vapaa-ajan puutteen laskevan motivaatiota. Epävarmuus tulevasta (6), huonot ihmissuhteet taikka niiden ongelmat (5) ja jatkajan puuttuminen (3) mainittiin myös motivaatiota laskevana tekijänä.

"Motivaatio on hukassa, maatalousyrittäjä ei ole yrittäjä vaan yhteiskunnan renki, paperinpyörittäjä, joka ei ehdi hoitaa tilaa jatkuvien muutosten ja päättäjien vuoksi." Mies, 65-vuotta.

"Kyllä se on se jonkulainen toiminnanvapaus, joka ainakin minun kohdalla lisää motivaatiota. Kyllä se vanha talonpojan vapaus tulisi palauttaa kaikille viljelijöille! Se on se joka palauttaisi maaukon ja toisi uusia yrittäjiä maaseutukyliin. Nykyisin kun viljelijät on kuin kauppojen ja tuotantokoneiston alkurenkejä, velkavankeudessa moni ja ns. rakenne-muutosten uhreja. Eihän semmonen kovin motivoi..." Mies, 50-vuotta.

"Negatiivinen uutisointi maataloudesta toisaalta laskee motivaatiota, mutta myös nostaa, kun tulee halu näyttää, että pystyy tekemään työt kunnolla ja luontoa ja ympäristöä kun- nioittaen." Mies, 26-vuotta.

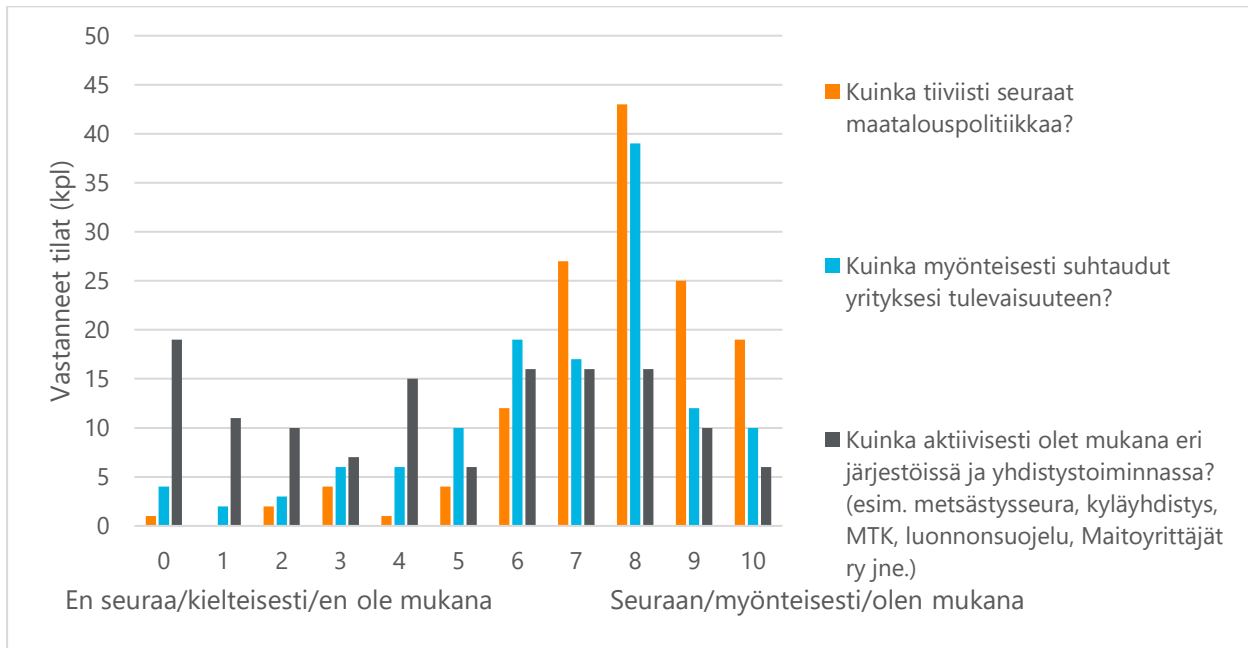
Työmotivaatiota nostavina tekijöinä mainittiin kaikista useimmin töiden eteneminen ja onnistumiset työssä (14). Työn monipuolisuus ja itsenäisyys (6), hyvinvoivat eläimet (4), mahdollisuus työskennellä lähellä luontoa (4) ja hyvät työntekijät (3) nostavat viljelijöiden työmotivaatiota.

Motivaatiota laskevat tekijät jakautuivat suhteellisen tasan sukupuolen, seutukunnan, tuotantosuuntien, koulutuksen ja tilakoon eri luokkien välillä. Ikäluokkia tarkasteltaessa jatkajan puuttuminen mainittiin vanhemmissa ikäluokissa ja vapaa-ajan puuttuminen keski-ikäisten ikäluokissa, mutta ei nuorempien.

Muut väittämät. Koska kaikkien vastaajien vastaukset työn mielekkyyttä kuvaaviin väittämiin olivat kasautuneet mitta-asteikon yläpäähän, ei eroja suhteessa avoimiin vastauksiin ollut mahdollista erottaa.

3.2.6. Tulevaisuus

Maatalouspolitiikkaa seurataan kyselyn tulosten perusteella aktiivisesti (Kuva 43). Myös suhtautuminen yrityksen tulevaisuuteen on suhteellisen korkealla tasolla. Sen sijaan jakauma on suurempaa, kun kysyttiin kuinka aktiivisesti viljelijät ovat mukana erilaisessa yhdistystoiminnassa. Osa viljelijöistä on hyvinkin aktiivisia, osa taas ei juurikaan osallistu yhteisölliseen toimintaan työn ulkopuolella.

Kuva 43. Maatalouspolitiikan seuraaminen ja suhtautuminen yrityksen tulevaisuuteen.

Kysymys: Miksi suhtaudut yrityksesi tulevaisuuteen kielteisesti tai myönteisesti? Perustele.

Viljelijöistä 78 viljelijää kertoi näkemyksistään yrityksen tulevaisuudesta. Kommentit jakautuivat suunnilleen puoleksi kielteisten ja myönteisten näkemysten välillä. Kielteisiä tulevaisuudennäkymiä perusteltiin eniten maatalouden huonolla kannattavuudella ja siihen liittyvillä seikoilla (9). Jatkajan puuttuminen tai muu epävarmuus (8), pettymys maatalouspolitiikkaan ja työn arvostukseen (7) ja ikä ja terveys (6) mainittiin myös kielteisten tulevaisuusnäkemyksien syinä. Myönteisten tulevaisuudennäkemyksien taustalla oli kaikista eniten näkemys oman tilan hyvistä kehitysmahdollisuuksista (19), nämä saattoivat liittyä hyvään talouskehitykseen ja laajentamissuunnitelmiin, tilan hyvään sijaintiin taikka viljelijöiden muutosvalmiuteen. Toinen esiinnoussut myönteisen tulevaisuusnäkemyksen perustelu oli "Kaikkien on syötävä" (8).

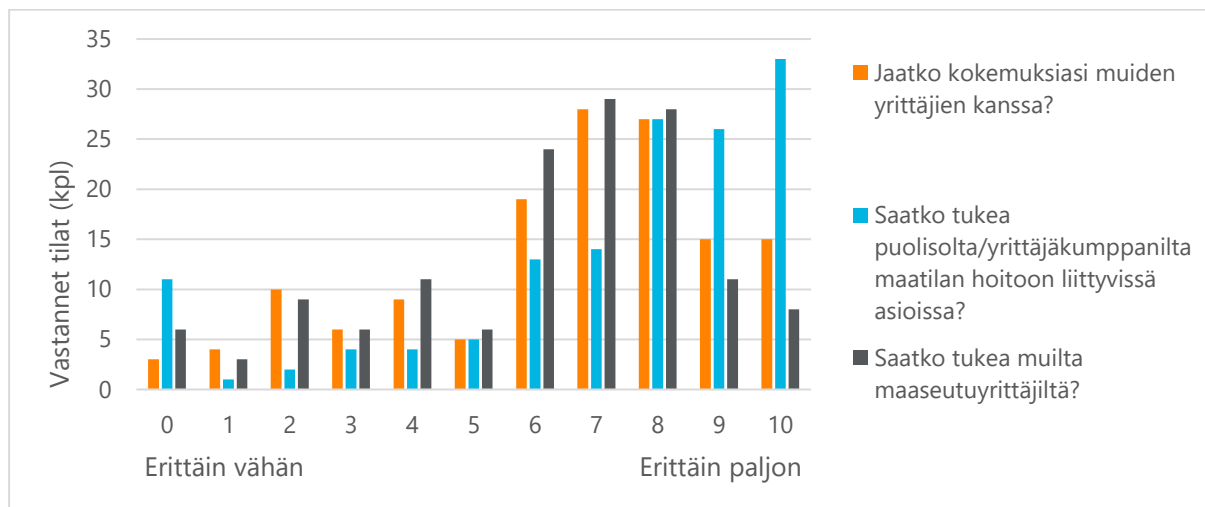
"Nyky Suomessa maatalous ei ole in. "Ruokaa saa keskusvarastolta, sähköä töpselistä, rahaa seinästä ja kelalta. Maataloutta ei tarvita"- tähän se on nykyihmisten ajatusmaailma." Mies, 65-vuotta.

"Myönteisesti: Tuotanto on hyvässä käynnissä ja usko siihen, että elintarvikkeilla tulee olemaan jatkossakin hyvä kysyntä. Pyrimme pitämään tilan hyvässä kunnossa, jotta se olisi houkutteleva vaihtoehto jatkajalle." Mies, 58-vuotta.

"Suhtaudun myönteisesti, koska meillä menee tälläkin hetkellä hyvin ja minulla on halua kehittää tilaa vielä paremmaksi. Ajattelen tilaani myös sijoituksena, joka hyvin hoidettuna on helpompi myydä eteenpäin." Mies, 30-vuotta.

"En tiedä, mikä tulevaisuus on, enkä jaksa murehtia sitä. Korkealta ei tipahdeta, vaikka lopetettaisiin ja kultakaivosta tästä ei saa, vaikka mitä tekisi. Niin kauan tehdään kuin on mielekästä." Ei taustatietoja.

3.2.7. Vertaistuki

Kuva 44. Vertaistuki.

Suuri osa viljelijöistä jakaa kokemuksia muiden yrittäjien kanssa (Kuva 44). Kuitenkin on myös olemassa viljelijöitä, jotka eivät näin tee. Puolisolta tukea saa useasti, jos sellainen on. Muilta viljelijöiltä saatu tuki oli samaa luokkaa, kun kokemusten jakaminen, toisaalta näiden kahden väittämän voidaan ajatella mittaavan samaa asiaa.

Kysymys: Millaisista asioista olisi mielestäsi hyvä ja hyödyllistä voida keskustella toisten maaseutuyrittäjien kanssa?

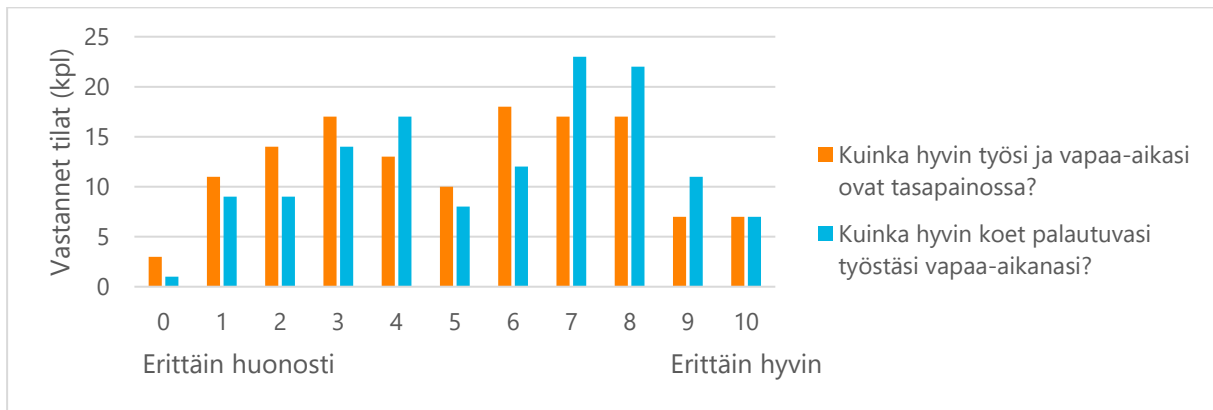
Viljelijöistä 69 vastasi kysymykseen, jossa tiedusteltiin mistä toisten viljelijöiden kanssa olisi hyödyllistä keskustella. Suurimman osan mukaan kaikista asioista (35), niin työhön kuin muuhunkin elämään liittyvästä olisi hyvä keskustella kollegoiden kanssa. Tarkemmin mainittiin talousasioista (12) ja työtavoista (12) keskustelu. Jaksaminen (7) nousi myös esille. Erityisesti kaikenlaisista tilanpitoon liittyvistä onnistumisista ja epäonnistumisista oli tahtoa keskustella kollegojen kanssa, jotta toisilta voisi oppia. Vastauksissa tuotiin esille, ettei erityisesti talousasioista ja epäonnistumisista ole välttämättä aina helppoa keskustella, mutta se olisi todella tärkeää ja auttaisi myös jaksamisen suhteen.

"Jaksamisesta. kylä missä asutaan ollaan ainoa maanviljelijät nykyään. kylältämme on lopettanut 12 vuoden aikana kaksi maitotilaa, kaksi lihatilaa ja yksi lampuri. kukaan heistä ei jäänyt eläkkeelle..." Nainen, 49-vuotta.

"Ihan kaikesta, varsinkin virheistä, onnistumisista, epäonnistumisista, ja kertoa niinkuin asiat on. Vuonna 1996, eräs ----- vanha isäntä sanoi että suomalainen maatalous ei kehity ennen kuin maanviljelijät oppivat kertomaan muille viljelijöille omista huonoista ratkaisuista / investoinneista!!! Se ei ole aina helppoa, mutta olen sillä tavoin paljon saanut ja antanut." Mies, 46-vuotta.

3.2.8. Palautuminen

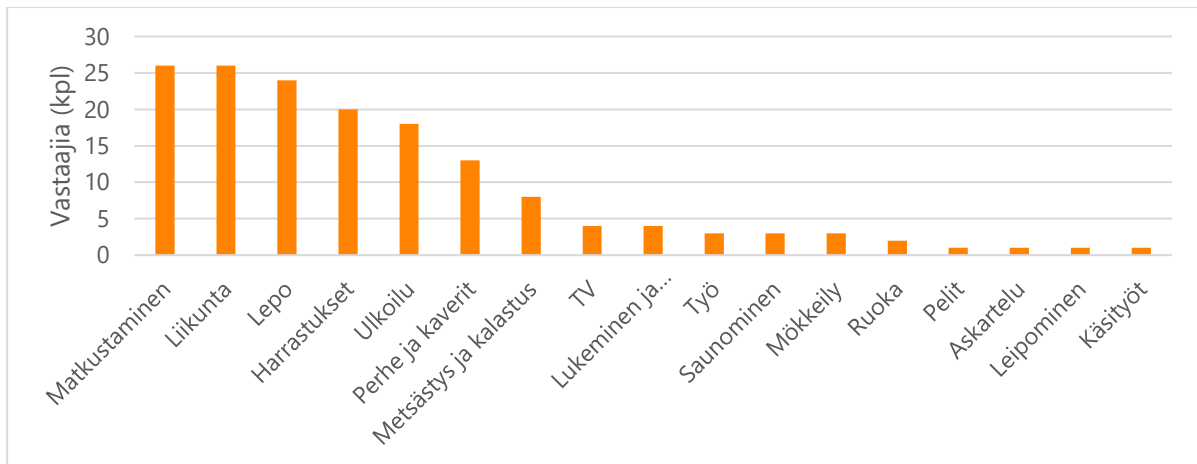
Työn ja vapaa-ajan tasapainon sekä työstä palautumisen suhteen on nähtävissä kahdenlaista suuntausta: osa viljelijöistä voi tässä suhteessa hyvin ja toinen osa huonosti (Kuva 45).

Kuva 45. Työn ja vapaa-ajan tasapaino ja palautuminen.

Kysymys: Mitä keinoja käytät työstä palautumiseen?

Palautumiskeinoistaan kertoi 98 viljelijää, joista useat mainitsivat useita keinoja palautumiseen. Tärkeimmäksi nousi matkustaminen, joka usein tarkoitti ulkomaan matkailua, mutta myös maininnat, joissa painotettiin mahdollisimman kauas tilalta menemistä. Liikunta tuli esille myös usein ja linkittyi useasti ulkoiluun, joka koodattiin myös omaksi kohdaksi. Lepo, nukkuminen ja uni oli kolmanneksi mainituin palautumiskeino ja muutamissa tapauksissa saatettiin sen yhteydessä mainita, ettei muuta palautumiskeinoa ole taikka kerkeä. Perhe ja kaverit mainittiin myös usein, samoin kuin metsästys ja kalastus. (Kuva 46).

Kuva 46. Viljelijöiden kertomat palautumiskeinot.

3.2.9. Muuta palautetta ja kommentteja

Saimme vielä 39 viljelijältä muuta palautetta ja kommentteja. Ne on koottu kokonaisuudessaan liitteeseen 2.

4. Tilatesti

Tutkimushankkeen tehtävänä oli kehittää työkalu, jolla voidaan tarkastella maatalan toiminnan eri osa-alueita. Tämän tarkastelun tarkoituksena on löytää maatilayrityksen toiminnan kannattavuutta heikentävät tekijät. Maatalan kannattavan toiminnan edellytys on, että tunnistetaan ne tekijät, jotka ovat esteenä maatalan taseomaisuuden (resurssit) tehokkaalle ja tuloksekselle käytölle maatilayrityksessä. Näistä tekijöistä muodostuu mittaristo ja portaikko, tilatesti, jota voidaan käyttää, kun arvioidaan maatilojen toimintaa sen eri osa-alueissa. Arvioinnin yhteydessä tunnistetaan ne tekijät, joihin maatilalla on syytä erityisesti pureutua maatilayrityksen toiminnan kehittämiseksi. Erityisesti tällaisen työkalun käyttö on tärkeää tiloilla, joilla tiedetään olevan ongelmallisuutta, huonovointisuutta ja/tai tilan tulos on heikko.

Tilatestin tekemisen perusteet olivat aikaisemmat Lapin maatiloille tehdyt tutkimukset, kannattavaan maatilayrittäjyyteen liittyvä kirjallisuuskatsaus ja näiden pohjalta rakennettu tutkimuslomake. Tutkimuslomakkeen sisällön muokkaamiseen käytettiin paljon aikaa, jotta kysymyksen asettelu saataisiin mahdollisimman hyvin vastaamaan tavoiteasettelua, tilatestiä.

Tutkimuksen kohderyhmäksi, jo tilatestin kohderyhmästä johtuen, valikoitiin ainoastaan Lapin aktiivitalat (maito-, liha-, lammas- ja erikoiskasvitilat, porotalous jätettiin pois). Eli tilat, joiden pääasiallinen toimeentulo tuli maatilayrittäjyydestä. Lopullinen kohderyhmän koko oli 412 maatilaa. Vastauksia saatiin 148 kpl. Vastaukset käsiteltiin tilastollisen ja laadullisen analysoinnin menetelmillä. Edellä olevissa luvuissa on kuvattu molempien analyysien tuloksia. Näiden analyysitulosten pohjalta valittiin tilatestissä (liite 3) esille otettavat asiakokonaisuudet. Näitä asiakokonaisuuksia analyysitulosten pohjalta valittiin testiin kymmenen. Asiakokonaisuuksia ovat tilan tuotantosuunnat, peltoviljely, tuotantoeläimet, sosiaalisuus, työhyvinvointi ja terveys, talouden seuranta, vieras pääoma, yrityksen tulot, tulevaisuuden suunnittelu ja metsätalous. Jokaisen asiakokonaisuuden alle on laadittu muutama kyseistä asiaa käsittelevä tarkentava kysymys. Kysymyksen asettelu on laadittu niin, että vastauksesta voidaan päätellä kyseisen asiakokonaisuuden tilanne maatilayrityksessä.

Tilatesti on rakenteeltaan ja toimintamalliltaan ylätasolla toimiva havaintotyökalu. Mikäli testissä löydetään asioita, joistakin testin asiakokonaisuuksista, jotka ovat esteenä tilan kehittymiselle ja tulokselle, voidaan yrittäjän suostumuksella kyseiseen asiaan kohdistaa erityisasiantuntijan toimenpiteitä.

Tämä testi voi olla asiantuntijan työkalu tunnistamaan maatilayrityksen ongelma-alueet. Testiä voidaan käyttää myös itsenäisesti oman toiminnan tarkasteluun. Testin tuloksen kannalta olennaista on, että kysymyksiin vastataan rehellisesti, niin kuin kyseessä oleva asia tilalla on.

Testin tukena on tulkintaohje (liite 3), jossa kerrotaan kysymyksen viitekehys ja kyseessä olevan asian vaikutus tilan toimintaan. Tulkintaohjeessa kerrotaan mitä jatkotoimenpiteitä esitetään, mikäli vastaus paljastaa ongelman tai puutteen tilalla.

4.1. Tilatestin toiminnan vahvistaminen käytännössä

Tilatestin valmistuttua sitä kokeiltiin käytännössä 14 tilalla, joiden päätuotantosuunta on maidontuotanto (yksi lammastalous). Asiantuntija kävi läpi kysymykset viljelijöiden kanssa, antoi palautteen tilatestin tulosten perusteella ja pyysi viljelijöiltä palautetta tilatestin toimivuudesta. Yleisesti vastaajat kokivat kysymyksiin vastaamisen helpoksi. Vastaajat arvioivat tilatestin hyväksi ja toimivaksi kokonaisuudeksi, jos kysymyksiin vastasi rehellisesti. Vastaaminen vaikeutui,

jos tilalla oli useita yrittäjiä ja erityisesti, jos heillä oli erilaiset työtehtävät. Useisiin kysymyksiin toivottiin enemmän vastausvaihtoehtoja, erityisesti liukuvia arviointiasteikkoja. Vastaajien palautteesta nousi myös esille, että tilatestin maatalo- ja metsätalouden kysymysten yhdistämistä kokonaisuudeksi voisi vielä parantaa.

5. Tulosten tarkastelua

Lapin maatalouden rakennetta kuvaavat selkeästi neljä perusmuuttujaa. Näitä ovat yrittäjän ikä, tilan peltopinta-ala, tilan tuotantosuunta ja tilan metsät. Nämä tekijät tulevat vastaan (metsää lukuun ottamatta) tarkasteltaessa Lapin maatalojen rekisteriaineistoa. Tutkimuksessa tähän joukkoon nousi mukaan tutkimuksen vastauksista merkittävänä asiana tilojen metsänhoito. Lisämuuttujina tutkimuksessa nousi esille myös taloudelliset tekijät, tilan ulkopuolinen palkkatyö, yrittäjän hyvinvointi ja ammatillinen osaaminen.

5.1. Talous

Tutkimukseen vastanneiden tilojen taloudellinen tilanne vaikuttaa hyvin kaksijakoiselta. Vastanneiden joukossa on tiloja, jotka menestyvät hyvin ja tiloja, joilla on taloudellisia vaikeuksia. Taloudellisille vaikeuksille ei kuitenkaan nouse yksittäistä selittäjää, vaan eri tiloilla vaikeuksien muuttujat vaihtelevat.

Maataloudesta saataviin tuloihin vaikuttivat ensisijaisesti tilan viljelypinta-ala (ha), tilan velkapääoma (indeksi -5 – +5) sekä tilalla tehtävien henkilötyökuukausien määrä sekä tilan tuotantosuunta. Nämä neljä muuttujaa selittivät yhdysvaikutuksineen noin 60 % maatilayrityksen tuloista.

Tilan taloudellinen tulos oli tutkimuksessa paras tiloilla, joilla oli paljon peltoa ja olivat selkeästi rajanneet toimintaansa maatilatalouteen. Tilatulokset olivat paras tiloilla, joiden peltopinta-ala oli yli 100 ha (Taulukko 6).

5.2. Ikä

Lapin maatilayrittäjien keski-ikä tiloilla, jotka harjoittavat nautakarjataloutta, kuten alkuesittelyssä näkyy, on hieman alle 50 vuotta. Kun luokitellaan tilan viljelypinta-ala ja ikä, syntyy suora yhteys iän ja viljelypinta-alan välille. Mitä vanhempi yrittäjä, sitä todennäköisemmin pienempi tila ja toisin päin (Kuva 19). Tästä syntyy myös yhteys iän ja velkapääoman välille. Ikääntyneillä, jo toimintaansa hiljentävillä viljelijöillä on vähemmän velkaa, kuin nuorilla. Samoin syntyy yhteys iän ja tilan liikevaihdon välille. Nuoret yrittäjät ovat ottaneet velkaa tilan hankintaan, lisävelkaa kehittämisinvestointeihin ja tällä rakenteella kasvattavat tilan liikevaihtoa. Tämä näkyy myöhemmin tilan tuloksessa joko positiivisena tai negatiivisena, riippuen yrittäjän liiketoiminta- ja ammattiosaamisesta.

5.3. Osaaminen

Yrittäjiltä kysyttiin heidän omaa käsitystään ammatillisesta osaamisestaan suhteessa tilan vaatimuksiin. Maatilatalouden osalta yrittäjät kokivat osaamisensa olevan pääsääntöisesti hyvän (Kuva 41). Metsätalouden osalta osaamisessa oli selvästi vaihtelua ja se näkyi suoraan hakkuu-netossa (Kuva 28).

5.4. Työhyvinvointi

Työhyvinvointiin vaikuttavat yrittäjän fyysinen ja psyykinen terveys, verkostoituminen, tilan taloudellinen tilanne ja se kuinka sitoutuneita yrittäjät ovat omaan ammattiinsa, työhön, jota he päivittäin tekevät. Sitoutuminen ja motivaatio seuraa tilakokoa (Taulukko 10), mutta keskimäärin maatilayrittäjät olivat varsin motivoituneita (Kuva 42) Pienillä tiloilla se oli huonointa ja tilakoon kasvaessa sitoutuminen ja motivaatio olivat parempia.

Vastauksissaan yrittäjät kertoivat olevansa pääsääntöisesti terveitä ja työkykyisiä, toki joukossa oli myös toisenlaisia vastauksia, mutta niiden määrä ei ollut merkittävä. Tilan taloudellisella tilanteella oli selvä vaikutus yrittäjän hyvinvointiin. Hyvinvointia heikensivät myös huono kokemus ympäristön luomasta paineesta, joka pyrkii luomaan maataloudesta negatiivista kuvaa.

5.5. Metsätalous

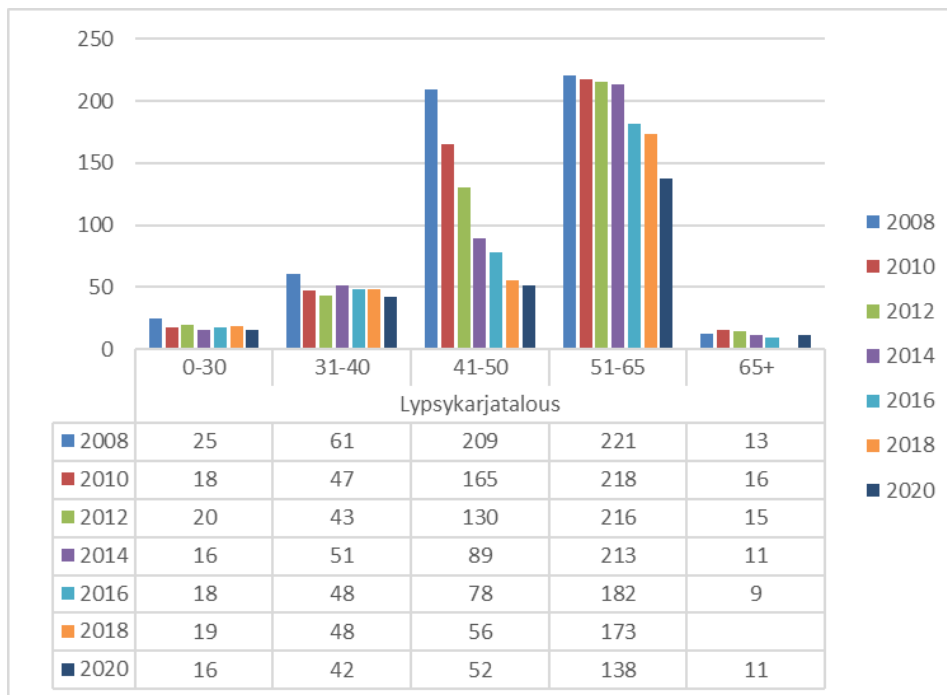
Tutkimuksessa nousi esille, että hakkuumahdollisuuksien hyödyntäminen ja hakkuutulon maksimointi ovat keskeisiä maatilayrittäjän metsänkäytön tavoitteita. Tutkimustiloilla näytti yleisesti ottaen olevan hakattavaa (Kuva 20). Esille nousi, että metsätalous on monella yrittäjällä vielä hyödyntämätön voimavara säännöllisenä tulonlähteenä, vaikka puustoinen metsäala antaisi siihen mahdollisuuden. Syinä mainittiin ajankäytön priorisoiminen, kiinnostuksen, tiedon ja osaamisen puute.

Tilakohtainen metsäsuunnitelma oli 58 prosentilla vastaajista. Varsin suuriakin metsäpinta-aloja omaavilla tiloilla metsäsuunnitelma oli laatimatta. Haastatteluissa moni yrittäjä koki Suomen metsäkeskuksen ylläpitämän Metsään.fi-palvelun tietojen riittävän toimenpiteiden suunnitteluun. Analyysin mukaan hakkuista saatava keskimääräinen nettotulo on suurempi, kun tilalla on metsäsuunnitelma. Ero on merkitsevä.

6. Päätelmät ja jatkotoimenpiteet

6.1. Lopettajat

Lapin maatilarakenteessa näkyy voimakas demografinen vinoutuma. Sama vinoutuma näkyy toki myös Suomen ja niin ikään myös globaalilla tasolla maatilayrittäjissä. Ikääntyvät aktiiviviljelijät lopettavat ja uusien yrittäjien määrä on lopettavia vähäisempi. Merkittävä piirre lopettajissa on ikäluokan 41–50-vuotiaiden nautakarjatalouden yritystoiminnan lopettaminen (Kuva 47). Uusien nuorten yrittäjien määrä ei kompensoi jatkossa lopettavien yritysten aiheuttamaa tuotannon pienenemistä.

Kuva 47. Lapin maidontuottajien ikärakenteen muutos vuosina 2008–2020.

6.2. Epävarmojen joukko

Työhyvinvointi, taloudelliset huolet, jaksaminen ja tilan pieni koko ovat asioita, jotka tulivat myös esille asioina, jotka vaikuttavat voimakkaasti siihen, miten tilan tulevaisuutta pohditaan. Kustannusten voimakas nousu energian, lannoitteiden ja rakennuspuutavaran hinnassa vuonna 2021 ei ollut vielä tapahtunut maatilayrittäjien vastatessa tutkimuskyselyyn. Tästä johtuen vuoden 2021 kustannustaso ei näy tämän tutkimuksen maatilayritysten tuloksessa, mutta se on todennäköisesti aiheuttanut tilojen investointien jäädyttämistä sekä lisännyt epävarmuutta tulevaisuudesta. Näiden tekijöiden yhteisvaikutus, edes osan niistä, voi olla yrittäjälle liian voimakas ja voi aiheuttaa päätöksen lopettaa toiminta. Joka tapauksessa nämä tekijät aiheuttavat epävarmuutta. Lapin maatalouden elinvoimaisuuden ylläpitämiseksi nämä yrittäjät on hyvä löytää ja päästä keskustelemaan ja käsittelemään asiaa.

6.3. Positiivisen imagon rakentaminen

Aikaisemmissakin tutkimuksissa Lapin maataloilille on noussut esille huoli maatalouden huonosta kuvasta julkisuudessa. Yrittäjien keskuudessa nousee lisäksi esille vahva huoli siitä, että maataloutta pidetään elinkeinona, jossa maatalous aiheuttaa ympäristölle vahinkoa, eläinten kohtelu on usein epäeettistä ja eläimet kärsivät ollessaan tuotantoeläimiä. Syntyvä kuva on siis hyvin yksipuolinen. Edellä kuvatun lisäksi tuodaan jatkuvasti esille maatalouden taloudellinen pahoinvointi, joka kuvana on varsin yksipuolinen. Taloudellinen menestyminen maataloudessa on itse asiassa hyvin yhden suuntainen muiden yritysmuotojen kanssa. Myös tässä tutkimuksessa tuli selvästi esille (Taulukko 3), että osa yrittäjistä tulee toimeen ihan hyvin. Onkin tärkeää ryhtyä toimenpiteisiin, joilla maatalouden positiivista mielikuvaa markkinoidaan eri tiedotusvälineissä, eri kohderyhmille ja erilaisia rahoitusvaihtoehtoja hyödyntäen. Positiivisen mielikuvan rakentaminen on sijoittamista tulevaisuuden elinvoimaiseen maatalouteen.

6.4. Maatilayrityksen johtaminen

Maatilayrityksen johtaminen on useiden asioiden samanaikaista hallintaa ja se vaatii hyvin monenlaisten seurantavälineiden hyödyntämistä, ammatillista osaamista ja asiantuntijoiden hyödyntämistä. Tutkimuksessa nousi esille velkapääoman vaikutus tilan tulokseen tilastollisessa analyysissä (Kuva 18) ja velkapääoman kehitys laadullisessa tutkimuksessa (Kuva 36). Tilakäynneillä tilatestin testaamisen yhteydessä ja tutkimuksessa nousi esille tilojen velkamäärä. Maatilayrityksen johtamisen yksi keskeinen elementti on tulevaisuuden suunnittelu yhdistettynä investointien ja kehittämistoimenpiteiden laskentaan.

6.5. Työhyvinvointi

Suuri osa kyselyn vastaajista arvioi terveydentilansa ja työkykynsä hyväksi. Esimerkiksi terveydentilaa kartoittavan kysymyksen keskiarvo oli 6,53 asteikolla 0–10. Vastauksissa oli kuitenkin selkeää hajontaa (Kuva 40).

Viljelijät selvästi pitävät työstään, toimivat mielellään yrittäjinä, toimivat heitä motivoivassa ammatissa ja ovat hyvin sitoutuneita työhönsä (Kuva 42). Yrittäjien ikä ja tilan koko vaikutti siihen, miten sitoutuneita ja motivoituneita yrittäjät olivat (Taulukko 10). Sitoutumisen ja motivaation todettiin olevan yhteydessä positiiviseen tuloskehitykseen. Työkyky ja jaksaminen olivat myös tärkeimpiä tilojen toiminnan jatkumista ennustavia muuttujia (Kuva 31). Työkyvyn ja jaksamisen ylläpidossa vapaa-ajan ja palautumisen rooli on tärkeä, kuten myös sitoutumisen ja motivaation ylläpito. Viljelijän saama vertaistuki ja vuorovaikutusmahdollisuudet lisäävät sitoutumista ja motivaatiota, ja näiden edistämällä voitaisiin tukea maatilayrittäjien halua jatkaa yritystoimintaa.

6.6. Maatilojen metsätalous

Lapin maataloilla on yleisesti metsätalousmaata ja hakkuumahdollisuuksien hyödyntäminen, sekä rahantulon maksimointi ovat keskeisiä maatilayrittäjän metsänkäytön tavoitteita. Silti metsätalous on monella yrittäjällä vielä osin hyödyntämätön voimavara säännöllisenä tulonlähteenä, vaikka puustoinen metsäala olisi suuri. Metsätaloyrittäjän on herättävä ottamaan vastuu metsäomaisuutensa käytöstä ja hyvästä hoidosta etenkin, jos metsillä halutaan olevan merkitystä yrityksen tulonlähteenä. Tukea on tarjolla, mutta yrittäjän on itsensä tehtävä päätös tarttua

toimeen. Esimerkiksi Metsään.fi-palvelun kautta voi jättää palvelupyynnön eri toimijoille ja tätä kautta voi tilata, laatia ja päivittää metsäsuunnitelman. Yrittäjä voi myös pyytää neuvontaorganisaatiosta henkilökohtaista neuvontaa tilakäynnein. Tämä voi sisältää tilatestin laatimisen ja haastattelija voi välittää tiedon, jos yrittäjä pyytää asiantuntijan yhteydenottoa metsäasioissa. Yrittäjä voi myös käydä metsäasiantuntijan / tukihenkilön kanssa vuosittaisia työsuunnitelma-keskusteluja.

Maatilyrittäjien metsäosaamista voidaan lisäksi vahvistaa kehittämällä maa- ja metsätalouden toimijoiden ja oppilaitosten yhteistyötä sekä verkostoitumista. Myös tiedotus, koulutus- ja neuvontatilaisuuksia tulisi järjestää.

Yhteismetsään liittyminen toimii vaihtoehtona maatilyrittäjälle, jos omien metsien hoito ei suju tai siihen ei löydy aikaa. Tietoa yhteismetsistä löytää Metsäkeskuksen ylläpitämästä julkisesta, valtakunnallisesta yhteismetsärekisteristä.

6.7. Tilatestin aktiivinen käyttöönotto

Tämän tutkimuksen yhteydessä laadittua tilatestiä on testattu useita kertoja testin eri vaiheissa. Tilatesti on osoittautunut toimivaksi. Mikäli yrittäjä vastaa tilatestissä esitettyihin kysymyksiin totuudenmukaisesti, testi ilmoittaa, mikäli tilalla on asioita, jotka kaipaavat lisää asiantuntemusta, korjaamista tai toimintatavoissa muutosta. Tällöin tilalle voidaan ohjata asiantuntija keskustelemaan yrittäjän kanssa asiasta. Onkin toivottavaa, että tilatesti tulee mahdollisimman aktiiviseen käyttöön neuvonta- ja asiantuntijaorganisaatioissa. Lisäksi olisi hyvä, että yrittäjät itse omatoimisesti testaisivat toimintaansa tilatestillä.

Viitteet

- Fox, J. 2003. Effect Displays in R for Generalised Linear Models. *Journal of Statistical Software*, 8(15): 1–27. URL <https://www.jstatsoft.org/article/view/v008i15>
- Fox, J. & Weisberg, S. 2019. *An R Companion to Applied Regression*, 3rd Edition. Thousand Oaks, CA. <https://socialsciences.mcmaster.ca/jfox/Books/Companion/index.html>
- Friedrich, S., Konietschke, F. & Pauly, M. 2021. MANOVA.RM: Resampling-Based Analysis of Multivariate Data and Repeated Measures Designs. R package version 0.4.3. <https://CRAN.R-project.org/package=MANOVA.RM>
- Hothorn, T, Hornik, K. & Zeileis, A. 2006. Unbiased Recursive Partitioning: A Conditional Inference Framework. *Journal of Computational and Graphical Statistics* 15(3): 651–674.
- Karhinen, R. 2019. Uusi alku Maatalous on myös tulevaisuuden elinkeino. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja. Helsinki. 92 s.
- Kuha, R., Hallikainen, V. & Hannukkala, A. 2018. Aito arktinen maatalous : Lapin maatalouden nykytilanteen ja tulevaisuuden analysointia. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 12/2018. Luonnonvarakeskus, Helsinki. 80 s.
- Kuha, R., Hannukkala, A., Kujala, J., Pelimanni, T. & Nurmos, K. 2017. Lapin keskikokoisten maatilojen haasteita. *Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus* 79/2017. Luonnonvarakeskus, Helsinki. 53 s.
- Kuha, R., Myllylä, P. & Rantamäki-Lahtinen, L. 2014. Lapin maatilat murrosvaiheessa. MTT Raportti 143. MTT. Jokioinen. 39 s.
- Kuhmoinen, T. 2008. Maatilojen inhimillinen pääoma on tärkeä varanto. MTK Viesti. MTK. Helsinki. s. 24–25.
- Kuhmoinen, T. 2008. Miten uudet liiketoimintamahdollisuudet voisivat toteutua maaseudulla? MTK. MTK Viesti. Helsinki. s. 10–11.
- Kuhmoinen, T. 2012. Maatilyritysten strategiat ja innovaatiot. TUTU-julkaisuja. Turun yliopisto. Turku. 60 s.
- Lapin liitto. 2020. Lapin maaseutuohjelma 2021–2027.
- Maaseutuvirasto. 2018. Lapin maatilarekisteri.
- Rantamäki-Lahtinen, L. 2013. Muuttuva ja menestyvä maaseutuyrittäjyys. MTT. MTT:n julkaisuja. Jokioinen. 90 s.
- R Core Team 2019. R: A language and environment for statistical computing. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria. URL <https://www.R-project.org/>
- Revelle, W. 2020. psych: Procedures for Personality and Psychological Research, Northwestern University, Evanston, Illinois, USA, <https://CRAN.R-project.org/package=psych> Version = 2.0.9
- Rikkonen, P., Harmoinen, T. & Teräväinen H. 2008. Maatilyrityksen menestystekijät. ProAgria Maaseutukeskusten Liiton julkaisuja. WS Bookwell Oy. Porvoo. 100 s.

Rikkonen, P., Toikkanen, H. & Väre, M. 2013. Liiketoiminnan kehittämistarpeet maatilayrityksissä. MTT:n julkaisuja. Jokioinen. 40 s.

Ruokavirasto. 2021. Lapin maatilarekisteri.

Suomen metsäkeskus. Lapin metsäohjelma 2021–2025.

Venables, W. N. & Ripley, B. D. 2002. Modern Applied Statistics with S. Fourth Edition. Springer, New York. 498 s. ISBN 0-387-95457-0

www.stat.luke.fi

www.paliskunnat.fi

Liitteet

Liite 1. Kyselytutkimus Lapin maataloille.

KYSELY LAPIN MAATILOILLE

Hyvä maatilayrittäjä!

Tämä kysely on suunnattu valikoidulle ryhmälle Lapin maataloja. Valintaperusteena on, että tilalla harjoitetaan tuotannollista toimintaa niin voimakkaasti, että siitä saatava tulo on yrittäjälle merkittävä. Yhteystietonne on saatu Ruokaviraston maatilarekisteristä tätä tutkimusta varten.

Tämän kyselyn tarkoituksena on saada tietoa Hyvän Maatilan menestystekijöistä. Miksi toiset tilat menestyvät ja toiset eivät, vaikka resurssit ovat yhtäläiset? Hyvän maatilan määrittämisen kannalta tärkeät tiedot löytyvät vain maatilayrittäjiltä, siksi käännyimme näissä kysymyksissä puoleenne. Metsätalous on myös olennainen osa maatalatalouden kokonaisuutta ja tulon muodostusta. Tästä johtuen kysymykset koskettavat myös maatilan metsänhoitoa.

Tutkimuksen tuloksia käytetään maatalojen menestystekijöiden määrittelyyn ja lappilaisen maaseudun kehittämiseen sekä poliittiseen päätöksentekoon, jotta entistä useampi tila Lapissa voisi olla Hyvä Maatila.

Tutkimuksen onnistumisen kannalta vastauksenne on tärkeä.

Vastaaminen kestää noin 30 minuuttia. Pyydämme vastaamaan kaikkiin kysymyksiin.

Kyselyyn vastanneiden kesken suoritetaan arvonta, jossa palkintona on kylpyläviikonloppu tunturikeskuksessa Lapissa. Palkinnon on lahjoittanut ProAgria Lappi. Arvontaan voi osallistua palauttamalla arvontalapun kyselylomakkeen mukana. Voittajalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Pyydämme vastaamaan kyselyyn mahdollisimman pian, viimeistään 4.2.2020 mennessä.

Vastaamalla kyselyyn hyväksytte vastaustietojenne tallentamisen ja käsittelyn. Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti ja nimettöminä. Tietoja ei luovuteta muille tahoille. Yksittäistä yritystä tai yrittäjää koskevia tietoja ei julkaista, vaan tulokset esitetään tilastollisesti ja tunnistetiedoista riisuttuina tekstikappaleina. Henkilötietoja käsitellään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) mukaisesti. Tutkimuksen henkilötietojen käsittelyä koskeva tietosuojaseloste on kyselylomakkeen liitteenä.

Tutkimus tehdään Luonnonvarakeskuksen, Suomen metsäkeskuksen ja ProAgria Lapin yhteistyönä. Tutkimukseen on myöntänyt rahoituksen Lapin ELY-keskus Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta.

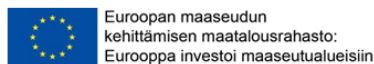
Kiitos, että annat meille aikaasi vastaamalla kyselyyn.

Lisätietoja tutkimuksesta:

Tutkija Rauno Kuha

Luonnonvarakeskus

Ounasjoentie 6, 96200 Rovaniemi, p. 040 481 4740, etunimi.sukunimi@luke.fi

KYSELY LAPIN MAATILOILLE

Hyvä maatilayrittäjä!

Tämä kysely on suunnattu valikoidulle ryhmälle Lapin maatiloja. Valintaperusteena on, että tilalla harjoitetaan tuotannollista toimintaa niin voimakkaasti, että siitä saatava tulo on yrittäjälle merkittävä. Yhteystietonne on saatu Ruokaviraston maatilarekisteristä tätä tutkimusta varten.

Tämän kyselyn tarkoituksena on saada tietoa Hyvän Maatilan menestystekijöistä. Miksi toiset tilat menestyvät ja toiset eivät, vaikka resurssit ovat yhtäläiset? Hyvän maatilan määrittämisen kannalta tärkeät tiedot löytyvät vain maatilayrittäjiltä, siksi käännyimme näissä kysymyksissä puoleenne. Metsätalous on myös olennainen osa maatalouden kokonaisuutta ja tulon muodostusta. Tästä johtuen kysymykset koskettavat myös maatilan metsänhoitoa.

Tutkimuksen tuloksia käytetään mautilojen menestystekijöiden määrittelyyn ja lappilaisen maaseudun kehittämiseen sekä poliittiseen päätöksentekoon, jotta entistä useampi tila Lapissa voisi olla Hyvä Maatila.

Tutkimuksen onnistumisen kannalta vastauksenne on tärkeä.

Vastaaminen kestää noin 30 minuuttia. Pyydämme vastaamaan kaikkiin kysymyksiin.

Kyselyyn vastanneiden kesken suoritetaan arvonta, jossa palkintona on kylpyläviikonloppu tunturikeskuksessa Lapissa. Palkinnon on lahjoittanut ProAgria Lappi. Arvontaan voi osallistua palauttamalla arvontalapun kyselylomakkeen mukana. Voittajalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Pyydämme vastaamaan kyselyyn mahdollisimman pian, viimeistään 4.2.2020 mennessä.

Vastaamalla kyselyyn hyväksytte vastaustietojenne tallentamisen ja käsittelyn. Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti ja nimettöminä. Tietoja ei luovuteta muille tahoille. Yksittäistä yritystä tai yrittäjää koskevia tietoja ei julkaista, vaan tulokset esitetään tilastollisesti ja tunnistetiedoista riisuttuina tekstikappaleina. Henkilötietoja käsitellään EU:n yleisen tietosuojasetuksen (2016/679) mukaisesti. Tutkimuksen henkilötietojen käsittelyä koskeva tietosuojaseloste on kyselylomakkeen liitteenä.

Tutkimus tehdään Luonnonvarakeskuksen, Suomen metsäkeskuksen ja ProAgria Lapin yhteistyönä. Tutkimukseen on myöntänyt rahoituksen Lapin ELY-keskus Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmasta.

Kiitos, että annat meille aikaasi vastaamalla kyselyyn.

Lisätietoja tutkimuksesta:

Tutkija Rauno Kuha
Luonnonvarakeskus
Ounasjoentie 6, 96200 Rovaniemi, p. 040 481 4740, etunimi.sukunimi@luke.fi

Voit lukea lisätietoja hankkeesta nettiosoitteesta: WWW.OPAL.FI/HYVA-MAATILA-HANKE/

TILAN TIEDOT

1. TILAN SIJAINTIKUNTA _____

2. TILAN TUOTANTOSUUNTA (VALITKAA YKSI VAIHTOEHTO)

Erikoiskasvituotanto

Lammastalous

Lihanautojen kasvatus

Lihasikojen kasvatus

Lypsykarjatalous

Muu nautakarjatuotanto

Puutarhakasvien viljely avomaalla

Muu, mikä? _____

3. TILAN VIILJELYSSÄ OLEVA KOKONAISPINTA-ALA (HA) _____

4. TILAN OMISTUKSESSA OLEVA METSÄTALOUSMAA (HA) _____

5. METSÄTALOUSMAASTA KITU- JA JOUTOMAATA (HA) _____

VASTAAJAN TIEDOT

6. SUKUPUOLI Nainen Mies

7. SYNTYMÄVUOSI _____

8. TILAN HALTUUNOTTOVUOSI _____

9. TYÖKOKEMUS MAATILATÖISTÄ (VUOTTA) _____

10. TILA ON SUKUTILA, JOSSA OLEN JATKAJANA Kyllä Ei

11. KOULUTUS (VALITKAA YKSI VAIHTOEHTO)

Peruskoulu

Lukio

Ammattikoulu

Alempi opistoaste (esim. teknikko)

AMK/ylempi opistoaste

Yliopisto/ylempi AMK

12. TILALLA TYÖTÄ TEKEVÄT JA TYÖMÄÄRÄ

	Henkilöä	Kuukautta vuodessa
Yrittäjä/yrittäjät	_____	_____
Perheenjäsenet	_____	_____
Palkkatyövoima	_____	_____

METSÄTALOUS

13. ONKO TEILLÄ VOIMASSA OLEVA METSÄSUUNNITELMA?

Kyllä

Ei

14. MIKÄ ON METSIESI KEHITYSLUOKKAJAKAUMA?

% metsämaan
kokonaispinta-alasta

Aukea (A0), siemenpuumetsikkö (S0),
suojuspuumetsikkö (05), pieni taimikko (T1),
varttunut taimikko (T2) ja ylispuustoinen taimikko
(Y1)

Nuori kasvatusmetsikkö (02) ja varttunut
kasvatusmetsikkö (03)

Uudistuskypsä metsikkö (04)

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 94/2021

15. MITÄ OVAT MAATILASI METSÄNKÄYTÖN TAVOITTEET? (YMPYRÖI SOPIVA NUMEROVAIHTOEHTO)

Tehokas puuntuotanto													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Metsän biologisen monimuotoisuuden ylläpito													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Oma energiantuotanto													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Oma jatkojalostus (esim. polttopuu, sahatavara)													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Metsän suojele													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Rahantulon maksimointi													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Jatkuva kasvatus (ei uudistushakkuita)													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Muu tavoite, mikä? _____													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa

16. METSIESI HAKKUUMAHDOLLISUUDET JA HAKKUU- JA HUOLTOTYÖT

KANTORAHATULOARVIO (EUROA) VUODESSA _____

HOITOKUSTANNUKSET (EUROA) VUODESSA _____

PYSTYN ITSE SUORITTAMAAN (PROSENTTIA) TARVITTAVISTA HAKKUU- JA HOITOTÖISTÄ _____

OSTAN OSTOPALVELUINA (PROSENTTIA) TARVITTAVISTA HAKKUU- JA HOITOTÖISTÄ _____

17. METSÄTALOUDEN TUET JA PALVELUT

	Kyllä	Ei
Tunnetko metsätalouden rahoitustukia (kemera)?	☐	☐
Oletko hakenut kyseisiä tukia?	☐	☐
Oletko saanut henkilökohtaista metsäalan neuvontaa?	☐	☐
Oletko osallistunut metsäalan koulutustilaisuuksiin?	☐	☐
Kuulutko yhteismetsään?	☐	☐
Ovatko metsävakuutuksesi ajantasalla?	☐	☐
Oletko viimeisen 10 vuoden aikana ostanut metsätiloja?	☐	☐
Oletko viimeisen 10 vuoden aikana myynyt metsätiloja?	☐	☐

18. YMPYRÖI SOPIVA VAIHTOEHTO

Käytätkö metsään.fi palvelua metsäsi hoidossa?													
En käytä lainkaan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Käytän jatkuvasti	En osaa sanoa
Miten pärjät mielestäsi metsään liittyvissä asioissa?													
Pärjään huonosti	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Pärjään hyvin	En osaa sanoa
Kuinka usein käytät metsäammattilaisten palveluita?													
En käytä koskaan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Käytän jatkuvasti	En osaa sanoa
Ovatko metsäpalstasi pirstoutuneita vai yhtenäisiä suhteessa talouskeskuksen sijaintiin?													
Hyvin pirstoutuneita	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Hyvin yhtenäisiä	En osaa sanoa
Ovatko metsäpalstasi tavoitettavissa ympäri vuoden?													
Huonosti tavoitettavissa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Hyvin tavoitettavissa	En osaa sanoa
Onko metsäautotieverkosto metsäpalstojasi ajatellen kattava?													
Heikosti kattava	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Hyvin kattava	En osaa sanoa
Minkälainen on metsäpalstoillesi johtavien metsäautoteiden kunto?													

19. MINKÄLAISIA KEHITYSSUUNNITELMIA SINULLA ON METSIISI LIITTYEN?

20. MITÄ TUKEA ODOTAT ULKOPUOLISILTA TAHOILTA METSÄNHOITOON LIITTYEN?

RAKENNUKSET, KALUSTO JA ENERGIA

21. MITÄ TILANNE TOIMINTOJA OLETTE ULKOISTANEET ULKOPUOLISTEN TOIMIJOIDEN TEHTÄVÄKSI? VOIT VALITA NIIN MONTA VAIHTOEHTOA KUIN ON TARPEEN

Kylvötyöt

Lannanlevitys

Sadonkorjuu

Muut maatilan konetyöt

Metsänhoitotyöt

Metsäurakointi

Kirjanpito

Talouden suunnittelu- ja seuranta

Viljelysuunnitelmat

Ruokintasuunnitelmat

Muu, mikä?

22. MAATILAN RAKENNUKSET JA NIIDEN RIITTÄVYYS. JOS JOKU KOHTA EI KOSKE TILAASI, VOIT JÄTTÄÄ SEN TYHJÄKSI (1=huono, 2=keskinkertainen, 3=hyvä)

	Riittävyys			Kunto			Investointitarve	
	1	2	3	1	2	3	Kyllä	Ei
Eläinsuojat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kalustosuojat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rehugarastot	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

23. MAATILAN KALUSTO (1=huono, 2=keskinkertainen, 3=hyvä)

	Riittävyys			Kunto			Investointitarve	
	1	2	3	1	2	3	Kyllä	Ei
Traktorit	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Peltoviljelykalusto	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sadonkorjuukalusto	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rehunkäsittelykalusto	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu kalusto	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

24. VUOKRA- TAI YHTEISKÄYTTÖ

	Kyllä	Ei
Onko käytössänne leasing-kalustoa?	☐	☐
Onko käytössänne yhteiskäyttökäkalustoa?	☐	☐

25. MITÄ ENERGIALÄHTEITÄ TILALLA KÄYTÄT? VOIT VALITA NIIN MONTA VAIHTOEHTOA KUIN ON TARPEEN

Oma puu

Ostopuu

Sähkö

Maalämpö

Öljy

Kaasu

Aurinko

Muu, mikä?

PELTOJEN KÄYTTÖ JA TULON MUODOSTUS

26.

	Kyllä	Ei
Tavoittelen maksimaalista satoa	☐	☐
Lannoitan maan viljavuustutkimukseen perustuen	☐	☐
Käytän viljelykiertoa	☐	☐
Teen satomäärä- ja laatuanalyysit	☐	☐
Käytän kasvinsuojelua sadon laadun parantamiseksi	☐	☐
Suoritan täydennyskylvön kaikille nurmilohkoille vuosittain	☐	☐
Suoritan täydennyskylvön vain tuhoalueille	☐	☐
Tiedän tilani nurmen satotason	☐	☐

27.

Ovatko peltolohkosi pirstoutuneita vai yhtenäisiä suhteessa talouskeskuksen sijaintiin?													
Hyvin pirstaleinen	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Hyvin yhtenäinen	En osaa sanoa

TILAN TALOUDEN JA TOIMINTOJEN SUUNNITTELU

28.

	Kyllä	Ei
Tilallani on vuosibudjetti	☐	☐
Seuraan budjetin toteutumista	☐	☐
Reagoin tarvittaessa talouden muutoksiin	☐	☐
Seuraan taseen kehittymistä	☐	☐
Taloussuunnittelun tekee asiantuntija	☐	☐
Kilpailutan hankintoja	☐	☐
Laadin suunnitelman töiden toteutuksesta	☐	☐
Teen työsuunnitelman kirjallisena	☐	☐
Suunnittelen ennakkoon työvoimatarpeen	☐	☐
Tilallani on tulevaisuusvisio tai strategia	☐	☐

29. MISTÄ TILANNE LIIKEVAIHTO MUODOSTUU JA KUINKA PALJON ERI TOIMINNOISTA SYNTYI LIIKEVAIHTOA (EUROINA) VUONNA 2018?

	Euroa
Maidontuotanto	
Naudanlihantuotanto	
Sianlihantuotanto	
Lammastalous	
Puutarhantuotanto	
Peruna	
Nurmituotanto	
Metsätalous	
Urakointipalvelut	
Palkkatulo tilan ulkopuolelta	
Tuet (ei investointitukea)	

30.

Millainen on tilasi tuloksen kehitys viimeisen 5 vuoden ajalla?													
Vähenevä	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Lisääntyvä	En osaa sanoa
Miten maatilasi velkapääoman määrä on kehittynyt viimeisten 5 vuoden aikana?													
Vähenevä	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Lisääntyvä	En osaa sanoa

31. VASTAA OMAA TILAASI KOSKEVIIN KOHTIIN

LYPSYKARJATILA: TILAN TUOTOSTASO (KG/LEHMÄ/VUOSI) _____

LIHAKARJATILA: PÄIVÄKASVU (G/PÄIVÄ/ELÄIN) _____

32. MISTÄ TILAN NYKYISET TUET KOOSTUVAT? VOIT VALITA NIIN MONTA VAIHTOEHTOA KUN ON TARPEEN

Tilatuki

Lfa

Ympäristökorvaus

Eläinpalkkiot

Muu, mikä?

33.

Miten nopeasti saat kotiutettua tuotteiden myynnistä syntyvät tulot?													
Erittäin hitaasti	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin nopeasti	En osaa sanoa
Kuinka hyvin varasi riittävät tilan juoksevien asioiden hoitamiseen?													

34. MITKÄ OVAT MAATILASI ONGELMAKOHDAT TALOUDELLISESSA MIELESSÄ?

35. MITKÄ OVAT MAATILASI VAHVUUKSIA TALOUDELLISESSA MIELESSÄ?

JAKSAMINEN, OSAAMINEN JA ARVOT

36.

Minkälaiseksi koet terveydentilasi tällä hetkellä?													
Erittäin huono	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvä	En osaa sanoa
Minkälaiseksi arvioit työkykysi työsi ruumiillisten vaatimusten kannalta?													
Erittäin huono	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvä	En osaa sanoa
Minkälaiseksi arvioit työkykysi työsi henkisten vaatimusten kannalta?													
Erittäin huono	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvä	En osaa sanoa
Uskotko jaksavasi työssäsi vanhuuseläkeikään saakka?													
En jaksa	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Jaksan	En osaa sanoa

37. HALUATKO MAINITA JOTAIN MUUTA TERVEYTEESI, TYÖKYKYYSI TAI JAKSAMISEEN LIITTYEN?

Minkäläinen on ammatillinen osaamisesi suhteessa työn vaatimuksiin?													
Erittäin huono	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvä	En osaa sanoa

38. MITEN HALUAISIT KEHITTÄÄ OSAAMISTASI?

39.

Pidätkö työstäsi?													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Toimitko mielelläsi yrittäjänä?													
En ollenkaan mielelläni	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin mielelläni	En osaa sanoa
Motivoiko työsi sinua?													
Ei ollenkaan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Oletko sitoutunut työhösi?													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa

40. MITKÄ ASIAT NYKYISESSÄ TYÖYMPÄRISTÖSSÄSI NOSTAVAT TAI LASKEVAT TYÖMOTIVAATIOASI?

TULEVAISUUDEN SUUNNITTELU

41. OLETKO SUUNNITELLUT LOPETTAVASI TILANPIDON SEURAAVAN NIIDEN VUODEN AIKANA?

- Ei, tilan toiminta jatkuu
- Kyllä, tilalla toteutetaan sukupolvenvaihdos
- Kyllä, tila tai sen osia myydään/vuokrataan muille viljelijöille
- En osaa sanoa

42. MITKÄ OVAT TÄMÄN TILAN SUURIMMAT TULEVAISUUDEN HAASTEET? VALITSE NIIN MONTA VAIHTOEHTOA KUIN HALUAT

Pieni pinta-ala

Pellon puute

Motivaation puute

Työvoiman puute

Yksinäisyys

Kustannustason nousu

Oman pääoman puute

Muu, mikä?

43.

Kuinka tiiviisti seuraat maatalouspolitiikkaa?													
En seuraa lainkaan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Seuraan tiiviisti	En osaa sanoa
Miten hyvin voit vaikuttaa työsi suunnitteluun ja organisointiin?													
Erittäin huonosti	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvin	En osaa sanoa
Kuinka myönteisesti suhtaudut yrityksesi tulevaisuuteen?													
Erittäin kielteisesti	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin myönteisesti	En osaa sanoa

44. MIKSI SUHTAUDUT YRITYKSESI TULEVAISUUTEEN KIELTEISESTI TAI MYÖNTEISESTI? PERUSTELE

45. MITKÄ OVAT MIELESTÄSI SUOMALAISEN MAATALOUDEN SUURIMMAT TULEVAISUUDEN HAASTEET?

VERKOSTOT, VERTAISTUKI JA VAPAA-AIKA

46.

Kuinka aktiivisesti olet mukana eri järjestöissä ja yhdistystoiminnassa? (esim. metsästysseura, kyläyhdistys, MTK, luonnonsuojelu, Maitoyrittäjät ry jne.)													
En lainkaan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin aktiivisesti	En osaa sanoa
Jaatko kokemuksiasi muiden yrittäjien kanssa?													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Saatko tukea puolisolta/yrittäjäkumppanilta maatilan hoitoon liittyvissä asioissa?													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Saatko tukea muilta maaseutuyrittäjiltä?													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa
Miten tärkeäksi koet verkostoitumisen muiden yrittäjien kanssa?													
Erittäin vähän	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin paljon	En osaa sanoa

47. MILLAISISTA ASIOISTA OLISI MIELESTÄSI HYVÄ JA HYÖDYLLISTÄ VOIDA KESKUSTELLA TOISTEN MAASEUTUYRITTÄJIEN KANSSA?

48.

Kuinka hyvin työsi ja vapaa-aikasi ovat tasapainossa?													
Erittäin huonosti	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvin	En osaa sanoa
Kuinka hyvin koet palautuvasi työstäsi vapaa-aikanasi?													
Erittäin huonosti	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Erittäin hyvin	En osaa sanoa

49. MITÄ KEINOJA KÄYTÄT TYÖSTÄ PALAUTUMISEEN?

50. MITÄ TUKEA JA MILTÄ TAHOLTA ODOTAT TILAN TALOUDENPITTOON, TYÖKYKYYN JA JAKSAMISEEN, OSAAMISEEN, TULEVAISUUDEN SUUNNITTELUUN, VERKOSTOIHIN TAI VAPAA-AIKAASI LIITTYEN?

51. MUUTA PALAUTETTA, AJATUKSIA TAI KOMMENTTEJA?

Kiitos vastauksista!

Liite 2. Viljelijöiden kirjalliset palautteet ja kommentit

- Pittää koittaa jaksaa.
- toivon totisesti, että ihmisillä avautuisi silmät maatalouden huonoon tulevaisuuteen. itse en jaksaa ymmärtää kuinka jotku eivät pidä tärkeänä suomen omavaraisuutta. ollaan normaali ihmisille sosiaalipummeja tukien takia. koska he eivät ymmärrä miksi sitä maatalousyrittäjät saavat. meidän kolmesta lapsestamme kukaan ei aio jatkaa. sanovat vain, että muiden töissä tienaa parhaiten. ovat oikeassa siinä. meillä velka pakottaa jaksamaan vielä.
- Pankit kuristavat tuottajan huomaamattaan talousvaikeuksiin. Joustot loppu ja rahahanat kiinni.
- Vaikea vastata metsään liittyviin kysymyksiin, kun se ei ole koskaan ollut kiinnostuksen kohteena muuten kuin marjastus mielessä ja koska sillä ei ole ollut tilan talouden kannalta merkitystä
- "Esim ""välitä viljelijästä-projekti"" näkyy olevan ""tue pro agriaa"".
- Miksi pitää olla niin valtava joukko ""neuvoja"" yhteisiä varoja kahmimassa?"
- Olihan tässä jo
- Työhyvinvointi lähemmäs tuottajia
- Mielen pitäis pysyä virkeänä ja joustavana, mutta silti terävänä kuin partaveitsi. Somea kun seuraa, niin helposti tuomitaan toisen ratkaisuja tehdä tai olla tekemättä, mahdollisuuksia on aina enemmän kuin yksi. Yhdentien kulkeminen on muutenkin mielestäni taaksejäänyttä elämää, jos kaikki tiet vievät Roomaan, sieltä lähtee yhtä monta tietä pois!
- Maatalouspolitiikkaa pitäis muuttaa enenpi itävaltalaiseen suuntaan
- erittäin hyvä kysely,
- Väsy alkaa olla.
- Ei osaa sanoa
- Aika pitkä tämä kysely, ei meinannut jaksaa tehdä muiden paperitöiden lisäksi
- Tuntuu että maaseutualueiden positiivisia mahdollisuuksia ei tuoda suomessa tarpeeksi esille julkisuuteen, liittyen vaikka hiilijalanjälkeen ja ilmastomuutokseen. Maaseudun ihmisellä jos hän oikein toimii on hiilijalanjälkikin varmasti pienin. On vain syyllistetty törkeästi lihantuotantoa ja lihan syömistä! Kyllä ne syyt on minusta aivan jossain muualla...
- Yritystoimintamme on vaiheessa, jossa tulisi olla näköpiirissä toiminnan jatkaja. Halua kehittää yritystä on olemassa, mutta jatkaja puuttuu. Investoinnit ovat pitkäjänteisiä ja takaisinmaksuaika on pitkä; jatkaja olisi hyvä olla toiminnassa mukana jo nyt.
- Jaksamista ja iloista mieltä.
- Pois turha nillittäminen
- Valtaosa tiloista ympäristössä lopettaneet.
- Hyvä kysely. Herätti pohtimaan oman tilan asioita.
- Mielestäni maataloudessa pitää puhua rahasta. "Mitä minulle jää käteen yritystoiminnasta?" Keskituotoksilla, päiväkasvuilla ja satotasoilla ei ole mitään merkitystä, jos niitä ei saada muutettua tienatuiksi euroiksi. Toki asia on monelle yrittäjälle vielä herkkä, mutta loppujen lopuksi kaikkien tuotantosuunta on eurot. Keinot eurojen saamiseksi

ovat vain erilaiset tuotantosuunnasta riippuen. Tämä on kaikkien maatalouden parissa työskentelevien yhteinen asia. Kannustetaan toisiamme menestymään eikä vain "viljelemään maata tai hoitamaan metsää."

- Maatalous ei ennen vaikuttanut ilmastonmuutokseen, mutta nykyään mediassa se onkin suurin saastuttaja.
- "- Eipä nämä asiat minua enää auta. Jatkan niillä eväillä millä tähänkin asti. Paras tuki on ollut oma hartiapankki ja järki, koska eihän sitä ole muutakaan saanut.
- Ei ole tarvinnut kitistä. Suuret ne kyllä kitisee."
- "Nostakaa lihan hintaa sinne 10 e kilo koska porostakin saa 15 e kilo ja ne syövät lammas ja nautakarjan ruuan.
- Ei niit tarvitse aittaa jos ajan sen auton alle maksaa omanvastuun
- Mielestäni se pitäis maksaa poron omistaja sillä se hön ruokkii ne tien laittaa täällä Muonion Pelkosessa."
- opettaja maataloukoulussa aikonaan jo sanoi verottaja vie vain osan konekauppias kaiken ja korot päälle.
- Talous on vedetty liian tiukalle !!!
- Pitäisi julkisuuteen saada enempi positiivista julkisuutta ja arvostusta.
- Hyvä tutkimus sillointällöin
- Tukipolitiikka selkeäksi ja pitkäjännitteiseksi.
- Maksuperusteinen kirjanpito ja tilinpäätös pitäisi kieltää lailla. MVL vaatii rankan uudistuksen tai sitten sen voisi heittää romukoppaan ja alkaa soveltamaan EVL:ia. Samoin ainoastaan kuukausimenettely ALV:ssä on ainoa oikea vaihtoehto. Verotuksessa pitää voida kompensoida vuosien väliset vaihtelut varauksilla tms. nykyistä paremmin. 500 000 euron liikevaihtoon nähden nykyiset tasausvaraukset ovat kivikautisia.
- Maidon hinta paremmaksi ja tukea viljelijöille.
- Pyritään liian isoon karjakokoon; liian isot investoinnit Lapin olosuhteisiin nähden.
- Hyvä ja tärkeä asia on koota lappilaisten tilojen tilannetta, hienoa että kysely jalkautettu maakuntaan. Aina ei oma aika ja jaksaminen anna myöten pysähtyä sen paperinipun äärelle.
- yhteiskunnan suhtautumista maatalouteen sen tosiasialliseen välttämättömyyteen.
- jaksamista kaikille yrittäjille
- Kyselyt ovat hyviä, jos ne auttavat asioiden hoitoon.
- Velkaa liikaa.
- Venäjälle vientiä.
- Lapin maatalous pitäisi bräntätä vientiin.

luke.fi

Luonnonvarakeskus
Latokartanonkaari 9
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000